

VAN SCHOOL

Door
JAC. VAN AMSTEL

NAAMLOZE VENNOOTSCHAP N.V. W. D. MEINEMA - DELFT

VAN SCHOOL

Toen drukte hij alle jongens de hand. (Zie blz. 12)

VAN SCHOOL

DOOR

JAC. VAN AMSTEL

GEÏLLUSTREERD DOOR JAN LUTZ

Vierde druk

NAAMLOZE VENNOOTSCHAP W. D. MEINEMA - DELFT

Vreemd toch!

Daar hadden ze nu al zo lang op gevlust! Weken te voren hadden ze, onder 'n saaie les of als ze met elkaar naar huis liepen en pruttelden over de berg werk die ze weer hadden meegekregen, de dagen geteld die nog moesten verlopen voordat, bij het begin van de grote vakantie, de schooldeur zich voor goed achter hen sluiten zou. En hoe meer die laatste schooldag naderde, hoe meer ze de jool in zich hadden voelen klimmen. Gisteren nog, na vieren, hadden ze, als een uitgelaten troep, arm in arm door de drukke Voorstraat gehost en gezongen: „'t Is vandaag de laatste dag, kom laten we vrolijk wezen.” In dolle pret waren ze eindelijk hard achter elkaar gaan hollen, schreeuwend van „hie ha, hie ha”, waarbij Dirk Pijlers nog bijna een draai om z'n oren had opgelopen van een deftige heer, tegen wie hij in volle vaart was aangeboden. „Kijk uit, vlegel,” had de meneer hem woedend toegebeten. 't Was maar goed dat Dirk zo handig op zij gesprongen was, anders had hij de klap vast te pakken gehad.

Zo hadden ze, tot lang na schooltijd, op straat lopen plezieren, blij om die laatste dag die er, nu ja, niet gisteren was, maar dan toch vandaag wezen zou!

Eigenlijk hadden ze afgesproken deze morgen nog eens echt „de bloemetjes buiten te zetten”. „Zeg lui, laten we, net als laatst, 'n orgelman vragen om vlak voor 't hok te komen draaien. Wanneer we hem 'n dubbeltje geven, doet ie 't vast,” had Bert Weeremans die altijd nogal dik in z'n zakgeld zat, geopperd. „Nee we zien

die jongen met z'n aap weer te pakken te krijgen en zeggen hem dat ie z'n beest langs de raamkozijnen naar boven moet laten klauteren," had Ko Dinkelaar voorgesteld. „Weten jullie nog wel wat 'n reuzepret we hebben gehad, toen dat mormel, net onder de les van Van Pingjum, bij ons naar binnen kwam gluren? En dat kost hoogstens een dubbeltje," had hij er veel-betekenend aan toegevoegd.

Doch zoals het meer gaat, als je zulke dingen wat lang vooruit afspreekt, er was niets van gekomen. En heus, daar hadden ze bijna geen van allen spijt van. Want, vreemd toch, die laatste morgen op school waar ze zo naar hadden verlangd, viel eigenlijk niets mee. Hoe dat zo kwam? Ja, dat kon je nu moeilijk onder woorden brengen. Maar dat gevoel: nou ga je er af en met 'n paar uur al, deed toch vreemd. 't Zou nu alles zo anders gaan worden. En je wist toch maar niet . . .! Enfin, over zo iets praatte je natuurlijk niet met elkaar. Verbeeld je! Maar het leek toch wel of alle jongens hetzelfde dachten. 't Bleef tenminste heel rustig in de klas op deze zaterdagmorgen.

Na de bijbelles deden ze nog wat taal, maar het scheen helemaal niet echt. Toen was de meester maar wat voor gaan lezen; dat hadden ze wel echt gevonden, want het was een boeiend verhaal geweest.

Nu kregen ze het laatste uur meneer Terwogt, de baas, voor aardrijkskunde Nederland. Sommigen keken zo schuinsweg naar die vervelende blinde kaart, waar ze wel eens voor hadden staan beven, als ze, bij een tocht te water van Delfzijl naar Rotterdam, er al dadelijk niet zeker van geweest waren, of ze nu in het Damsterdiep of in het Eemskanaal stoomden. Of, bij een spoorreis van Den Helder naar Maastricht, Anna Paulowna met Schagen, of Krommenie met Wormerveer hadden verward. Wat de baas, streng als hij was, dan opspelen kon! Op kantoor, in de werkplaats, op de ambachtsschool,

of waar je straks terecht zou komen, zouden ze je met zulke dingen waarschijnlijk niet meer lastig vallen. Maar dan kwamen er toch weer andere. Of die makkelijker zouden wezen? Dat diende je af te wachten. En dat gaf je nu juist dat vreemde gevoel. Je weet nu eenmaal wel wat je hebt; maar wat je krijgt? Nee, dat weet je niet...!

„Nee, Simon, vandaag geen aardrijkskunde,” lachte de baas, toen hij het lokaal binnenkwam. En de hele klas lachte mee. Ze wisten dat Simon Krunder, er zo een was van het Damsterdiep en het Eemskanaal. „'k Wilde dit laatste uur eens een beetje met jullie praten,” vervolgde de baas. „Laten we maar dicht bij elkaar komen zitten.” Zelf nam hij plaats op de tafel van een van de banken op de voorste rij, met de benen op de zitting, naast Piet Swilling die daar alleen zat. „En Pietje komt nu bij z'n vader in de zaak, niet waar?” Meneer Terwogt klopte bij deze vraag zijn buurman eens vertrouwelijk op de schouder. Piet knikte. „Word jij maar een goeie behanger, hoor! Ik vind, dat je een mooi vak gaat leren. En Ko gaat naar kantoor, hè? Wel, ben je al klaar gekomen?”

„Ja, meneer,” antwoordde Ko Smit.

„Zo, zo. En bij wie?”

„Bij de Maatschappij tot voortzetting van zaken, voorheen J. van Laren & Schuurman”, zei Ko deftig.

De hele klas schaterde; de baas inclusief.

„Hij is in 'n goeie bui,” fluisterde Klaas van de Vegte z'n buurman Bert Weeremans in 't oor.

„Moest er bijkomen, dat ie de laatste dag nog nijdig deed,” vond Bert.

„'t Is te hopen voor je, dat ze op dat kantoor gedrukte briefhoofden hebben,” schertste de baas. „Wat een lange naam zou je anders iedere keer moeten schrijven. Maar wie heeft je aan die betrekking geholpen?”

„M'n oudste broer,” antwoordde Ko. „Die wist van de beurs, dat er 'n plaatsje open was.”

„Prachtig! En jij, Henk van Elzen, heb jij al wat?”
„Vader heeft nog geen geschikte advertentie voor me in de krant gevonden,” zei Henk.

„Ja, wanneer je zulke grote broers niet hebt als Ko, dan moet je je fortuin wel langs 'n andere weg zoeken. Maar je vader is toch zelf op kantoor, kan die je niet ergens tussen duwen?”

„Vader heeft liever niet, dat ik in de effecten ga, en met andere kantoren is hij niet zo op de hoogte,” lichte Henk nader toe.

„O, dat verandert. En Bert en Dirk gaan naar de ambachtsschool, niet waar? De een wordt timmerman en de ander meubelmaker. Zeg, wie weet of jullie later samen nog eens een zaak kunnen beginnen; de een om huizen te helpen bouwen en de ander om ze zo deftig mogelijk in te richten . . .”

„En dan kan Piet ze behangen,” lachte Ko Dinkelaar. „En ik kom horen wat de bewoners iedere dag nodig hebben,” zei Klaas van de Vegte die bij zijn oom in de kruidenierszaak zou komen.

Zo praatten ze een tijdlang met de baas over al het nieuwe, wat nu komen ging.

Langzamerhand werd het stiller in de klas.

„Weet je hoe 't nu eigenlijk net gaat,” zei meneer Terwogt, en z'n stem klonk ernstig. „Alsof je allemaal 'n nieuw schrift krijgt. Je schoolschrift heb je volgeschreven. Niet, dat je al uitgeleerd bent! O vast niet! Je begint nu eigenlijk pas! Beloof me daarom, jongens, dat je leren zult. Zoveel je maar kunt.

Maar in zekere zin begin je allemaal weer van voren af aan. Je gaat nu wat men noemt 't *leven* in. En, behoorde je hier op school tot de groten, in dat leven zal je eerst weer onder de kleintjes gerekend worden. Dat leven is heerlijk en schoon en rijk. Dat kan ook niet anders. Want God heeft 't ons geschonken. Geniet er van, jongens! Leer er het mooie in zien. Leer er God

in zien. Zelfs in 't meest gewone en eenvoudige, wat je te doen krijgt. En je zult reeds hier op aarde 'n schat bezitten.

Maar aan de andere kant: o, je weet 't al wel, dat mooie leven houdt zoveel zorg en teleurstelling en strijd in. Strijd vooral tegen verzoeking en verleiding die in allerlei vorm op je zullen aankomen. „Elk hart heeft zijn zwakke zijde; daar valt de zielevijand aan’, hebben we hier wel eens gezongen. En zo is 't. Dat zul je merken. Thans duidelijker!

Hoe zal 't dan gaan? Zul je staande kunnen blijven? Zul je *nee* kunnen zeggen, wanneer de zonde in je brandt? *Ga weg*, durven roepen, als de verleiding je toelacht?

Dat zul je niet, wanneer je 't bij je zelf zoekt.

Doch weet je wat nu zo heerlijk is? Dat je in je leven over God en de Here Jezus hebt gehoord. En dat er in de hemel een Vader is die voor je wil zorgen en een Heiland, die voor je wil bidden, als je hart naar Hem uitgaat. Dat is heel groot en onuitsprekelijk heerlijk.

Blijf bij Hem, jongens: altijd bij Hem! Waar je dan ook terecht zult komen; 't zij dat je hoog zult klimmen op de maatschappelijke ladder, of maar 'n heel gewone positie zult bekleden. Dat je je veilig zult weten aan 's Heilands Hand. En in 't nieuwe schrift, waar je straks de eerste bladzijde in gaat schrijven, zal Zijn Naam worden verheerlijkt!”

Zo sprak meneer Terwogt. En Ko Smit kreeg er 'n kleur van, toen hij dacht aan z'n voorstel van die jongen met de aap. Denk je het in . . . op zo'n ogenblik.

Maar dat merkte de baas niet en de jongens evenmin. Ze zongen nu nog eens samen. Vreemd, dat was nu ook voor 't laatst! En helder klonk hun lied:

*Waarmede zal de jongeling zijn pad,
Door ijdelheên omsingeld, rein bewaren?*

*Gewis, als hij het houdt naar 't heilig blad.
U zoekt mijn hart, mijn oog blijft op U staren;
Laat mij van 't spoor, in Uw geboôn vervat,
Niet dwalen, Heer; laat mij niet hulploos varen.*

Meneer Terwogt dankte zoals hij gewoonlijk deed met het Onze Vader.

Toen drukte hij alle jongens de hand. 'n Beetje verlegen bedankten ze hem voor het onderwijs.

Eenmaal buiten het lokaal werd het een gehol en gevlieg door de hele school, om alle meesters en juffrouwen gedag te zeggen. Zelfs juffrouw de Zwaluw van de fröbelklas werd niet overgeslagen. Had zij de meeste jongens niet, toen ze als kleine broekemannen — wie het huilen nader stond dan 't lachen, onwennig door al het vreemde om hen heen — voor het eerst op school kwamen, vriendelijk toegesproken en ze helemaal op hun gemak gesteld? Had zij ze niet de eerste psalmen en versjes geleerd, en allerlei moois met hen gemaakt? Wat leek dit alles nu lang geleden!

Later hadden ze de fröbeljuffrouw wel eens geplaagd. Zo „toevallig” in haar nabijheid gezongen van :„Zwaluw, waarheen is uw vlucht; hoog in de lucht!”

Maar ze had het nooit aan de baas overgebiefd. Dat was toch wel echt van haar. Tenminste heel wat aardiger dan dat mens van Winkelmeijer, uit de eerste klas, dat het altijd dadelijk aan meneer Terwogt zei, wanneer ze haar eens plaagden.

Daarom vergaten ze juffrouw de Zwaluw nu vooral niet. Een paar minuten later stonden ze op straat. Ze waren „er af”!

Over vakantie. Is het „een opschepper“?

„Nou, adjuus hoor, we schrijven nog wel eens,” lachte Bert Weeremans, toen hij bij de Eikenstraat als gewoonlijk afscheid nam van Ko Smit en Henk van Elzen.

„Ja, ja, aan de Kaap zien we mekaar weer,” schertste Ko terug en liep met Henk verder.

„Fijn zeg, eerst nog zowat 'n maand vakantie en dan hoef ik pas naar m'n kantoor,” zei Ko. „Ze kunnen me er niet voor 15 augustus gebruiken. 'n Bof, niet?”

„En gaan jullie nog de stad uit?” vroeg Henk.

„Nou en of. Weer naar Bosoord. In 't zelfde huisje als twee jaar geleden. Verleden jaar konden we niet omdat toen Pukkie, m'n jongste zus, pas gestorven was. Maar deze vakantie gaan we weer.”

„'t Zal me een karavaan wezen,” vond Henk, „je vader, je moeder en jullie met z'n negenen.”

„O kerel, dat is nou juist zo moppig! 's Morgens met z'n allen al voor dag en dauw op. Slapen doen we natuurlijk zowat helemaal niet die nacht. O zeg, ik weet nog van de laatste keer, dat m'n broertje Dolf — hij was toen nog maar zes — 's avonds om negen uur al z'n bed uitkwam en parmantig de huiskamer in stapte. Is 't nou al morgen, moe? vroeg hij. Wat we daarom gelachen hebben! Soms plagen we hem er nog wel eens mee!

Nou en dan 's ochtends nog zo'n beetje pakken, en eindelijk hoor, dan gaan we: moeder met de kleintjes in 'n taxi, en de bagage d'r bovenop. Op de wagen, zie je. En vader met ons in de tram. Wie 't eerste er is, doen we dan altijd. Nou wij maken natuurlijk, dat we 't winnen. Dan kunnen we moeder helpen met uitstappen en zo. En dan in de trein. Enig zeg! We hebben met z'n allen net 'n hele coupé nodig. Dus we kunnen doen

en laten wat we willen. En, zie je, dan doet vader net zo hard mee als de rest. De vorige keer hebben we 't ene lied na 't andere gezongen. Vader sloeg de maat. 't Werd hoe langer hoe doller. Op 't laatst hebben we m'n oudste broer Thijs van de bank getrokken en zo lang als ie was op de grond gelegd. Zie je, hij schepte zo op: jullie muggen, zei ie, kan ik best allemaal an; met m'n pink vermorzel ik jullie! Nou, dat hebben we 'm toen wel anders aan z'n verstand gebracht.

En dan buiten, nee maar, reuze, zeg! Zie je, dat 's al zo fijn, dat je je vader dan twee weken lang bij je hebt. Anders zie je vader soms hele dagen niet, omdat hij op reis is. Alleen 's zondags is hij altijd thuis; maar met de vakantie heb je hem aldoor bij je! En vader doet nog met ons mee, alsof ie net zo oud is als wij. Hij stoeit en hij holt nog best tegen ons op, hoor!

En dan die verre wandelingen door de bossen, met 'n grote sportkar en 'n trekwagen voor de kleintjes. We nemen brood en alles mee. En zo tegen twaalf uur gaan we in 'n grote kring gezellig zitten eten en drinken. Zo maar in de open lucht. Op 'n mooi plekje. Dat 's veel fijner dan in een duur café!

Eén ding is jammer, zie je: die veertien dagen duren zo kort. Als je 'n beetje gewend bent . . ."

„Had ik ze maar vast," viel Henk in de rede.

„Nou zeg, je kunt toch ook nog wel uitgaan, voordat je op je kantoor komt."

„Dat zit nog. Zie je, als ik aan m'n oom in Keienvaart schrijf, mag ik daar vast wel komen logeren. Maar vader heeft gezegd: zorg liever eerst, dat je 'n betrekking krijgt. Dan kunnen we altijd zien."

„Een strop. En is 't daar leuk in Keienvaart?"

„O ja, dat gaat best. Lui van mijn leeftijd zijn er bij oom en tante wel niet in huis. Alleen maar 'n paar ouwe nichten. De jongste is al diep in de twintig, geloof ik. Maar op 't dorp heb je jongens genoeg. Met zo'n

hele bende uitgaan als jullie is natuurlijk veel echter. Ik moet altijd alleen. Vader krijgt net één week vakantie en blijft dan meestal thuis om de administratie bij te werken. Hoogstens brengt hij me weg, of komt me halen."

„Kijk voor je zeg," zei Ko in eens, „daar komt die vervelende Lagewei an."

„Vind je die zo vervelend? Hij lijkt me nogal geschikt," vond Henk. „Maar we zitten d'r an, hoor. Hij heeft ons al gezien!"

„Bonjour lui!" groette Lagewei luidruchtig.

„Morgen," antwoordden Ko en Henk kort.

„Kerel wat ben jij sjiek aangedaan," spotte Ko. „Moet je kijken, Henk: schoenen met lakneuzen, pantalon in de vouw, fijn colbertje, stijve boord, dure das, 'n sjiek hoedje. 't Lijkt wel of ie zo uit de etalagekast van Peek & Cloppenburg weggelopen is!"

„Kan ik doen," deed Lagewei hoog. „Dan moet je me zondags zien! Maar zulke schoolblagies als jullie . . .!"

„Zijn we niet meer," viel Henk in de rede.

„O, dat 's waar ook. Vandaag is de grote vakantie begonnen. De heren zijn er af. Vanochtend een preek gehad natuurlijk? 'n Akelige man die Terwogt hè? Hij heeft me toch 's zo gemeen straf gegeven! Nou en werkelijk, ik had niks gedaan!"

„Dat 's vast niet waar," nam Ko het voor de baas op.

„Hij mag wezen wie hij is, maar onrechtvaardig doet ie nooit! Wat jij Henk?"

Henk schudde van nee.

„Hij had de pik op me, als je 't dan weten wilt," ging Lagewei voort. „Wat de andere jongens deden, moest ik bezuren. Enfin, ik ben blij, dat ik al twee jaar van dat hok af ben.

En wat gaan jullie nou doen voor de kost?"

„Allebei naar kantoor," antwoordde Henk.

„Nou, dat is een aanwinst voor de kantoren, hoor! En hebben jullie al wat?"

„Kerel, wat ben jij sjiek aangedaan,” spotte Ko.

„Ik ben klaar gekomen bij de Maatschappij tot voortzetting van zaken voorheen Van Laren & Schuurman,” zei Ko.

„O, dat is dat affaireetje op de Buitenkade? Nou, 'n zaak van niks hoor,” schamperde Lagewei. „Daar heb je helemaal geen vooruitzichten!”

„Zal jij weten,” wierp Ko nijdig tegen.

„Of ik dat weet. In ieder geval beter dan jij, mannetje. 'k Ken die lui van de beurs. Die Van Larens doen alleen maar 'n beetje aan export. 't Is 'n prutsboel. Ze hebben niet eens 'n rekening-courant bij ons.”

„Alsof ze alleen bij jullie terecht kunnen,” verdedigde Ko zijn aanstaande patroons.

„In ieder geval komen bij ons de beste firma's. Daar heb je bijvoorbeeld Van Korverhoofd & Co., Backer & Lindenstein, Alting & Zonen. Allemaal first class zaken! Zie je, dat zijn nog 's mensen. En ik, ik ga met ze om als met m'n gelijken. Gisteren nog 'n heel gesprek gehad op de beurs met de oude heer Korverhoofd. M'n baas stond er voor tjoema bij! Woest dat ie was! Maar dat plak ik an m'n zolen, zie je!”

„En waar gaat Henkie van *Elzenhout tot Elzenburg* naar toe,” informeerde Lagewei verder, grinnikend om z'n eigen aardigheid.

„Weet ik nog niet,” antwoordde Henk.

„'k Zal eens voor je uitkijken,” beloofde Lagewei vaderlijk.

„Uit de brand ben je, Henk,” spotte Ko.

„Ach, hou jij je mond d'r nou buiten,” weerde Lagewei af. „Zie je Van Elzen, ik kom nogal overal en kan je misschien wel aan 'n goed baantje helpen. En dan verzeker ik je, dat je beter terecht zult komen dan hier je kameraadje. Bij Van Laren! Nou, daar hebben ze net één telefoon. 'k Geef je te raden hoeveel wij er hebben.”

„Vijf en veertig,” zei Ko ernstig.

„Hè wat 'n mop! Je bent zeker de lolligste thuis! Nee, we hebben d'r vier: één op 't chefskantoor, twee bij ons en één in onze nis op de beurs. Kijk 't maar na in 't telefoonboek: Van Grevelduin Capelle & Zoon, 41853, 41854 en 41855 en 22362. Van Laren heeft niet eens 'n nis op de beurs. Alleen maar 'n bank. Stel je voor, wie heeft er nou 'n bank! Was eerst

maar eens bij mij gekomen, Smit, om te informeren!"
„Daar heb ik jou voor nodig," bromde Ko.

„Nou, graag of niet, je moet 't zelf weten. Maar zeg, Van Elzen, laten wij morgenmiddag samen eens 'n loopje maken. Dan is 't toch zondag. En dan zal ik je wel eens over 't kantoorleven inlichten. Dan weet je zo'n beetje wat er voor je komt kijken. Gaat Smit ook mee?"

„Merci," bitste Ko af.

„Ach nee, dat 's waar ook," lachte Lagewei. „Hij moet thuis op de kleine kinderen passen. In zo'n konijnenhol als bij jullie . . .!"

„Zeg dat nog 's, als je 't lef hebt," viel Ko woedend uit, „dan zal ik je hoed van je pomadekop slaan. Van m'n familie zul je afblijven, lelijke opschepper!"

„Kalm, ventje, kalm," sarde Lagewei. „Denk maar niet, dat ik m'n handen aan je vuil zal maken. Je bent voor mij geen partij!"

Ko draaide hem de rug toe en liep langzaam door.

„Dus Van Elzen," stelde Lagewei voor, „dan kom ik jou morgenmiddag om twee uur halen?"

„Ach ja . . . Dat 's goed," gaf Henk aarzelend toe.

„Afgesproken. Nou, ik groet je. 'k Heb geen tijd meer. 'k Moet nog even tien mille brengen bij de Credietbank en daar sluiten ze om half een. Zeg dat vaatje buskruit van me gedag," zei Lagewei, op Ko wijzend, „en wens 'm 't beste in z'n prutszakie."

Op 'n drafje haalde Henk z'n vriend in.

„Wat 'n mispunt," begon Ko dadelijk, toen ze weer samen liepen. „'n Verbeelding voor tien! Maar hij zal 't uit z'n hart laten, om op ons huishouden te schelden."

„Kom, kom," suste Henk. „'t Was maar 'n aardigheid!"

„Laat ie zulke aardigheden bij 'n ander tappen," gaf Ko nijdig terug. „Die opschepper! Ik kan me niet begrijpen, dat jij nog zin hebt om met zo'n vent uit te gaan!"

„Nou, hij kan me misschien toch nog wel wat vertellen,” vond Henk.

„Ach loop. Hij liegt of 't gedrukt staat. Dat deed ie op school al. Vraag 't maar aan Thijs; die heeft bij 'm in de klas gezeten. En wat ie daar allemaal oplepelt over 't kantoor, waar ik kom, en over de beurs, ik wed om 'n dubbeltje, dat ie 't uit z'n duim zuigt. Als ik morgenmiddag niet met vader mee naar de zondagsschool ging, om orgel te spelen, dan zou ik zeggen: laten wij samen 'n eindje gaan wandelen en laat die opschepper schieten!”

„Ja maar, jij praat nou aldoor van een opschepper, is ie dat nou wel? Ik vind . . .”

„Dat, als je wat over 't kantoor weten wil, je 't toch 't best aan je eigen vader kunt vragen? Nou nog mooier: heb je daar Lagewei voor nodig?”

„Vader zegt altijd zo weinig.”

„Kan je toch bij ons thuis komen. Ik praat er met m'n vader en Thijs zo dikwijls over. En juist daarom weet ik vast, dat Lagewei opschept! En 't is een gemene kerel ook. Dat zegt Thijs zelf en die kent hem.”

„'k Zal 'm in de gaten houden,” beloofde Henk.

„Als ik jou was, dan ging ik niet met 'm uit,” hield Ko aan. „Hij is eens 'n keer bij ons thuis geweest en wat zei vader, toen ie weg was? Die vent heeft wat in z'n manier van doen, dat me helemaal niet bevalt.”

„Ik zal gaan met wie ik wil,” antwoordde Henk kort. 't Gesprek vlotte niet erg meer. Bijna zwijgend liepen ze het verdere deel van de gezamenlijke weg naar huis. Op het Oranjeplein namen ze afscheid. Wat hadden ze daar vaak „laatste tikje” gespeeld. Elkaar nagehold, 's middags na vieren om het lage hek van het plantsoen. Nu schenen ze er geen van beiden zin in te hebben.

„Zeg,” riep Ko Henk nog even terug. „Moeder heeft gezegd, dat je niet bij ons vandaan mag blijven, nu we ,d'r af' zijn. Ze wil, dat je zo dikwijls mogelijk komt.”

„Graag,” zei Henk.

„Nou tot ziens dan!”

„Ja, tabé!”

Alleen liep Henk verder naar zijn huis in de Julianastraat. Hij vond 't fijn dat Ko z'n moeder dat gezegd had. Hij kwam zo graag bij de familie Smit. Wat had hij er reuze leuk gespeeld zo 's woensdags- en zaterdagsmiddags. Al maakten ze nog zo 'n leven, mevrouw zei er bijna nooit wat van. En dan meneer, 'n aardige man, altijd even opgewekt. Hij was al bang geweest, dat hij nu hij Ko niet meer zo iedere dag zou zien, ook niet meer bij hem thuis zou kunnen komen. Maar gelukkig, dat zou nu niet gebeuren.

Als hij 's avonds thuis zat bij vader en tante Toos, bezig met z'n huiswerk, had hij wel eens een boodschap naar Ko verzonnen. Alleen maar om er eens even uit te hollen en pret te maken met de lui daar.

Maar Ko moest hem nu niet gaan vertellen wat hij te doen of te laten had. Als hij met Lagewei uit wou, dan deed hij het, en verder geen nieuws.

Ze zaten met z'n drieën aan het middageten: vader, tante Toos en Henk. Vader in zijn rieten stoel aan de kant van de tafel voor de schoorsteen, tante Toos daartegenover, voor het buffet. Dat was vroeger moeders plaats. Henk aan de smalle zijde bij het raam.

Ze spraken niet veel. Kon vader niet hebben. „'k Moet op kantoor de hele dag praten, en hard voort, dus laat 't thuis alsjeblieft 'n beetje stil wezen,” had hij dikwijls gezegd. Als Henk, toen hij nog een kleine jongen was, soms wat erg druk deed, had vader hem wel eens de kamer uit gezet. Zo had Henk geleerd z'n gemak te houden. Tenminste zolang vader thuis was.

Moeder had het nooit zo erg gevonden, als Henk wat meer lawaai maakte dan nodig was. Nooit „hè jongen, houd toch op!” geroepen, wanneer hij eens wat driftig van z'n stoel opsprong; wat harder dan strikt nodig z'n schoolboeken op tafel smeed; of in een plotselinge opwelling een deuntje ging fluiten of zingen. Trouwens, tante maakte daar ook nooit veel aanmerkingen op.

Maar . . . moeder!

Moeder!

Henks ogen dwaalden onwillekeurig naar het grote portret in lichtbruine lijst, dat boven het buffet hing.

't Portret van moeder.

Dat zag je zowat overal in huis.

Vóór in vaders kamer op het schrijfbureau. In 't „zigtje”, waar tante sliep, hing het aan de muur en in zijn kamertje op zolder stond het op 't tafeltje.

Maar moeder zelf? Nee, die zou je hier nooit, nooit meer zien.

Je had alleen maar haar portret.

Hoe lang was het nu alweer geleden? Hij was nu

vijftien, ja, dan was 't met mei net drie jaar geweest.
Drie jaar!

En 't stond nog voor je alsof 't pas de vorige week gebeurd was.

Die morgen, dat hij met vader alleen had moeten ontbijten, omdat moeder zich niet erg prettig gevoelde en daarom nog maar wat was blijven liggen. 's Middags, toen hij uit school kwam, zat moeder in de grote leunstoel, klagend, dat zij overal pijn had; in de armen, in de benen, in de rug, overal.

Toch hadden ze toen nog samen gepraat. Zoals je alleen met moeder praten kon: over je school, over je werk, over je vrienden. Zo echt vertrouwelijk. Je had 't dan zelfs over dingen, waarvan je vooruit wist, dat moeder ze helemaal niet goed zou vinden. Die keer bijvoorbeeld, dat alle jongens van de klas kwaad waren op Ko Smit. Waarom? Ach, eigenlijk om niks. Wat hadden ze Ko toen geplaagd! Ja, zelfs met hem gevochten! En hij had ook mee gedaan! Niet omdat hij Ko niet mocht! Helemaal niet! Maar alleen, omdat hij er zeker van was, dat, als hij de partij van Ko opnam, hij ook geplaagd zou worden en op z'n kop zou krijgen. Moeder had dat dadelijk begrepen. Nog zag hij haar verwijtende blik en hij hoorde haar zeggen: „Ik had niet gedacht, dat *mijn* jongen zó laf zou wezen en zich zó door anderen op sleeptouw zou laten nemen. Zo word je nooit 'n man, die alleen durft staan, Henk. Die *nee* durft te zeggen . . .!”

Nee zeggen. Had de baas vanmorgen daarover . . .

„Jongen, je eet niet!”

't Was tante, die hem plotseling weer in de werkelijkheid terug bracht.

„O nee . . . ja . . . nee, weet u,” zei Henk verward, „ik dacht zo maar even.”

„Je moet niet denken en eten tegelijk,” vond tante.

„Maar 't is vandaag ook zo'n gewichtige dag voor hem

geweest, nietwaar," kwam vader te hulp. „Hij denkt natuurlijk nog aan het afscheid van school. Heeft meneer Terwogt nog wat tegen jullie gezegd?"

„Ja, vader."

„Wat dan?"

„Nou, dat we nu eigenlijk weer van voren af aan beginnen, enne . . ."

„Zo, zo."

Henk at vlug z'n bord leeg.

Gelukkig, dat vader niet verder vroeg. Je kon zoiets, wat de baas vanmorgen gezegd had, zo moeilijk aan een ander over vertellen.

Misschien dat moeder . . .!

Weer dwaalden z'n ogen naar het portret aan de muur. 't Kon soms gebeuren, dat alles uit die laatste dagen van moeders leven hem plotseling weer voorbij ging. O, zo snel! Sneller dan je 't zou kunnen vertellen of neerschrijven: Die middag, dat Dr. de Stribbe kwam. 't Was een woensdag en hij had vrij van school. Vader was van kantoor thuis gebleven om te horen wat de dokter zeggen zou.

„Meneer van Elzen, als u uw vrouw behouden wilt, dan moet ze vandaag nog worden geopereerd." Die woorden van de dokter, zo rustig uitgesproken, ze hadden geklonken als een vonnis. Dat had hij heel goed begrepen, al was hij toen nauwelijks twaalf.

Henk zag zich weer met vader in de ziekenauto. Ieder op zo'n klein bankje en moeder liggend op de brancard. Wat was ze rustig. Schijnbaar in 't geheel niet bang voor dat erge, dat te komen stond. „Ik ben toch immers in Gods Hand," had ze gezegd. En dan weer: „Kom, ik zal wel gauw beter worden. Er worden tegenwoordig zoveel mensen geopereerd. En dat loopt toch allemaal niet verkeerd af? Wacht maar! Over 'n paar weken komen jullie me weer halen. En dan mag m'n jongen zeggen waar ik op trakteren zal . . .!"

Wat hadden ze lang moeten wachten, vader en hij, in dat kleine kamertje in het Diaconessenhuis, om de uitslag van de operatie te kunnen vernemen. Wel meer dan 'n uur hadden ze er gezeten. Wat je sommige kleine dingen toch onthouden kunt! Zo wist hij nog, dat aan een der muren de tekst hing: „Ik ben de Here, uw Heelmeester”; op zwart karton met zilveren letters. Dat was de enige wandversiering in het vertrekje, zodat je onwillekeurig aldoor maar naar die tekst kijken moest. Vader had bijna niets gezegd. Maar strak voor zich uit zitten staren. O, dat uur was omgekropen!

Eindelijk was de dokter binnen gekomen met de boodschap: de operatie is goed geslaagd; maar de patiënte is nog onder narcose. Vanavond mag u een ogenblikje bij haar.

Op weg naar huis waren ze toen even bij tante Toos aangelopen, die toen nog in betrekking was bij mevrouw Gruiter van Rijsenburg, in dat mooie huis op de Hooisingel. Tante wist nog van niets. Alles was ook zo gauw in zijn werk gegaan. De volgende morgen was tante al gekomen om het huishouden te doen, zolang moeder er niet zou zijn.

Wie had toen gedacht, dat tante blijven zou, voor goed!

„Henk!”

„Ja, vader!”

Henk stond op, nam de bijbel van het boekenrek, scheurde een blaadje van de kalender af en bracht beide aan vader. Dat was zo z'n dagelijkse taak na 't middageten. Vader hoefde alleen maar z'n naam te noemen. Dan begreep hij de rest vanzelf.

Vader opende de bijbel en begon het hoofdstuk te lezen, op het kalenderblaadje aangegeven.

Tante, de handen gevouwen, luisterde aandachtig.

Maar 't ging Henk voorbij wat vader las. Z'n gedachten bleven bij moeder.

Wat hij er soms naar verlangen kon haar, al was 't maar

'n kwartier, bij zich te hebben om met haar te spreken over de dingen echt zoals ze in je leefden.

Maar moeder was heengegaan. Naar de Hemel. Natuurlijk naar de Hemel. Je kon je haar nergens anders denken dan daar. Maar dat moeder weg was, voelde je in je hart nog altijd als een leegte. In 't begin, kort na haar sterven, had je dat zo niet gemerkt. Alles leek net 'n droom. Alsof het een ander gold en niet je eigen moeder. Die middag in het ziekenhuis, toen ze voor 't laatst met hem gesproken had. Toen ze haar vermagerde armen naar hem had uitgestrekt; z'n wang tegen de hare had gelegd en hem verteld had, wat vader ook al had gezegd, maar wat je toch maar niet kon geloven: dat zij niet meer beter zou worden; dat 't Gods wil was, dat zij nu heenging. „En wat God doet, m'n jongen, is immers wél gedaan?”

Wat had ze toen nog ernstig met hem gesproken: Over de Here Jezus, Die hij moest liefhebben, zou 't goed met hem zijn, eeuwig goed . . .!

Maar die woorden waren niets dan klanken voor hem geweest! Moeder dood? Dat kon toch niet? Ze werd immers vast weer beter?

Eerst op de dag van begraven, toen ze van het kerkhof waren teruggekeerd, toen was plotseling dat hopeloze gevoel over hem gekomen, dat het nu uit was. Uit voor altijd. Dat hij moeder nooit, nooit weer zou zien. Nooit haar stem meer zou horen. O, hij wist het nog zo goed, toen had hij het niet kunnen uithouden in de huiskamer bij al die grote mensen. Hij was weggeglipt. Naar boven. Naar z'n kamertje. En daar was hij neergevallen op z'n bed en had hij uitgesnikt dat grote, grote verdriet, dat je soms nog zo plotseling bevangen kon en een brok in je keel deed schieten.

O, moeder nog eens bij je te hebben!

Al was 't maar voor een kwartier!

Wie dan weet goed te doen en niet doet, die is het zonde.

Zo las vader.

Toen sloot hij de Bijbel.

Even bleven ze nog stil zitten.

„Wat zou moeder wel gezegd hebben,” zei vader plotseling, „haar jongen nu van school!”

Henk schrikte op. Had vader ook aan moeder gedacht? Net als hij?

Hij wist het wel, dat vader dikwijls zo ernstig kon zitten staren naar moeders portret. En hij begreep: ook vader kon moeder niet vergeten. Natuurlijk niet.

Wat had hij nu graag eens met vader over moeder doorgepraat. Waarom wist hij nu in eens eigenlijk niets te antwoorden? Waarom stamelde hij nu maar zowat?

Zei vader nog maar wat meer . . .!

Nog even bleef 't stil.

„Laten we danken,” zei vader eindelijk.

„Vanavond weer niets in de krant voor je, hoor! Of wacht, hier: ‚Jongmens gevraagd voor loop- en licht schrijfwerk; bij gebleken geschiktheid aantrekkelijk salaris.‘ Nee, dat moeten we niet hebben. En hier: ‚Aankomende bediende gevraagd op exportkantoor; bekend met boekhouden en engels; enige beursroutine strekt tot aanbeveling.‘ Daar ben je nog niet knap genoeg voor. Nee, ik heb wel goed gezien.”

Vader sloeg de advertentiepagina van de *Nieuwsbode* om. Henk had even z'n boek, waarin hij zat te lezen, neergelegd om te luisteren.

„'k Had vanmorgen op kantoor meneer Westerik nog even aan de balie,” vervolgde vader. „'k Heb hem gevraagd me te waarschuwen, als hij eens wat voor je hoorde. Westerik spreekt nogal veel mensen, en hij heeft beloofd eens te zullen uitkijken. 'k Mag lijden, dat je gauw een kantoor krijgt. Je bent nu van school en 't is heus het beste voor je als je maar meteen weer flink kunt aanpakken.”

„Maar mag ik eerst nog niet aan oom Dirk schrijven?” waagde Henk te vragen.

Vaders gezicht betrok.

„Je weet wat 'k je gezegd heb,” klonk 't kortaf: „Eerst een kantoor. Dat is 't voornaamste. Heb je dan nog een paar dagen over, dan kun je wat mij betreft nog naar Keienvaart gaan. Maar eerst een kantoor!”

Vader verdiepte zich weer in de krant en Henk in z'n boek. Althans zo scheen 't bij laatstgenoemde.

't Lezen wilde niet erg vlotten.

Waarom wou hij zo graag naar Keienvaart?

Natuurlijk om nog 'n beetje vakantie te hebben. Doch daarom alleen? Hij zou 't niet graag aan een ander

Henk had even z'n boek, waarin hij zat te lezen, neergelegd om te luisteren.

hebben durven vertellen; maar hij zag eigenlijk zo verbazend tegen het kantoorleven op!

Ja zeker, hij was blij, dat hij van 't „hok” af was. Dat als 'n kleine jongen zoet in 'n bank te moeten zitten en straf te krijgen, soms „om niks”, en dat taaie huiswerk iedere avond weer, had hem al lang verveeld. Maar hoe zou 't nu gaan? Hoe zou ie 't maken op zo'n kantoor? Verbeeld je, als het eens verkeerd liep! Dat ze hem wegjoegen, omdat hij te dom was. Dan zou je vader eens horen! Daar had je Tom Verschoor van beneden. Die had toch ook gedaan gekregen op z'n kantoor, omdat hij aldoor rekenfouten maakte. Tenminste zo had meneer Verschoor het aan vader verteld.

Hijzelf had ook niet altijd z'n sommen goed gehad. Lang niet. Maar dat was op school. Daar hinderde 't niet zo erg. Je kreeg een standje en daarmee uit. En als je ze moest overmaken, nou, dan gaf een van de lui je wel even z'n schrift ter leen.

Op een kantoor zouden ze je geen schriften lenen, als je met je werk zat.

Hij ging naar een kantoor, eenvoudig omdat ie niets

anders wist, en je moest toch wat uitvoeren. Maar vroeg je nou: vind je 't prettig, dan moest ie eigenlijk zeggen: nee, helemaal niet! Zo'n hele dag tussen vier muren te zitten en dan in boeken te moeten schrijven en zo, o foei, wat vervelend! Maar wat moest je anders worden? Timmerman of metselaar? Nee, daar voelde hij niets voor. Onderwijzer dan? Dat nog minder. Aldoor met 'n klas jongens op te trekken, die je misschien nog zouden proberen te treiteren ook, nee, dat leek hem niets. Zendeling . . .! Ja maar, daar moest je nou echt roeping voor voelen. Dus dat ook niet.

't Liefst had hij eigenlijk nog in de boekhandel gegaan. In zo'n mooie winkel met een etalage vol prachtige platen en kostbare werken, zoals bijvoorbeeld bij Van Dickhout in de Voorstraat. Als je daar binnen kwam, zag je links en rechts in hoge kasten, boeken en niets dan boeken; netjes naast elkaar in lange rijen; nauwkeurig soort bij soort. Om dan de klanten te helpen en precies voor ze uit te zoeken wat ze je vroegen, ja, dat leek hem wel leuk. En vooral, om dan in je vrije tijd in al die fijne boeken te kunnen grasduinen. Dat zou nog 't allerprettigst zijn.

Maar vader had gezegd: in de boekhandel heb je zo weinig vooruitzicht als ondergeschikte. Dan zou je later een eigen zaak moeten beginnen of er een moeten overnemen. En daar had vader geen geld voor.

Nee, er bleef niets anders over dan een kantoor. Hoe vervelend je 't ook vond. Al zag je er tegen op als een berg. Moest vader weten! Wat zou hij dan wel zeggen? Zou vader het nooit moeilijk op z'n kantoor gevonden hebben? Zou die in 't begin misschien ook wel eens fouten hebben gemaakt? Je kon het je haast niet voorstellen. Moest je die boeken zien, waarin vader thuis de administratie bijhield voor z'n particuliere klanten. Geen doorhaling er in. Ieder cijfer precies in 't kolommetje. Maar vader deed dit werk ook al zoveel jaren.

Zou vader, toen hij pas begon, ook wel 'n heel kleine vergissing . . . ?

Hij zou 't eens vragen. Misschien zou het hem dan ook lukken al z'n moeilijkheden eens precies te vertellen.

„Vader!”

„Ja?”

„Is 't moeilijk op een kantoor?”

„Moeilijk, moeilijk? Je zult natuurlijk vooral in 't begin erg moeten opletten en niet zitten dromen, zoals een zeker iemand wel doet,” voegde vader er veelbetekenend bij.

„Doe je uiterste best, dan krijg je op 't laatst routine en dan gaat het verder van zelf.”

„Maar je kunt toch wel eens een fout of een vergissing maken; u zult toch ook . . .”

„Een fout? Een vergissing? Dat mag natuurlijk niet. Dacht je, dat je op een kantoor zo knoeien kon als jij laatst in die som? Nu je er toch over begint, wil ik je dit wel zeggen, dat *jij vooral* je wel heel erg mag inspannen, anders wordt 't straks huilen, ventje!”

Henk zweeg. Hij voelde, dat hij een kleur kreeg. 'n Dag of veertien geleden had hij thuis een ingewikkelde som moeten maken. Er moest $\frac{1}{2}$ uitkomen. Dat wist hij. Maar hij kon 'm maar niet goed krijgen. Toen had hij in 't begin een fout ontdekt en daarom alle volgende cijfers weer moeten doorhalen en verbeteren. Dat had me 'n gekras en geknoei gegeven van belang. En toen was 't nog niet goed geweest. Toevallig had vader even over z'n schouder gekeken en al die strepen en doorhalingen gezien. „Is dat werken,” had vader gezegd. „Schaam je je niet?”

Dat vader daar nou juist weer over beginnen moest. Nu durfde hij niet verder te vragen.

Enfin, morgen zou Lagewei hem wel alles vertellen.

Lagewei!

Vreemd, dat z'n afspraak om met die vent uit te gaan

hem de hele middag al dwars gezeten had. Hij had telkens moeten denken aan een opmerking van moeder. O, 't was al lang geleden. Ze woonden nog in de Van Walenstraat vlak over de Lagewei's. „Die mensen bevallen mij niet en die oudste jongen wel 't minst; als je 'm aankijkt, heb je al genoeg,” had moeder toen wel eens gezegd.

Hij had zich nooit veel met Lagewei bemoeid, al gingen ze op dezelfde school. Lagewei behoorde tot de grote jongens, toen hij nog onder het grut gerekend werd, al zat hij dan ook maar twee klassen lager.

Toen Lagewei van school was, hadden ze elkaar nog wel eens een enkele keer ontmoet. Lagewei had dan altijd nogal geschikt tegen hem gedaan.

Toch wist hij wel: er liepen rare praatjes over dat heer. Daar moest je Ko Smit z'n broer Thijs maar eens over horen!

En nu had Lagewei hem gevraagd om morgenmiddag mee te gaan wandelen. En hij had „ja” gezegd. Doch niet van harte. Want hij had dadelijk aan moeders woorden moeten denken.

Maar je kon toch maar niet botweg zo iets afwimpelen als het je vriendelijk gevraagd werd? En hij hoefde zich toch door Ko niet de wet te laten voorlezen? Bovendien, wat zou Lagewei hem maken? Hij zou hem toch in geen zeven sloten tegelijk laten lopen? Als het hem morgenmiddag niet beviel, kon hij Lagewei toch gewoon weer laten schieten?

Waarom zat die afspraak hem dan zo dwars?

„En dan moeten we ook eens gaan denken aan je avondlessen,” begon vader plotseling weer.

„Avondlessen?” herhaalde Henk verward.

„Ja, *avondlessen*. Of dacht je soms, dat je nou al uitgeleerd was? 't Beste is, dunkt mij, dat je maar met boekhouden en handelsrekenen begint. Misschien kan je er dan nog stenografie bij nemen. Als je dan je

examen achter de rug hebt, kun je wat aan de talen gaan doen. Engelse handelscorrespondentie bijvoorbeeld wordt tegenwoordig veel gevraagd."

"Ja vader!"

Tante, die in de keuken bezig was geweest, kwam de kamer binnen en ging aan tafel zitten.

"Geef me het feuilleton eens broer," vroeg ze.

Vader reikte haar een blad van de *Nieuwsbode* over en tante begon te lezen.

"Ik zag verleden week," vervolgde vader tot Henk, "hierachter in de Van Stolberglaan ergens een bordje: Handelsavondschool Mercurius. Daar kun je in al die vakken les halen. Ik zal er eens aanlopen en een prospectus vragen. Misschien is 't wat."

Henk antwoordde niet, maar dacht zoveel te meer. Hij begon hoe langer hoe meer tegen z'n nieuwe leven op te zien. Eerst een hele dag op kantoor, en dan nog naar les, je zou hoegenaamd geen vrije tijd meer over houden. Op school had je nog je woensdag- en zaterdagmiddagen en je lange vakanties. Maar daar kon je nu naar fluiten. Als hij nu maar een kantoor kreeg, waar ze zaterdagmiddags om twaalf uur sloten. Dan zou hij tenminste nog 'n beetje vrijaf hebben.

"In jouw tijd had je 't toch maar wat makkelijker," mengde tante zich in 't gesprek.

"Hoe dat?" vroeg vader.

"Nou, wat wist jij van die avondlessen en die examens en zo?"

"Dat begon in die dagen toch ook al te komen," antwoordde vader, "hoewel er nog lang niet zo algemeen naar diploma's gevraagd werd. En dan de salarissen! Nee, als Henk z'n best doet, dan kan hij 't beter krijgen en makkelijker ook. Maar: hij moet z'n best doen," herhaalde vader.

Er werd gebeld.

„Hendrik, daar is iemand voor je aan de deur,” zei tante, die open getrokken had en nu de kamer weer binnen kwam.

„O, dat zal Lagewei wezen,” antwoordde Henk. „Vindt u 't goed, vader, dat ik 'n eindje met hem ga wandelen? Hij vroeg 't me gisteren.”

„Lagewei, Lagewei, wie is dat?” informeerde vader.

„Die kent u toch wel? Evert Lagewei! Ze woonden vroeger tegenover ons in de Van Walenstraat,” lichtte Henk nader in.

„O ja, ja, nu herinner ik het me. 't Was een beetje raar huishouden, hè?”

Henk haalde de schouders op.

„Nou, ga maar,” zei vader, na 'n langzame trek aan z'n sigaar. „Als je er maar om denkt, dat we om half zes eten.”

„Ja, vader.”

„Een ogenblik later liep Henk de trap af naar de straatdeur.

Gelukkig maar, dat vader niet veel verder had gevraagd. Ofschoon 't hem eigenlijk ook geen zier had kunnen schelen, als vader gezegd had: blijf maar liever thuis. Hoe dat toch kwam?

Hè, die vervelende kletspraatjes ook!

„Bonjour, amice!” groette Lagewei, die in 't benedenportaal wat heen en weer liep.

„Ook goeiendag,” groette Henk terug.

Op straat moest hij dadelijk aan Lagewei's gezegde van gistermorgen denken: „Dan moet je me zondags zien!” Wat 'n fijne schoenen; wat 'n keurige das! Wat zo'n das wel kosten zou! En dan dat lichtblauwe pak; vast

geen confectie! Onwillekeurig keek hij naar z'n eigen plumpe laarzen en z'n eenvoudig jasje over de sportblouse. 't Leek wel of meneer de baron met z'n knechtje uit wandelen ging.

Maar wat zag die vent goor in z'n gezicht. Alsof ie zich nooit waste! En wat stonden z'n ogen dof en slaperig. Zou ie vannacht wel naar bed geweest zijn?

„Als je 'm aankijkt, dan heb je al genoeg . . .”

Zou moeder dan toch gelijk gehad hebben?

Zwijgend liepen ze de Julianastraat uit.

Op 't plein, bij 't plantsoentje, stond Lagewei stil.

„Waar zullen we heengaan, zeg?” vroeg hij.

„Wat dacht jij?” antwoordde Henk.

„Ik vind, we moesten 'n beetje heen en weer gaan lopen in de buurt van 't Zuid-Bolwerk,” zei Lagewei. „Daar is concert vanmiddag. Dat is altijd 'n fijne pan, zeg!”

Henk zweeg even.

„Vader wil liever niet, dat ik daar 's zondags kom,” bracht hij er eindelijk aarzelend uit.

Lagewei begon te lachen: „Ha, ha, die laat zich door z'n ouwe heer vertellen, waar ie naar toe mag! Dat zou de mijne me niet moeten leveren, hoor! 'k Zou 'm direct aan z'n verstand brengen, dat ie zich met mijn zaken niet te bemoeien had.”

Henk schrok. Dat had hij nooit gehoord, dat iemand zó minachtend over z'n vader sprak. Moest hij daar niet tegen op komen? Ko Smit zou dat vast doen. Die had hem gisteren ook zo flink te woord gestaan. Maar stond 't niet wat gek om nu dadelijk weer tegen Lagewei in te gaan? 't Zou net wezen of je zelf zo braaf was. Dus . . .!

„Nou, je hoeft daar niet te staan kijken, alsof je van lotje getikt bent,” lachte Lagewei weer. „Waar zullen we heen? En zeg 't nu alsjeblieft 'n beetje gauw, want de mensen zouden vragen of we idioten waren, als we nog langer elkaar zo bleven staan aangapen.”

Hoorde Henk 't goed? Klonk daar 'n vloek tussen Lagewei's woorden door? „Als je 't niet laat uit beginsel, doe 't dan in ieder geval niet, omdat het verregaand onfatsoenlijk staat,” had hij vader eens horen zeggen tegen iemand, die de Naam van God misbruikte. Zo iets moest hij nu ook zeggen. Dat begreep hij heel goed. Maar 't scheen alsof hij het niet kon. Of . . . durfde hij 't niet? Enfin, straks zou 't wel beter gaan. Dan zou hij eens goed van zich afspreken. Nu maar net doen, alsof hij niets gehoord had.

„Willen we de moestuintjes omlopen?” stelde hij voor. „Mij goed,” antwoordde Lagewei. „Dan slaan we hier meteen links af.”

Ze liepen de brug over de Noordkade over en toen een volksbuurt in, waar op deze zomerse zondagmiddag tal van kinderen stoeiden en dartelden. De groteren stonden aan de deur van hun woningen, of zaten voor de wijdgeopende vensters. Sommigen hingen uit 't raam, schreeuwend tegen een kennis, die ze voorbij zagen wandelen. 'n Vrouw dreigde van haar hoge post uit 'n paar kinderen: „Zal je nou bij je zussie blijven, Nelis? Mot ik naar benede kommen? 'k Zal 't tegen je vader zeggen, lelijke smakkerd, die je bent!”

„'t Is hier een plebse boel,” vond Lagewei.

Hij praatte onderwijl druk over z'n kantoor. Hij had 't toch zo best getroffen! Kon precies doen en laten wat hij wou. Had hij zin om hard te werken, nou dan werkte hij eens flink wat af. Maar had hij geen lust om zich uit te sloven, dan deed hij 't eenvoudig niet. 't Lag er maar aan hoe je het van 't begin af wende. Dat moest Henk vooral goed onthouden. „Laat je nooit op je kop zitten, hoor! En willen ze je 'n uitbrander geven, dan geef je eenvoudig 'n grote mond terug. De vorige week nog kwam de boekhouder nijdig naar me toe: heb je nou je kleine kas nog al niet bijgewerkt, zei d'ie.

Ik zeg: u begrijpt toch wel, dat ik daar geen tijd voor heb gehad; u hebt me nou al twee dagen voor boodschappen van m'n werk gehaald. Ja maar, ik kan niet voort, zei d'ie. Ik zeg: dan moet u daar maar bij meneer Grevelduin over klagen; ik heb ook maar twee handen aan m'n lijf en ik bedank er voor om me voor uw plezier af te jakkeren. Nou, toen hield ie verder z'n mond dicht hè, en ik heb 'm lekker nog de hele week op 't kleine kasboek laten wachten."

„Hè, hè, gelukkig dat we die rommelzooi uit zijn."

Deze laatste opmerking gold de volksbuurt, die ze nu achter zich hadden. Ze sloegen linksaf de smalle, eenzame weg naar Bolstad op.

't Was hier heel wat rustiger. De huizen stonden niet zo dicht meer aaneengerijd. Hoe verder je kwam, hoe groter gaten er lagen tussen de verschillende blokken. Daar had je de gasfabriek, met z'n reuzen-gashouder, die je tot wijd in de omtrek kon zien. Nog wat verter begonnen de weilanden al. Nu zag je ook het kerkhof, dat, als een breed, dicht begroeid terras, uitstak boven de lage velden. Langzamerhand kon je de huizen wel tellen. Het bleef eindelijk slechts bij 'n enkele boerenwoning, door een laan met de weg verbonden. Aan de andere zijde van de weg stroomde de smalle vaart; loodrecht, alsof ze met 'n liniaal getrokken was. Aan de overkant lag, parallel aan de vaart, de lage spoordijk. Zo liep de bijna door geen boom beschutte weg voort, in eentonige saaiheid, drie uren lang, tot Bolstad toe; links weiden en de vaart rechts.

Ze passeerden wat wandelaars. Enkele fietsers peddelden hen voorbij. Soms moesten ze even blijven staan als een auto langs stormde, die als spoor een dwarrelende stofwolk naliet.

Lagewei praatte door. Henk had niets te doen dan maar te luisteren. „Die baas van me heb ik ook in m'n zak," vertelde hij. „Laatst roept ie me in z'n kamer en

komt ie tegen me op een toon alsof hij 't tegen z'n ouwe schoonmaakster had: Ga deze chèque eens voor me innen bij de Hollandse Bank, maar vlug 'n beetje, want ik zit er op te wachten. Ik zeg natuurlijk: ja meneer, maar ik dacht: ik zal je laten wachten, vader! Nou goed, ik dat geld halen hè! Maar in plaats van dat ik meteen naar kantoor terug ga, loop ik naar die kattedroeg, je weet wel, die grote op 't Wijdeveld. Fijn, dat je daar zit, zeg! En 't is er niks duur. Nou, ik blijf daar 'n half uurtje hangen hè. En toen ging ik naar kantoor terug. Daar komt de baas naar me toe met opgestreken zeilen: Waar heb je gezeten, waar heb je gezeten! vraagt ie spin-nijdig. Ik zeg: 't was zo druk aan de balie en daarom moest ik zo'n tijd wachten. Hij af. Dat kon hij immers toch niet controleren of ik daar lang had moeten wachten of niet? Zie je, als ze op zo'n toon beginnen als de baas en de boekhouder soms tegen me aanslaan, dan hebben ze 'n kwaaije an me! Laat je vooral nooit op je kop zitten, kerel! Anders zit je er onder, voordat je 't weet!"

Met enige bewondering keek Henk naar Lagewei op. Wat durfde die vent! Hij voelde zich nu wel echt een kleine jongen naast een grote meneer. Nee, hij zou 't vast niet wagen zo tegen een boekhouder of tegen een patroon op te treden. Hij had op school immers ook nooit erg tot de „helden" behoord? Hij deed wel zo'n beetje mee met de jongens — anders hadden ze je voor 'n „zoetekouw" gehouden en dat mocht natuurlijk niet — maar een haantje de voorste was hij toch nooit geweest.

Daar had je Dirk Pijlers. Die durfde ook altijd zo. Hij herinnerde zich nog goed, dat Pijl — zo noemden de jongens Dirk — eens met meneer Pingjum, die geen orde kon houden, in de klas had gevochten. Eenvoudig had teruggeslagen, toen de meester hem een klap gegeven had. En toen meneer Pingjum hem daar-

En toen meneer Pingjum hem daarvoor uit de bank wou trekken . . .

voor uit de bank wou trekken, had Pijl z'n voeten stevig onder de lat gehouden, zodat de hele bank uit de rij was geschoven. Dat had een spektakel gegeven van belang. En Dirk was de held van de klas geweest, ondanks de niet zuinige straf van „de baas”.

Als je zó durfde als Pijl of als Lagewei, dan zou je tegen een kantoor niet hoeven opzien. Dan rolde je er wel door. Wie zou je dan wat maken?

Of zou Lagewei maar wat opscheppen? Zou 't dan toch waar wezen, dat hij zo liegen kon?

Nee, dat kon niet; zulke dingen schudde je zo maar niet uit je mouw!

Toch . . . was 't eigenlijk niet ingemeen zó de mensen 'n rad voor de ogen te draaien? Ze zó te bedriegen.

„Je plicht doen, dat is de eerste eis voor een christenmens,” zei vader wel eens. En nooit was vader meer kwaad geweest dan wanneer het uitkwam, dat hij z'n schoolwerk niet af had gehad of z'n lessen niet had geleerd.

Hij voelde het: wat Lagewei hem daar vertelde, dat was net 't tegenovergestelde van je plicht doen. En daarom was 't verkeerd . . . was 't . . . zonde!

Zou hij hem dat zeggen? Dat moest eigenlijk: „Nee, op die manier van jou wil ik nooit op een kantoor werken. Dat mag niet.”

Zo moest hij nu spreken.

Maar zou Lagewei hem dan niet uitlachen? Hem misschien 'n sufferd noemen, die maar alles met zich zou laten doen?

Hij zag zo iets al aankomen, wanneer hij zou zeggen wat hij meende. En hij wilde zich niet laten uitlachen. Lagewei behandelde hem met die raadgevingen toch al net, alsof ie nog een kleine jongen was. Ging hij nu nog aanmerkingen maken ook, dan zou hij nog meer uit de hoogte behandeld worden.

Dus zweeg hij. Dat Lagewei telkens vloekte en ruwe taal gebruikte, hoorde hij al bijna niet meer.

Als je nou ook op alles ging vitten!

„Maar nu moet je me toch eens een ding zeggen,” viel Henk plotseling in de rede, „is 't werk op kantoor nou moeilijk of valt 't nog al mee?”

„Welnee, ventje, 't is helemaal niet moeilijk,” luidde 't besliste antwoord. „Er is niks aan. Nou ja, in de eerste tijd moet je 'n beetje uitkijken om er in te komen; maar verder heeft 't geen zier te betekenen. Wil je wel geloven, dat ik morgen aan de dag best op de stoel van de boekhouder of van de procuratiehouder zou durven gaan zitten? 't Is nog al wat bijzonders, wat zulke mensen uitvoeren. En nou praat ik nog niet eens van de baas. Die doet geen slag. Die zit op z'n kamer 'n krant te lezen, of hij belt eens iemand op en verder zegt hij tegen ons hoe of hij 't hebben wil. Nou, wat is daar nou aan, hè?”

„Maar als je nu eens een fout maakt?” vroeg Henk verder.

„Zulke dingen moet je altijd proberen van je af te schuiven,” antwoordde Lagewei zacht. „En als je dat niet lukt, dan ga je er eenvoudig dwars tegen in. Laatst

wou een van de chefs me 'n uitbrander geven, omdat ik een brief in een verkeerde map had gesloten. Ik behandel ook de brievenkast, zie je. Nou, ik kon dus niet zeggen, dat een ander 't gedaan had hè, en daarom zei ik: Waar gewerkt wordt, meneer, daar worden fouten gemaakt. Zo iets had u ook kunnen gebeuren.

Nou, toen pruttelde hij nog wat na en afgelopen was 't. Ik denk altijd maar: 'n klein standje 'n groot gemak, en laat verder alles langs m'n kouwe kleren glijden. Moet jij ook doen, hoor!"

Henk zweeg weer.

Waarom zou hij ook tegen Lagewei in gaan? Ieder moest toch voor zichzelf weten wat goed of niet goed was?

Maar toch wel echt als je zó durfde!

„Wat is 't hier ellendig heet,” pufte Lagewei, met z'n zakdoek zwaaiend. „Eenvoudig niet om te harden. Maligheid ook om hier te gaan sjouwen. Op 't Bolwerk hadden we 't veel echter gehad. Jij met je kletserij ook van dat mag niet van pa!”

„Kom, we zijn gauw in de schaduw,” vergoelijkte Henk. Ze hadden de straatweg verlaten en waren een pad ingeslagen dwars door de weilanden. Henk had deze wandeling vaak met vader gemaakt en juist dit punt altijd zo leuk gevonden, om het uitzicht, dat je hier op de stad had. Wat leek die grote stad uit de verte klein. Alles scheen vlak op elkaar te staan: De zware, deftige toren van de Grote Kerk bijna pal naast de spitse punt van de Zuider. Je zou denken, dat, wanneer de lange magere schoorsteen van de suikerfabriek omviel, hij precies op 't grote koepeldak van de Lutherse tuimelen moest, en ze lagen in werkelijkheid toch 'n stevig eindje van elkaar af. Henk probeerde, zoals hij wel meer had gedaan als hij hier liep, of hij uit de verte de torens en de hoge gebouwen, die boven de huizenmassa uitstaken, kon herkennen. Dat vierkante, platte dak, dat moest 't Warenhuis wezen: die lange staak de Beurs; die twee torentjes naast elkaar waren van de Roomse kerk in de Wijnstraat. Daar achter . . .

„Hè, ik begin dorst te krijgen in die smoorhitte,” pruttelde Lagewei. „Gelukkig, nou komen we wat in de koelte. Maar ik ga nog eens met je uit, hoor!”

't Uitzicht op de stad werd nu gebroken door in grillige vormen uitgegroeide wilgen aan de slootkant. Aan de andere zijde van het pad lagen volkstuintjes, omzoomd door groene hagen. Op bordjes, boven de houten hekjes, die tot de „moestuintjes” toegang gaven, waren op-

schriften geschilderd als: „Vredelust“, „Landzicht“, „Nooit gedacht“. Op sommige prijkte zelfs een gedichtje. Henk kende er een van uit z'n hoofd, omdat vader 't hem zo dikwijls had laten lezen:

*Het ware te wensen,
Dat alle mensen
Met al hun gebreken
Zichzelf eens bekeken!
Dan zouden ze 't praten
Over and'ren wel laten!*

„Dat moet je maar goed onthouden en altijd in toepassing brengen,” had vader er dan bij gezegd, „want de conversatie van heel wat mensen bestaat uit weinig anders dan uit kwaadsprekerij en 't roddelen over hun naasten.”

Het pad liep hier in zigzaglijn, zodat 't soms leek, alsof het tegen een haag zou doodlopen. Dat maakte, dat je de mensen, die uit tegengestelde richting kwamen, niet zag aankomen. Bij een hoek kon je soms plotseling voor hen staan.

Een smalle vaart, waarin groenteschuitjes lagen, doorsneed hier en daar de rijen tuintjes. Dan moest je een hoge houten latjesbrug over en daarna opende zich ook plotseling weer het uitzicht op de stad, met aan de andere zijde het weiland.

't Was heel stil op 't wegje langs de tuintjes. Ze liepen er zowat alleen. Lagewei pruttelde nu niet meer over de warmte. Hij begon weer van allerlei te vertellen. Maar niet op zulk een luidruchtige toon als zoëven. Dicht tegen Henk aanlopend, daalde z'n stem soms tot fluisteren. Of Henk z'n vrienden kende: Bart Wigmans, Leendert Waalen en Guus van Deegen? Niet? Met wie ging hij dan eigenlijk om? Alleen maar met die dooie dienders van Smit? Wat had je nou aan zulke mensen! Nee, dan zijn vrienden. Echte lui, zeg! Daar

kon je mee uitgaan en schik hebben! Wanneer? 's Avonds natuurlijk. Dan zei je thuis maar, dat 't zo druk was en dat je overwerk had. Niemand, die er op zo'n manier iets van merkte. Of hij dan geen lessen nam? Lessen . . . ? Malligheid! Al dat geleer helpt je geen biet. Je moet er door de praktijk komen, zie je. Ja, je zal daar 's avonds nog eens aan 't ploeteren slaan, wanneer je de hele lieve dag achter je bureau hebt zitten zwoegen. Dat is goed voor droge lummels, die geen lef hebben. Hij en z'n vrienden deden daar niet aan mee. Wat had je anders aan je leven. En pret dat ze soms hadden! Laatst vertelde Van Deegen zo'n fijne mop, zeg! Moet je horen!"

Lagewei sprak nu heel zacht.

Henk voelde, dat het bloed hem naar 't hoofd steeg. Z'n hart bonsde. Toch zorgde hij, dat hem geen woord ontging. Wat Lagewei daar vertelde, was vuil en gemeen. Dat behoefde niemand hem te zeggen. Maar het leek wel of hij er toe gedreven werd om toch te blijven luisteren, al lachte hij maar flauwtjes mee, toen Lagewei uitbarstte in een: „ha, ha, is ie goed, zeg?"

Lagewei praatte zachtjes door. Een ogenblik kwam het in Henk op te zeggen, dat hij zwijgen moest. Maar zou Lagewei hem dan ook niet voor 'n droge lummel houden? En . . . prikkelde wat hij hoorde juist niet tot stil aanmoedigen om voort te gaan, al wist hij, dat hij er verkeerd aan deed?

„Nou, je bent toch 'n meer fidele kerel, dan ik eerst dacht," zei Lagewei nu weer op zijn gewone toon. „Je houdt tenminste ook van een grap," knipoogde hij veelbetekenend. „Zeg, nou moesten we samen hier in de „Tweehonderd roe" eens even uitrusten en wat drinken, want ik kijk scheel van de dorst."

Ze stonden voor 't „buitencafé" aan het eind van het pad langs de moestuintjes. Nog één hoek om en ze zouden de weg naar de stad weer hebben.

Er zaten op deze zomerse zondagmiddag heel wat mensen in de uitspanning de „Tweehonderd roe”; in de voortuin aan gele tafeltjes en wat terzijde in groene prieeltjes. Gejoel van kinderen klonk van achter het huis. Ze hadden plezier op de grote speelplaats op wippen en schommels, aan de zweef en in de draaimolen.

Henk had in deze tuin ook vaak gespeeld met vrienden van school, als er een jarig was en hij ook was uitgenodigd. Ook met vader had hij er na een wandeling wel eens even zitten rusten.

Maar op zondag . . . ?

Hij bleef aan de tuiningang staan. Lagewei was al 'n paar stappen naar binnen gelopen.

„Kom, wat sta je daar!” zei deze omziende. „Ga je mee of niet?”

Hij kwam weer naar Henk terug.

„'t Is . . . zondag . . .,” bracht Henk er aarzelend uit. „Zondag, maandag, dinsdag, wat kan mij dat nou bommen: ik heb dorst en verder geen nieuws,” antwoordde Lagewei. „Je mag zeker weer niet van pa, hè?” voegde hij er sarrend bij.

„Hoor eens,” ging hij voort, „als ik je op een kantoor aanbeveel, dan moet ik zeker weten, dat je een kerel bent, die wat mans is en er geen malle fratsen op na houdt van dit is niet goed en dat mag niet. En” — klonk het fluisterend — „stel je nou maar niet als zo'n halve heilige aan, want ik heb je al lang in de gaten: je vond 't maar wat leuk wat ik je daar straks vertelde hè? Maar weet je wat 't met jou is, vadertje? Je hebt geen lef: dat is de hele zaak, je durft niet!”

„Durven . . ., durven,” herhaalde Henk verward, „ik durf . . .”

„Nou, als je dan wel durft, ga dan mee naar binnen. Jij altijd met je smoesjes. Alle mensen zitten ons uit te lachen, zo gek als we doen. Vooruit nou!”

„Niet zo aan de voorkant,” drong Henk bijna smekend

aan, toen hij Lagewei zag kijken in de richting van een leeg tafeltje, dat bijna vlak aan de weg stond. Verbeeld je, als er 'n kennis langs zou komen en hij hier gezien werd!

„Als je maar weet, dat ik er voor bedank om bij die blèrende kinderen achter 't huis te gaan zitten,” kreeg hij ten antwoord. „Nou, hier dan maar,” klonk het bijna snauwend en Lagewei nam midden in de tuin aan een tafeltje plaats. Henk ging tegenover hem zitten.

Lagewei klopte de kelner.

„Geef mij een glas bier,” bestelde hij. „En jij, Van Elzen, wat zal jij gebruiken?”

„Ik . . . ik . . . limonade maar,” zei Henk doodverlegen.

Hij durfde nauwelijks op te zien. 't Scheen of ieder in de tuin naar hem keek. Alsof vader hier straks binnen zou komen, hem van z'n stoel zou trekken en hem met een draai om z'n oren en een „naar huis, vlegel!” de tuin zou uit zetten. Als vader het wist dat hij hier zat.

Op zondagmiddag! Er zou wat zwaaien!

O, hij had hier niet moeten gaan zitten. Die vervelende Lagewei ook! Was hij maar weer met goed fatsoen op de weg. En dan zou hij zo iets nooit weer doen. Als hij hier nu maar gauw vandaan kwam. Maar hij moest nu wel zo lang blijven wachten, tot Lagewei op zou staan. Hij kon toch zo maar niet weglopen.

Vlug zoog hij de limonade uit 't rietje. Als Lagewei nu ook maar wat opschoot! Maar die dronk juist met langzame teugen. Veel te langzaam vond Henk voor iemand, die zei zo'n dorst te hebben.

Lagewei scheen niet op Henks gejaagdheid te letten.

Heel rustig haalde hij een sigarettenkoker voor de dag.

„Rook je?” vroeg hij.

Henk nam een sigaret aan, maar 't leek of hij vaders stem dicht bij zich hoorde: „Als je met alle geweld roken wilt, doe 't dan niet voor je achttiende jaar. Maar

Lagewei keek nu aldoor naar hem.

beter is het 't helemaal niet te doen, want roken is 'n dure slavernij!"

Enfin, met de jongens van z'n klas had hij na schooltijd ook wel eens gerookt. Dan legden ze wat centen bij elkaar en kochten ze met z'n allen 'n pakje sigaretten. Hij vond dat gerook eigenlijk niks lekker. Bah, nee! Maar de andere lui vertelden allemaal dat 't fijn was. Dan zei hij ook maar: hè ja, reuze! Maar eigenlijk had hij veel liever een reep.

Hij dampte de sigaret weg met lange halen, soms zich verslikkend in de rook. Foei, wat was dat scherp in je keel en wat brandde 't op je ogen!

Lagewei keek nu aldoor naar hem. Lachte hij? 't Had er veel van. Z'n lippen trokken zo verdacht.

Zwijgend zaten ze een poosje tegenover elkaar. Henk had een gulden willen geven, als 't glas van z'n overbuur maar leeg was.

„Zeg,” begon Lagewei weer, alsof hem plotseling iets te binnen schoot, „nou moet je, laat ik eens kijken, dinsdag, woensdag, nee, donderdagavond, zo om 'n uur of acht, maar eens bij me thuis komen. Dan heb ik wel een kantoor voor je. Dus niet wegblijven, hoor!”

„Nee,” klonk 't kort terug.

Weer hokte 't gesprek, zenuwachtig zat Henk op z'n stoel te draaien. 't Glas bier was nu bijna leeg. Gelukkig!

„Over vijven,” hoorde hij een heer zeggen, die met een dame aan een tafeltje in de buurt zat.

Hij schrok ervan en keek meteen op z'n horloge.

Ja, 't was waar. En hij moest om half zes thuis wezen. Hier vandaan naar de Julianastraat was nog wel drie kwartier lopen.

„Laten we weggaan, zeg,” drong hij aan, al vast opstaande.

„Weggaan?” deed Lagewei verwonderd. „Weggaan? Waarom? We zitten hier juist zo lekker.”

„'k Moet om half zes thuis wezen,” antwoordde Henk. „Dan eten we.”

„Nou, wat zou dat? Dan wachten ze maar op je!”

Henk moest toch even glimlachen om dat „dan wachten ze maar op je.” Vader, zo'n man van de klok, zou wachten, als hij te laat thuis kwam . . .!

„Vooruit dan maar; je bent nog niet wijzer,” gaf Lagewei toe, z'n glas uitdrinkend. „Je hebt zeker geen geld bij je, hè? Dat komt meer voor bij zulke joggies als jij bent. Dan zal ik je maar vrij houden. Ik krijg 't later wel van je terug hoor, rente op rente,” lachte hij.

Henk lachte maar zo'n beetje mee, ofschoon hij er de aardigheid niet van snapte.

„Hoeveel zakgeld krijg je wel?” vroeg Lagewei op de

terugweg, en hij schaterde 't uit, toen Henk hem vertelde, dat vader iedere week een kwartje gaf.

„Een kwartje, nee maar zeg, die is goed. 'k Zal je maar niet vertellen hoeveel kwartjes ik iedere week nodig heb. Maar . . . ik verdien ook flink, zie je; m'n salaris en . . . wat er dan nog bij komt. Ha, ha, ha, 'n kwartje, 't is om te gieren. Nou hoor, als je, voordat je aan 't verdienen gaat, soms eens geld nodig hebt, kan je gerust bij me komen! Kerel, wat loop je hard. Ik kan je haast niet bijhouden. 't Zal er toch wat op aan komen, of je nou 'n half uurtje eerder of later thuis komt. Als je ouwe heer er wat van zegt, dan spreek je maar goed van je af. Dat doe ik ook altijd.”

't Was kwart voor zes, toen ze op 't Van Stolbergplein afscheid namen.

„Nou, dank je wel voor je aangenaam gezelschap. Tot donderdag dan,” groette Lagewei.

„Ja, ja, tot donderdag,” zei Henk haastig en schoot bijna op 'n draf de Julianastraat in.

„Dag vader, dag tante!”

Kort en stroef werd Henks groet door vader en tante, die reeds zaten te eten, beantwoord.

Vader keek even om naar de klok op de schoorsteenmantel. Toen zag hij Henk strak aan.

„Ja, 't is wat laat geworden,” verontschuldigde deze luchtig, een stoel bijschuivend. „We hebben 'n beetje ver gelopen.”

„Je zou om half zes thuis zijn,” klonk 't streng.

„Nou ja, 't is net een kwartier later,” zei Henk bits.

„Wat maakt dat nu uit!”

„Als ik zeg, dat je om half zes thuis moet wezen, dan ben je om half zes thuis, en dan kom je niet tegen zes uur aanzetten. Heb je dat begrepen? ,Wat maakt dat nu uit! Je houdt die brutaliteit maar voor je, hoor!

„Wat maakt dat nu uit?’ Vlegel, wat verbeeld je je wel!
’t Zal lang duren eer jij zondagsmiddags weer uit gaat.
Dat verzeker ik je!”

Henk, met een kleur tot over z’n oren, zweeg. Als vader zó uitviel, deed je maar ’t beste je mond te houden. En nu ging ’t alleen nog maar om dat kwartiertje te laat. Als vader eens alles te weten kwam. Alles van vanmiddag. Waar hij met Lagewei in de moestuintjes over gepraat had. En dat ze in de „Tweehonderd roe” gezeten hadden . . .! Z’n narigheid zou niet te overzien zijn!

Maar hij zou er zich wel voor wachten dat te vertellen!
Als hij nu maar niet door de een of andere kennis betrappt was . . .

Henk ging deze avond maar vroeg naar bed. Hij had graag naar de familie Smit gegaan. Daar was ’t vooral zondagsavonds na kerktijd zo gezellig. Dan werd er bij het orgel gezongen. Maar hij begreep wel, dat hij nu maar niet moest vragen of hij de deur uit mocht. Vader zou natuurlijk geen toestemming geven.

Hij probeerde z’n aandacht bij een boek te bepalen. Doch ’t lukte niet. Telkens kwam al dat lelijke, wat Lagewei hem had toegefluisterd, weer bij hem op. Hij trachtte ’t eerst te verdrijven. Maar het scheen of ’t zich niet verdrijven liet. Alsof ’t telkens nieuwe, scherpere vormen in z’n verbeelding aannam. Op ’t laatst verzette hij er zich niet meer tegen, zo erg was ’t toch eigenlijk ook niet . . .!

Vader en tante spraken weinig. De stemming in de huiskamer bleef gedrukt. Ook ’t goede nacht zeggen ging erg koel.

In z’n kamertje kleepte hij zich vlug uit, knielde neer voor z’n gebed en raffelde een van buiten geleerd avondgebed af. Met je eigen woorden bidden, nee, nee, dat kon nu toch niet.

*'k Leg mij om te slapen neder,
Goede God, Die altijd waakt;
Wil mij deze nacht bewaren,
Ook als 't kwade mij genaakt.
Heer, vergeef mij al m'n zonden.*

Plotseling flitste 't in hem op, dat al wist vader dan niet wat hij die middag gedaan had, God 't toch wel wist. Alles, alles wist . . .!

Die gedachte bleef hem vervolgen, ook toen hij in bed lag. Ze benam hem de slaap. Onrustig woelde hij heen en weer. Voor de mensen kon je wel doen alsof er niets gebeurd was, maar nooit voor God!

Maar kom, anderen deden ook wel eens iets, wat niet goed was. Hij moest het maar proberen te vergeten en in 't vervolg met Lagewei een beetje voorzichtiger wezen.

Eindelijk viel hij in slaap en droomde. Hij zat weer op school. De baas deelde schriften uit. Nieuwe schriften. „Nu allemaal goed je best doen, jongens!” zei meneer Terwogt.

Henk doopte z'n pen diep in de inkt, opende z'n schrift en . . . een grote mop viel op 't blanke papier. De baas zag het en kwam op hem toe. Hij keek helemaal niet kwaad, maar er lag een zacht verwijt in z'n blik. „Foei Henk,” klonk het ernstig, „een vlek en dat op de eerste bladzijde van je nieuwe schrift?”

Zag hij 't goed? Was moeder er ook bij? En wie stond daar in de verte hem uit te lachen?

Was dat niet . . . Lagewei?

Met 'n schrik werd hij wakker.

Gelukkig, hij had maar gedroomd.

Die akelige Lagewei ook!

Als vader nu maar niets te horen kwam!

Maar God dan, Die alles, alles wist . . .?

Nee, hij zou niet naar Lagewei toegaan, donderdag-

avond. Hij zou zeggen, dat hij niet kon of zo. Of helemaal niets van zich laten horen. Dat was misschien nog beter!

Hij vouwde de handen onder de dekens en fluisterde: „Here, vergeef mij al m'n zonden. En laat vader niets merken!”

Toen sliep hij weer in.

„Daar heb ik nu wat voor je, zeg: *Op een handelskantoor wordt een flinke jongste bediende gevraagd. Brieven letters M D W aan Ditmeers Advertentie-bureau, Korteweg 28, alhier.* Zie je, dat is kort en krachtig. Een mooie advertentie. Vast van een solide firma. 'k Zou er meteen maar op schrijven.”

„Nu meteen?” vroeg Henk van een schooltekening, die hij bezig was te voltooien, opziende.

„Ja natuurlijk, meteen. Hoe vlugger je er bij bent, hoe beter. Daar zijn meer jongens dan jij van school gekomen, die naar 'n kantoorbetrekking uitkijken! Je bent heus de enige niet, hoor! Als je tot morgen wacht, vis je misschien achter 't net. Doe nou die tekenrommel maar weg, dan zal ik even wat postpapier voor je krijgen en dan schrijf je maar eens een degelijke brief.”

Vader ging naar z'n kamer om papier uit het schrijfbureau te halen. Henk borg het tekengerei op.

Dat vervelende kantoor ook. En dat vader daar nu zo'n haast mee maakte. Over 'n paar weken zouden er ook wel weer eens „mooie advertenties” in de krant staan.

„Alsjeblieft,” zei vader, weer in de kamer komend, „hier heb je wat postpapier, 'n envelop, 'n onderlegger en 'n nieuwe pen. De inkt staat in de hoek op de schoorsteen, en hier is de krant met de advertentie.”

Henk las haar nog eens half luid over: „Op een handelskantoor wordt een flinke jongste bediende gevraagd. Brieven letters M D W aan Ditmeers Advertentie-bureau, Korteweg 18, alhier.”

„En wat moet ik nu schrijven, vader?” vroeg hij.

„Wat je schrijven moet? Nou heel eenvoudig, dat je die advertentie in de *Nieuwsbode* gelezen hebt en dat je nu je diensten aanbiedt; dat je bij meneer Terwogt school

hebt gegaan en je wat weet van de moderne talen en dat je hoopt aan de gestelde eisen te kunnen voldoen. Zo lang hoeft dat briefje niet te wezen! Hoe korter en zakelijker, hoe beter," antwoordde vader. „Maar niet knoeien! Zo netjes mogelijk."

„Ja vader," zei Henk en hij begon te schrijven.

Waterdam, 21 juli.

Ziezo, dat stond. Gelukkig, dat juli nog net op 't velletje kon. Hij had eigenlijk wat meer in 't midden moeten beginnen. Enfin, zo ging 't ook wel. Maar wat zette je nou boven zo'n brief? Mijnheer? Of zou 't Weledele Heer moeten wezen? Of Weledelgeboren Heer misschien? Je kon toch maar niet weten wat voor „'n hoge Piet" je brief in z'n vingers kreeg? Weledelgeboren Heer dan maar?

En als het er nu eens twee waren? Smit kwam bij Van Laren & Schuurman. Dus bij twee. Dan zou 't dus Weledelgeboren Heren moeten worden. Klonk dat niet wat gek? Hij zou 't voor alle zekerheid maar eens vragen.

„Wat schrijf je boven zo'n brief, vader? Meneer, of Weledele Heer, of zet je er niets boven?"

„Zet maar Mijne Heren," besliste vader.

Wat moest hij nu verder schrijven? Wat had vader ook weer gezegd?

O ja. Eerst die advertentie. Maar hoe kon je daar nu 'n zin van maken? Wacht, zo: Ik heb uw advertentie in *De Nieuwsbode* gelezen. Nee, dat ging niet. Je mocht een brief nooit met „ik" beginnen. Maar hoe dan? Zou hij 't weer vragen? Maar dan zou vader misschien kwaad worden. Dat gebeurde nogal eens, als je wat erg veel vroeg. En vader was juist weer een beetje vriendelijker geworden na dat standje van zondagmiddag. Dus niet vragen. Nog maar eens denken.

„Uw advertentie in *De Nieuwsbode* heb ik gelezen." Ja, zo ging 't. Dat dan maar opschrijven. Langzaam en

netjes. Hè, wat was die nieuwe pen akelig stijf. En nou? Vervelend werk zo'n sollicitatiebrief. Hij maakte net zo lief 'n franse thema. Hoe kreeg je die zin nu af? „Uw advertentie in *De Nieuwsbode* heb ik gelezen,” herlas hij en . . . en . . . bied ik u mijn diensten aan. Juist. Zo had vader 't gezegd. Dat er dan maar achter. Verdraaid, daar had hij inplaats van „bied”, „bid” gezet. „Bid” ik u mijn diensten aan. Wat 'n ezel! Kon je weer van voren af aan beginnen. Want 't ging toch niet om er een „e” tussen te knoeien. Keek vader? Nee. Vlug schoof hij 't verschreven blaadje onder de onderlegger. Zou hij straks wel verder verdonkeremanen. Vader hoefde niet te merken, dat hij zo'n stomme fout had gemaakt. Nog eens van voren af aan. Zo, nu stond juli ook niet meer zo gek op 't randje van het papier. Bied schreef je toch met een „d”? Ja, dat was goed.

Wat moest er nu nog meer op? O ja: hoe oud en van je school. Gewoon dus maar: „Ik ben vijftien jaar oud en ik heb — of moest 't wezen ik ben? — op school gegaan . . . ik heb op school gegaan; ik ben op school gegaan . . . wat klonk nou beter? Wacht: ik ben op school *geweest*. Dat was vast goed. „Ik ben op school geweest bij de heer P. Terwogt, Amaliastraat 31.”

Hoe moest je dat nou zetten van die moderne talen? En over die eisen?

Maar zo kort mogelijk had vader gezegd. Weer zat hij even stil, bijtend op z'n penhouder. Ha, hij was er: „Met de moderne talen ben ik bekend. Ik hoop aan uw eisen te voldoen. Hoogachtend, Uw dienstwillige dienaar, H. C. van Elzen, Julianastraat 58 II.”

Klaar. Gelukkig! Hè, wat was dat een vervelend karwei geweest!

„Laat me eens kijken, wat je er van terecht gebracht hebt,” zei vader.

Henk reikte de brief over.

Vader las de sollicitatie.

„Daar deugt niet veel van,” zuchtte hij hoofdschuddend. „Wat is dat nu voor een stijl! En wat heb je toch een kinderachtig pootje!”

„Ik heb toch alles opgeschreven, wat u gezegd hebt,” wierp Henk tegen.

„Ja, maar op zo'n onbeholpen manier. Als iemand nu zo'n brief krijgt, gooit hij hem natuurlijk meteen in de prullemand. Hoor zelf maar: Uw advertentie in *De Nieuwsbode* heb ik gelezen en bied ik u mijn diensten aan. Ik ben vijftien jaar oud. Ik ben op school geweest bij de heer Terwogt. Dat is al vier maal ik. Met de moderne talen ben ik bekend. Toe maar! 'n Ander studeert z'n hele leven over één taal. Hij kent ze nou allemaal al.” Vader schoot in de lach. „Ik, dat 's de zesde ik, hoop aan uw eisen te voldoen.

„Nee ventje, zo schrijf je geen sollicitatiebrief. Tenminste als je niet je hele leven aan 't solliciteren wil blijven. Je zult nog heel wat moeten leren, hoor! Negen jaar op school geweest, en hij kan nog niet eens 'n behoorlijke brief schrijven!”

„Maar hoe moet ik 't dan doen?” vroeg Henk, helemaal uit 't veld geslagen.

„Nou ik zal je op gang helpen,” kreeg hij ten antwoord. Gelukkig, dacht Henk.

„Neem maar een kladje papier. Zo, dan zal ik je wel dicteren wat je schrijven moet.

Uw advertentie in De Nieuwsbode van hedenavond is voor mij aanleiding te solliciteren.

Mijn leeftijd is vijftien jaar en ik heb zojuist de school van de heer Terwogt, Amaliastraat 31, met een goed rapport verlaten. Ook voor de moderne talen had ik goede cijfers.

Gaarne hoop ik dat u mij de gelegenheid biedt me te komen voorstellen.

„Schrijf dat nu maar eens zo netjes mogelijk over.

Niet zo kriebelachtig, maar flink, zo dat ze kunnen zien, die jongen kan wat. Die moeten we hebben. En dan zet je straks op de envelop in de linker bovenhoek de letters van de advertentie. Hoe zijn die ook al weer? O ja, *M. D. W.* Ga nou je gang maar!"

Henk zette zich weer aan 't schrijven. Hij had nooit gedacht, dat solliciteren zo'n zwaar werk was. En hoe iemand op een envelop zonder lijntjes recht kon schrijven! 't Gelukte hem pas tamelijk behoorlijk, toen hij er twee verschreven had.

Henk liet de volgende dag z'n brief in de bus van Ditmeers Advertentiebureau glijden met de stille hoop, dat hij er nooit meer wat van horen zou.

„En nu, geachte omstanders, verzoek ik u beleefd even naar mij te willen luisteren: u hebt hier niet te doen met een kunstemaker, een charlatan, een kwakzalver of een goochelaar, maar zo waar als ik hier onder de blote hemel sta, ik ben een eerlijk koopman, die u degelijke en praktische artikelen aanbiedt.”

't Kleine, beweeglijke mannetje had, na deze vlug uitgesproken woorden, dadelijk een paar mensen bij z'n handwagen op de markt gekregen.

„Kijk!” schreeuwde hij, een pakje opnemend en daar met kracht op kloppend, door welk lawaai in 'n oogwenk een dichte drom marktbezoekers rond z'n kar te hoop liep. „Kijk! Da's uit 'n failliete boedel! Ga naar Dickhout in de Voorstraat, naar Wijsman in de Hoogstraat, en je betaalt voor dit pakje met vier en twintig vel best schrijfpapier en daarbij behorende twee dozijn enveloppen, twee gulden. Maar bij mij hoef je niets te geven voor dure winkelruiten, zware belasting en hoge huur, de koopman levert u deze twee dozijn best schrijfpapier en prima enveloppen voor geen gulden, geen negentig, geen tachtig, geen zeventig, geen zestig cent, maar voor de prijs van twee kwartjes!

Geef mij dat! zal je zeggen. Nee, geachte omstanders, daar komt nog wat bij. Wie zo'n pakje koopt, krijgt er bij cadeau, een eerste klas ballpoint en deze twee fraai bewerkte prentkaarten.”

De koopman haalde de genoemde artikelen een voor een van z'n wagen, hield ze omhoog, zodat iedereen ze zien kon, en voegde ze bij 't pakje.

„Zijn er nu onder 't publiek,” ging hij voort, „die gediend zijn van goede waar voor weinig geld, dan kunnen ze met vol vertrouwen hun twee kwartjes ge-

„Kijk!” schreeuwde hij, 'n pakje opnemend en daar met kracht op kloppend.

reed houden. Wie is de eerste? Die meneer daar? Alstublieft. U ook? 'k Zal u helpen. U, juffrouw? Ja, 'n ogenblikje, meneer.” De man had geen handen genoeg om al z'n klanten te bedienen. „Heeft u 'n gulden gegeven, meneer? Niet weglopen dan,” grinnikte hij. „Dus vier en twintig vel prachtig papier en enveloppen, een mooie ballpoint en twee prima kaarten, alles voor de geringe prijs van twee kwartjes of vijf dubbeltjes,” herhaalde de koopman, z'n waar aanbevelend en meteen de kooplustigen helpend . . .

Henk had glimlachend de woordenvloed van de koopman aangehoord. Dat vond hij nu mee een van de prettige dingen van de vakantie, om dinsdagmorgens op het Grote Kerkplein rond te scharrelen. Er werd daar dan markt gehouden. Je liep er door nauwe straatjes van met wit zeil bedekte tentjes en kraampjes; langs karren vol negotie, en uitstallingen zo maar op de grond neergezet. Van alles kon je er krijgen. Zo raar wist je 't

haast niet te bedenken, of je vond het op de markt. 't Leek een reuze-bazaar in de open lucht. En 't leukst waren de lui, die aan de verkoop van hun waar toespraken verbonden, zoals dit mannetje.

Er kwamen er vast nog meer zo. Japie van Holland, de likdoornsnijder, had hij al gezien. Die zou straks, blazend op een grote trompet, de mensen rond z'n tafel toeteren. En als Japie begon, nou dan hoorde je wat! De man, die zo fijn op de ocarina kon spelen en zich door een grammfoon begeleiden liet, was ook al bezig zich voor een voorstelling gereed te maken. 't Kon weer 'n gezellige boel worden vandaag.

Hij had ook even naar de straatprediker geluisterd, die met z'n mooie, gele bijbelwagen bijna nooit op de markt ontbrak. Maar hij was maar weer gauw doorgelopen. Die man had 't juist over dingen, waarvan hij nu liever niet wilde horen.

„Doorgronden, weet ge wat dat is?” had de straatprediker gezegd. „Doorgronden, wil zeggen: volledig doorzien. Dat doen wij, mensen, elkaar nooit. O, we kunnen voor anderen zoveel verborgen houden! Zelfs voor degenen, die ons het allernaast staan. We kunnen lachen, terwijl ons hart schreit; spotten terwijl het eigen geweten er van ijst; ons lief voordoen, terwijl onze ganse ziel er van walgt; ons begeven in allerlei verkeerde dingen, en voor onze ouders en vrienden een dood onschuldig gezicht zetten . . .!

Maar Eén is er, voor Wie niets verborgen blijft. Eén is er, Die weet wat wij doen en wat wij nalaten. Die ons doorgrondt. Voor Wie ons ganse zijn open ligt. Die Ene is God! Hem kunnen we niet bedriegen . . .!”

Henk was maar gauw verder gewandeld. Wat Lagewei hem in de moestuintjes had verteld, liet hem maar niet los. Dat deed hem telkens denken aan allerlei, waarvan hij wist, dat 't slecht was. En dan de „Tweehonderd roe”. En vader en tante, die nergens van wisten . . .!

Hij zou nu maar eens bij de boekenstalletjes gaan kijken, en straks bij de duiven en de konijnen, waarin op de markt een levendige handel gedreven werd.

„Zo, Van Elzen, jij hier ook?”

„O, dag Weeremans!”

„Wat kom je hier doen?”

„Kijken,” antwoordde Henk.

„Ik kijk niet, ik doe hier zaken!” zegt Bert Weeremans gewichtig. „Verdien je heel wat meer mee, dan in

„'t hok” bij Terwogt, zeg!”

„Waar handel je dan in?” informeerde Henk.

„In duiven,” vertelde Bert. „Weet je dat niet? Al zo lang. Moet je bij me thuis komen. Op zolder voor 't raam heb ik 'n heel duivenhok getimmerd. Fijn hoor! Goocheme dieren zeg, duiven! Ze maken wel een hoop smeerboel, maar dat moet je er voor over hebben. 'n Mooi stel heb ik op 't ogenblik. Negen: witte Hage-naars, Hollandse tuimelaars en blauwkrassen. 'k Had er eigenlijk tien, zie je, maar verleden week is er 'n witpen bij me ingevlogen, 'n prachtbeest. 'k Heb 'm dadelijk weer opgelaten, maar hij bleef aldoor bij m'n vlucht. 'k Kon 'm maar niet wegstrijgen. Nou heb ik 'm maar gehouden, hè? Hij had vast een slechte baas. Bij mij hebben ze 't niet slecht, de duiven: iedere dag bonen en groene erwten door elkaar. Nou, met die witpen mee, had ik er dus elf. Maar vandaag heb ik twee blauwschildmeeuwen verkocht. Je moet ook in duiven gaan doen, zeg! Kun je van mij 'n stel tuimelaars krijgen voor een prikkie.”

„'k Zal er eens over denken,” zei Henk om er af te wezen. Hij zag 't gezicht van tante al — die ieder stofje steeds zo zorgvuldig wegveegde — wanneer hij op zolder duiven ging houden. En vader zou vast zo iets zeggen als: maak liever je sommen beter!

„Zeg, heb je al een baantje?” begon Bert weer.

„Gisteravond op 'n advertentie geschreven,” antwoord-

de Henk. „Maar 'k mag lijdén, dat ik er verder niets van hoor. Veel liever eerst nog 'n paar weken vakantie.”

„De ambachtsschool begint gelukkig pas eind volgende maand,” zei Bert. „Dus ik kan nog een beetje rond blijven boemelen. Nou, en dan ga ik fijn tekenles halen en timmeren. Over twee jaar bij m'n neef in de zaak. Verdien je dadelijk een reuzehoop, zeg!

„Maar er zijn op kantoren toch ook heel wat mooie baantjes,” viel Henk in de rede.

„Kantoren, dat is allemaal brandhout,” besliste Bert. „Jij liever dan ik. 'k Begrijp niet wat je bezielt. Vind je dat nou prettig, de hele lieve dag achter een bureau te zitten?” Henk haalde de schouders op. „'t Mot wel, hè,” zuchtte hij.

„Ik doe liever waar ik plezier in heb,” zei Bert.

Zij slenterden langs de kraampjes in de richting van de boekenstalletjes.

„'k Kwam daar net Van de Vegt en Swilling ook tegen,” vertelde Bert. „We hebben met z'n drieën 'n fijn afspraakje gemaakt, zeg. We gaan morgen uit.”

„Zo, en waar naar toe?” vroeg Henk.

„Naar Meerwijk, roeien, vissen en zwemmen in de plassen! Leuk, niet?”

„Wat 'n eind weg, dat is wel twee uur fietsen hier vandaan.”

„Fietsen, wie zegt je nou dat we gaan fietsen? Nee man, we gaan met de trein. Dan kunnen we van half negen af tot 't middageten toe pret hebben! 't Is daar echt op Meerwijk, hoor!”

„Weet je wat leuk zou wezen, zeg,” ging Bert voort, „als jij ook mee ging en als je vanmiddag even bij Smit aanliep om te zien of we die er ook bij konden krijgen. Dan zijn we met z'n vijven. Kerel, wat 'n tof stel zouden we dan bij elkaar hebben!”

„Nou, 'k zou wel willen,” antwoordde Henk. „Maar, dan moest ik jouw centen hebben.”

„Kom,” deed Bert luchtig, „wat kan 't je helemaal kosten! Laat ik veel zeggen: een riks!”

„Had ik ze maar . . .!” deed Henk een bekend straat-type na.

„Als je 't nou gewoon aan je vader vraagt . . .!”

„Die zal me aan zien komen,” viel Henk in de rede.

„Wil je mee?” hield Bert aan.

„Ja, natuurlijk wel,” klonk 't terug.

„Dan kun je van me te leen krijgen wat je tekort komt. Daar! Is dat geschikt of niet. Ik heb toch centen genoeg.” Bert liet de guldens in z'n zak rammelen. „Jij gaat gauw verdienen, dan krijg ik 't wel weer van je terug. En als Smit soms geen geld heeft, zeg dan compliment van mij, dat ik 't hem ook wel voorschieten zal. Dus nou doe je 't toch — hè?”

Henk zag plotseling al de heerlijkheid van Meerwijk voor zich: die wijde groenomzoomde plas, waarop je zo prettig roeien kon; dat mooie zwembassin met allerlei gymnastiekwerktuigen en een hoge springtoren; in de kreken van 't meer had je de vis voor 't scheppen. O, je kon er je hart ophalen aan allerlei plezier. Als hij nu eens de volgende week bijvoorbeeld al naar een kantoor moest, dan zou hij zowat niets geen vakantie hebben gehad. En nu had hij tenminste kans om één dag eens fijn uit te kunnen. Misschien dat vader een royale bui had. Dan kwam dat geld ook wel voor elkaar. En anders . . . Bert zou wel bijpassen. Als je straks verdiende, bracht je 't hem eenvoudig terug.

„Ik zie 't al aan je gezicht, je gaat mee,” lachte Bert.

„Nou, goed dan,” zei Henk.

„Dan morgenochtend om acht uur in de vestibule van 't station, onder de klok. De trein gaat om 8.16, dan zijn we prachtig op tijd. Jij denkt aan Smit? In orde! Tot morgen,” groette Bert. „Ik kan niet langer hier blijven, want ik zou nog voor thuis 'n paar boodschappen doen.”

Terettettet, terettettet, klonk het over de markt. Japie van Holland ging z'n voorstelling beginnen. Henk liep mee met de mensen, die bij de kwakzalver gingen luisteren.

Toen hij 's middags bij Smit aanbelde, kwam Ko juist de trap af.

„Loop je mee, zeg?“ vroeg Ko. „'k Moet voor vader even 'n brief bij meneer van Dijk in de Weversstraat brengen.“

„Hè ja, da's goed,“ stemde Henk gretig toe. Wat hij te vragen had, kon hij beter op straat dan bij zijn vriend thuis doen, waar je hem, met al die kleine kinderen om je heen, haast nooit even apart kon treffen.

„We hebben zondagavond nog op je zitten wachten, maar wie kwam, jij niet,“ zei Ko onder 't voortwandelen. „Waarom ben je er niet geweest?“

„Ach . . . zie je . . . ik wou maar liever thuis blijven,“ trachtte Henk zich te verontschuldigen.

„En Thijs en ik hadden er nogal zo op gevlast, dat je ons eens zou vertellen wat Lagewei allemaal over 't kantoorleven tegen je gebazeld heeft. 't Was echt jammer, dat je niet gekomen bent.“

„Hij heeft helemaal niet gebazeld,“ vatte Henk vuur. „En ik begrijp niet wat je broer Thijs er mee te maken heeft, als ik 's zondagsmiddags met iemand wil wandelen. Wat heb je die er in te halen?“

„Nou, nou, doe maar niet zo dik,“ kalmeerde Ko. „Zondagmorgen onder 't aankleden, zeg ik zo tegen Thijs: Van Elzen treft het ook. Hoe dat? zegt Thijs. Wel, zeg ik, die gaat vanmiddag met Lagewei wandelen om over 't kantoorleven te worden ingelicht. Hou me vast, riep Thijs, en hij brulde van 't lachen, dan is ie precies aan 't goeie adres. Maar weet je wat Thijs ook gezegd heeft? Dat ik je voor dat heer moest waarschuwen.“

„Ik heb de waarschuwingen van die broer van jou niet nodig,” zei Henk geprikkeld. 't Hinderde hem, dat Ko weer zo vaderlijk deed. Zo kon ie misschien z'n kleine broertjes en zusjes behandelen. Maar hij was er niet van gediend.

Ko zweeg.

„Zeg, ik kwam je eigenlijk vragen of je morgen mee uitgaat,” begon Henk z'n boodschap.

„Uit? Waar naar toe?”

„Morgen met Weeremans, Van de Vegt en Swilling naar Meerwijk. Ik kwam Weeremans vanmorgen op de markt tegen. Hij zei, dat ze met z'n drieën zouden gaan, maar nou wilde hij ons met z'n beidjes er ook graag bij hebben. We zouden om acht uur onder de klok van 't station wezen en dan om 8.16 met de trein weggaan. Met 't eten natuurlijk weer terug, zie je. We gaan dan op Meerwijk een bootje huren, en vissen en zwemmen; fijn niet?”

„En wie zal dat betalen?” lachte Ko.

„Nou ja, je kunt eerst eens zien wat je van je vader kunt krijgen. En weet je wat Weeremans gezegd heeft? Dat ie zou bijpassen wat we misschien tekort kwamen. Natuurlijk moeten we 't dan later terug dokken, als we verdienen, begrijp je. Ik heb ja gezegd en wat zeg jij?”

„Ik zeg nee,” sloeg Ko beslist af.

„Nee? Hè, waarom?”

„Ten eerste omdat ik, als we de volgende week met z'n allen naar Bosoord gaan, nu niet bij m'n vader nog eens extra om 'n paar gulden kan komen aankloppen.” En verder bedank ik er stichtelijk voor om op de zak van Weeremans te lopen.”

„Je betaalt 't toch terug,” wierp Henk tegen.

„Wanneer dan?”

„Wel, als je verdienen gaat.”

„En zo lang zal Weeremans wachten? Dat denk je maar. Die is de volgende dag al bij je aan de deur of ie

z'n centen niet weerom kan krijgen. Ja, ik zal me daar Weeremans niet kennen. Als ik jou was, dan vloog ik er niet in."

„Ach, 't is zo gewoon mogelijk," bromde Henk nijdig. „Maar jij, jij hebt ook altijd wat bijzonders. Eerst pak je uit tegen Lagewei, en nou deugt Weeremans ook weer niet."

„Lagewei is 'n smeerlap, als je 't dan weten wil," zei Ko scherp. „En Weeremans . . ."

„Smeerlap, smeerlap," driftigde Henk. „Jij zal van *mijn* vrienden niet zeggen, dat 't smeerlappen zijn!"

„Ach zo, is Lagewei je vriend? Dat verandert. Dan kan die je ook wel aan die paar gulden helpen," spotte Ko.

„Maar dan moet je niet vragen hoe of ie er zelf aan komt!"

„Dat is gemeen," stooft Henk weer op, „dat kan je niet bewijzen."

„Als je maar wist, ventje, wat Thijs me allemaal verteld heeft . . ."

„Die broer van jou is een droge lummel en jij met je hele familie er bij!" Henk wist niet meer wat ie zei van drift. „Ik bedank er voor om door jou bepreekt te worden. Doe dat tegen je kleine broertjes, maar tegen mij niet. Ik zal omgaan met wie ik wil. Wees jij dan maar 't lieve jongetje thuis, dat . . ."

„En ga jij maar naar Lagewei, hoor, en loop jij maar op de zak van Weeremans. Dan zal die droge lummel en zijn familie je niet meer lastig vallen. Tabé!" zei Ko ijskoud en liep vlug een dwarsstraat in.

Henk stond alleen. Woedend was ie. Hij liet zich niet door Ko de les lezen. Nooit. Dan maar kwaad. Dan ging hij maar nooit meer naar de Smitten toe. Kon hem wat bommen. Lagewei een smeerlap . . .? Nou ja, die had wel in de moestuintjes . . . Maar was dat nou zo erg geweest? En hij zou toch immers niet meer naar hem toegaan? Maar daar had Ko niet mee nodig. Al

Nu rekende hij z'n twee vrienden voor wat hij van ze kreeg.

was Lagewei nog zo'n gemene kerel, dan had Ko niet bij hem aan te komen met kletserij van: als ik jou was en ik waarschuw je. 't Leek verdraaid „de baas” wel! Ko kwaad? Nou, dan hij ook. Hem een zorg.

Ze zaten in de trein op de terugweg naar huis: Henk, Bert Weeremans en Piet Swilling. Klaas van de Vegt had op 't laatste ogenblik nog laten weten, dat hij toch maar niet mee naar Meerwijk zou gaan. Zo waren ze met z'n drieën gebleven. Bert had voor kassier gespeeld. Nu rekende hij z'n twee vrienden voor wat hij van ze kreeg:

„Trein heen en weer, zwemmen, bootje, drie uur roeien en hengels, consumptie in de tuin,” cijferde hij in een verfrommeld zakboekje.

Nou mannen, als ik dat allemaal bij elkaar optel, dan

krijg ik net een riks van ieder. Dan komen jullie d'r nog bon af; want dan heb ik de sigaretten en de repen maar niet eens opgeschreven. Die krijgen jullie dan van me cadeau."

„Dank u wel, pa," zei Piet onderdanig en betaalde z'n schuld af.

„Je weet er alles van, hè," antwoordde Henk, toen Bert met 'n deftig: „En u meneer?" zich tot hem wendde.

„Ik heb maar twee kwartjes en de rest die krijg je dan wel."

„O ja . . . da's goed dan," zei Bert.

Henk was eigenlijk de gehele dag niet op z'n gemak geweest. Zeker, ze hadden leuk geroeid en gevist en gezwommen en pret gemaakt. Weeremans vooral was altijd wel 'n geschikt type om mee uit te gaan. Maar dat geld had hem toch onophoudelijk dwars gezeten. Vader had maar twee kwartjes gegeven en dat was 'm nog niet tegengevallen. Om meer had hij niet eens durven vragen; want vader hield er niet van, dat je, als je met je vrienden uitging, zoveel geld uitgaf: „je brood kun je meenemen; als je dorst hebt vraag je maar ergens een beetje water en als je moe bent, ga je in 't gras liggen. Dat deden wij ook, toen we jongens waren," zei vader altijd. „Al die gelduitgeverij maakt maar verkwisters." 't Was dus nog prachtig geweest, dat hij vanmorgen die vijftig cent gekregen had. Maar wanneer zou hij Bert nu kunnen terugbetalen? Wie weet hoe lang 't nog duren zou eer hij zelf verdienen ging? En vooral hinderde 't hem, dat hij Ko in z'n hart gelijk moest geven, die dadelijk gezegd had: „nee, op die koop ben ik niet van de partij."

Weer in de stad terug, liep Henk met Bert op naar huis.

„Zeg," brak Bert plotseling een gesprek af, „zeg, wanneer kan ik die twee pop van je terugkrijgen?"

Henk schrok. Nee maar, daar had je 't al!

„Nou . . . ik denk . . . met een paar weken,” antwoordde hij verward.

„Een paar weken, een paar weken,” herhaalde Bert teleurgesteld. „Zie je, in een gewoon geval zou 't me niet kunnen schelen, maar vanmorgen, toen ik naar de trein liep, kwam ik iemand tegen van „Gevleugelde vrienden”, een postduivenvereniging, hè? Nou, die had 'n roodkras voor me te koop. 'n Prachtexemplaar, die al naar Brussel heeft gevlogen. Die kan ik van 'm krijgen voor twee gulden — een spotkoopje. Als je verstand van duiven had zoals ik, zou je 't zelf zeggen. Kijk, als ik nou morgen die twee gulden van je krijgen kon . . .”

„En je hebt eerst gezegd, dat je er helemaal geen haast mee had,” zei Henk kwaad.

„Ik zeg je, dat zou ik ook niet hebben, als ik nou net niet die roodkras op de kop kon tikken,” trachtte Bert te overtuigen.

„Dus dat is afgesproken?” drong hij aan. „Dan kom ik morgen wel even bij je aan de deur.”

Henk zweeg. Hij had die Weeremans wel een flinke opstopper willen verkopen. Dat was vals. Eerst te zeggen 't kan wel wachten, en nou . . . kwam 't precies uit zoals Ko 't gezegd had. Ja, dat was nog 't allermooiste! Als hij nu ruzie ging maken, zou Weeremans 'm helemaal dwingen om terug te betalen. Nu moest hij nog zoete broodjes bakken ook. Bah, wat 'n mispunt!

Daar schoot Henk iets te binnen.

„Als ik 't je vrijdagochtend terugbreng, is dat goed?” vroeg hij. „Maar ik breng 't je terug. Je komt het niet bij me halen hoor?”

„Nou ja, vrijdagmorgen dan,” gaf Bert toe. „Maar dan ook niet later.”

„Nee, vast niet.”

Zo namen ze afscheid.

„Als ie 't nou maar doet, als ie 't nou maar doet,” mompelde Henk bij 't naar huis gaan. Hij zei zondag-

middag: wanneer je geld nodig hebt, kan je gerust bij me komen. Dan ga ik toch naar hem toe. Hoe kom ik anders van die vervelende Weeremans af? Trouwens ik heb hem ook beloofd, dat ik komen zou. 't Zou toch ook wel wat gek wezen, als ik niet kwam.”
Hij ging morgenavond naar Lagewei!

„Wie is daar?”

„Ha, ben jij 't ventje; kom boven! Ja, dat dacht ik wel, dat je een man van je woord was. Nee, je bent er nog niet, nog een trap hoger alsjeblijft. Zo, deze deur in. Nou sta je in m'n particulier appartement. Geef me een hand van je, Jonkheer van Elzenhout tot Elzenburg, procuratiehouder in de dop. Neem 'n stoel. Steek 'n sigaret op. Hier zijn lucifers.”

Henk zat nu tegenover Lagewei in diens kamertje.

Bah, wat 'n akelige dag was dat vandaag geweest. Iedere keer, dat er thuis gebeld werd, had hij gevreesd dat Weeremans aan de deur zou staan om te vragen „of ie die twee gulden misschien nú al krijgen kon.” Toen hij even om een boodschap was geweest, had tante gezegd: „Jongen, wat kijk je me toch aan, is er wat?” „Nee tante, helemaal niet,” had hij geantwoord, „ik zou niets weten!” Maar of hij 't begrepen had. 't Was natuurlijk de angst geweest, dat Bert net zou zijn gekomen terwijl hij uit was, die hem zo vreemd naar tante had doen opzien. Hij had als een gek gehold over de straat om maar zo gauw mogelijk weer terug te wezen, want hij had in z'n verbeelding tante al horen zeggen: „Hendrik, daar was zoëven 'n jongen hier en die zei, dat ie twee gulden van je hebben moest. Wat betekent dat; weet je pa daar wel van?”

Gelukkig, die akelige Weeremans, met z'n duivenrommel, was weggebleven.

Voor vanavond had hij vader op de mouw gespeld, dat hij naar Smit ging. Naar Smit . . .! Ja, daar zou hij druk lopen sinds dat gevalletje met Ko. Over Lagewei had hij niet durven spreken. Dan had vader, denkende aan zondagmiddag, misschien gezegd: je blijft binnen!

Als Weeremans, terwijl hij hier zat, nu maar niet thuis om z'n geld kwam. Want dan zou hij straks wat beleven! En als Lagewei nu maar voorschieten wou. Verbeeld je, als die eens zei: dat doe ik niet. Wat moest hij dan beginnen!

Schijnbaar rustig trok hij aan z'n sigaret. Maar hij kon haast niet stil blijven zitten van gejaagdheid en angst. „En je hebt zeker ongenadig gehad, hè, zondagmiddag?” ging Lagewei voort op dezelfde luidruchtige toon, waarmede hij z'n visite had begroet.

„Welnee, hoe kom je er bij? Dat is best losgelopen, en dat wist ik ook wel,” poogde Henk luchtig te doen.

„'n Standje; nou, en dat liet me koud hè,” loog hij er bij.

„Dan had je me ook niet buiten adem hoeven laten lopen, toen we uit de „Tweehonderd roe” kwamen, als je dat wel wist. Nee, kereltje, houd je nou maar niet groot. Jij was maar wat bang, dat je van klits, klats, klanderden, zou krijgen; is dat zo of is 't zo niet?”

„Nou ja, ik had beloofd om half zes thuis te wezen,” ontweek Henk.

„Jij hebt niks beloofd,” plaagde Lagewei. „Pa heeft zondagmiddag tegen Henkie gezegd: denk er om, knapie, om half zes thuis hoor, en anders zal ik je op je zondagse pantalonnetje komen.”

„Ik heb geen slaag gehad; ik ben geen klein kind meer!” zei Henk nijdig.

„O nee, dat is waar ook, meneer is procuratiehouder van een kwartje in de week,” schaterde Lagewei, die eerst recht plezier in z'n plagerij kreeg, nu hij zag, dat Henk er kwaad om werd. „Eén kwartje in de week en 'n pak slaag op zondag. Hoeveel moet je van je kapitaal nou iedere maand nog naar de spaarbank brengen van pa, zeg?”

„Naar de spaarbank,” probeerde Henk mee te lachen, „naar de spaarbank? Ik kom geregeld tekort; tegen jou gezegd: ik zit eigenlijk in de schuld!”

„Ah . . . , zo . . . ,” haalde Lagewei lang uit, „in de schuld! Dat is niet mooi voor blagies van jouw leeftijd. En wat zegt pa daar wel van?”

„Die weet 't natuurlijk niet. Zie je, ik ben er eigenlijk gemeen ingevlogen; gisteren ben ik met Weeremans uit geweest, een van school hè . . . ”

„O ja, die duivenmelker,” grinnikte Lagewei.

„Juist. Nou, ik heb geen centen hè; maar Weeremans had beloofd alles voor te zullen schieten. We zijn op Meerwijk geweest en Weeremans betaalde. Als ik zelf verdienen ga, zou ik 't teruggeven, hadden we afgesproken. En daar lopen we weer in de stad en daar komt ie tegen me: ik wou 'n paar duiven kopen en kan 't geld niet zo lang missen.”

„Wat een grapjas is dat!”

„Ja, maar ik heb er de narigheid van,” antwoordde Henk gejaagd. „Morgen moet ie twee pop van me hebben, en ik weet niet waar ik die vandaan moet halen.”

„Hij zit in de misère . . . !” zong Lagewei een straatdeuntje na.

„Maar nou heb jij zondag gezegd, dat ik gerust bij je mocht komen, als ik geld nodig had. Nou dacht ik, als jij me helpen wou? Je krijgt 't natuurlijk zo gauw mogelijk terug.”

„Zo jong, en reeds zo bedorven,” zuchtte Lagewei. „Dat zit 's zondags in een café; dat komt te laat thuis; dat maakt schuld.” Lachend keek hij naar Henk, die zenuwachtig op z'n stoel zat te draaien.

„Weet je wel, dat er nog heel wat voor je zwaaien kan, ventje?” begon hij ernstig, na een ogenblik te hebben nagedacht.

„Wat dan?” vroeg Henk angstig.

„Ze hebben je gezien!”

„Mij . . . ? Waarzo . . . ?”

„Nou, in de „Tweehonderd roe” natuurlijk.”

„Dat lieg je!” stooft Henk op; maar hij voelde, dat hij bleek werd.

„Ja, die peertjes smaken je niet, hè? Als pa dat aan de weet komt, dan ben je zuur. Wat zal je dan krijgen, zeg!”

Lagewei sprak treiterend langzaam.

„En wie heeft ons dan gezien?” bracht Henk er schor uit.

„Nou, die meester van je . . . Kom . . . hoe heet ie ook weer . . .!”

„Van Pingjum, misschien?”

„Precies, Van Pingjum. Dat ik nou niet op die naam kon komen. Van Pingjum. Juist! Die was daar met z'n vrouw aan 't wandelen.”

„Hij heeft niet eens 'n vrouw!” wierp Henk tegen.

„Nou ja, z'n meisje dan,” verbeterde Lagewei snel.

„Dat heeft ie ook niet, want hij droeg nooit een ring.”

„Val me nou niet aldoor in de rede. Zo'n man zal jullie schooljoggies aan de neus hangen of ie verkering heeft of niet. En je kan toch ook wel met 'n meisje lopen zonder een ring? 't Is pas met de vakantie vast geworden, als je 't dan helemaal weten wil. Nou, iemand van m'n kantoor kent Van Pingjum heel goed en die vertelde me maandag, dat die meester van je er over had geklaagd, dat je dikwijls zoveel verdriet van je oud-leerlingen kunt beleven. Daar had ie er een, die nog maar pas van school was, op zondag in een kroeg zien zitten in de moestuintjes. Dat ben jij natuurlijk geweest. Wie anders, hè? Maar . . . hoe zei je ook weer, dat die vent heette? — Van Pingjum, juist; Van Pingjum heeft gezegd: ik zal een brief aan die jongen z'n vader schrijven. Heb je er misschien al wat van gehoord?”

„Dacht je nou, dat ik één woord van dat hele verhaal geloofde?” antwoordde Henk, z'n best doende zich goed te houden. „Je kletst maar wat. En bovendien: ik wou er niet gaan zitten; dat heb jij aangehaald. Als er wat van komt, is 't jouw schuld.”

Lagewei haalde de schouders op.

„Je hoeft me natuurlijk niet te geloven,” zei hij hoog.

„Inplaats dat je me dankbaar bent, dat ik je waarschuw, begin je zo. Enfin, je moet 't dan maar zelf weten. Maar ik ben blij, dat ik niet in jouw schoenen sta.”

„Jij hebt 't aangehaald,” zei Henk weer. „Ik wou niet eens.”

„Dat moet je dan maar tegen pa zeggen, als die brief komt,” grinnikte Lagewei. „Ik heb 't niet gedaan, maar die andere jongen. Dat zal je veel helpen, mannetje. Je hebt er gezeten, en je bent er gezien. Daarmee uit. Maar laten we er niet verder over praten: ik lieg toch immers, zeg je?”

„Nou ja, maar 't zou nou toch wel heel toevallig wezen, als juist die Van Pingjum op 't zelfde ogenblik, dat wij daar zaten, voorbij is komen wandelen. En hoe kan ie ons gezien hebben. We zaten een heel eind van de weg af.”

„Tja, tja, je zult altijd zien, dat, als je niet gezien wilt worden, je juist wel gezien wordt,” merkte Lagewei wijsgerig op. „En je hebt van die schoolmeesters, die door alles kunnen heen kijken.”

„Nee, maar nou in ernst: houd je me voor de gek of niet?” vroeg Henk nog niet geheel overtuigd.

„Ik heb je gezegd wat ik gehoord heb. Wil je 't niet geloven, dat moet jij weten. Mij gaat 't verder geen cent aan. Die man zal mij niks maken, want hij kent me niet. Ik heb niet bij 'm in de klas gezeten. Maar ik dacht: laat ik Van Elzen waarschuwen. En dat heb ik gedaan, hè?”

„Wat moet ik beginnen!” zuchtte Henk, nadat ze een ogenblik hadden gezwegen.

„Weet je wat, daar heb ik 'n idee; schitterend zeg,” zei Lagewei. „Laat ik die collega van me proberen over te halen, dat hij aan die Pingelaar . . .”

„Van Pingjum,” verbeterde Henk.

„Van Pingjum,” ging Lagewei rustig voort, „aan die Van Pingjum vraagt, of hij die brief aan je pa niet schrijven wil. Ik zal dan zeggen, dat je daar even zat, omdat je wat aan je been had gekregen of zo. Enfin, ik maak er wel wat van. Laat dat maar aan mij over.”

„Ja, als je dat zou willen doen,” zei Henk een beetje opgelucht.

„Natuurlijk wil ik dat,” klonk het kalme antwoord.

„En wat die twee gulden betreft, die kun je ook van me krijgen.”

„Daar doe je me een groot plezier mee,” verzekerde Henk blij.

„Asjeblijft, hier zijn ze.” Lagewei haalde z'n portemonnaie voor de dag en liet twee gulden over de tafel rollen.

„O zeg, ik dank je wel,” zei Henk blij. „Je krijgt 't weerom zo gauw ik verdienen ga,” beloofde Henk, terwijl hij 't geld wegborg. En als ik je ergens mee helpen kan . . .”

„Daar zeg je zowat,” nam Lagewei hem dadelijk bij z'n woord. „Zie je” — vervolgde hij langzaam — „voor wat hoort wat. Ik heb jou nou een plezier gedaan, nietwaar?”

„Ja, ja, en of,” verzekerde Henk snel.

„Nou kun je mij ook een plezier doen.”

Lagewei boog zich over de tafel naar Henk.

„Luister nou goed,” zei hij bijna fluisterend. „Ik heb nog wel eens schrijfwerk te doen. Maar daar mag niemand van weten; niemand, versta je. Ik heb daar geen . . . geen tijd voor. Als jij dat nou van me overnemen wou.”

„Ach ja,” stemde Henk toe.

„Kom dan de volgende week dinsdagavond weer bij me. Maar komen, hoor! Als je wegblijft, moet ik dadelijk die centen van je terug hebben, en dan zorg ik, dat je die brief ook op je dak krijgt. Of wacht, je kunt meteen

„Schrijf op,” klonk het gebiedend.

wel beginnen, hier heb je papier, pen en inkt, schrijf nou wat ik je voorzeggen zal.”

Henk zette zich tot schrijven. Waarom Lagewei nu ineens zo geheimzinnig deed, begreep hij niet.

„Schrijf op,” klonk het gebiedend: „Honderd . . . nee uil, niet in letters, dat heb ik je toch niet gezegd . . . in cijfers natuurlijk. Nu nog eens op een nieuw velletje; alles in cijfers hoor; 100 en daarnaast, nee, er niet zo dicht op; 100 à, met 'n schuin streepje er boven, en dan 2 cent, alleen maar cts. Goed zo, Dat is . . .?”

„Twee gulden,” zei Henk.

„Juist. Dat er achter. Nou daaronder: 100 à 6 cent. Is . . .?”

„Zes gulden.”

„Mooi. Daaronder weer 200 à 5 cent.”

„Zijn dat postzegels?” vroeg Henk nieuwsgierig.

„'t Gaat je niks aan wat 't is,” snauwde Lagewei.

„Schrijf jij maar op. Postzegels,” herhaalde hij. „Hoe kom je daar nou bij? 't Is . . . 't is . . . ik zal 't je dan maar zeggen: 't is . . . geheimschrift.”

„Ziezo, zet er nou maar 'n streep onder en tel 't zaakje op,” commandeerde Lagewei, nadat hij met dicteren was voortgegaan.

Henk kwam tot 'n bedrag van over de vijftentwintig gulden.

„Dat heb je er nog al schikkelijk afgebracht,” prees Lagewei. „Maar ik waarschuw je, dat je er met niemand over spreekt; want ik ben niet makkelijk, als ik begin, dat verzeker ik je. En nou kom je dinsdagavond terug, hoor! Denk er om! Zie je, dan zijn m'n ouwelui ook weer de deur uit, net als vanavond. Dan hebben we weer 't rijk alleen. Van de anderen thuis heb ik me nooit wat aan te trekken. Die bemoeien zich met mij ook niet.” Zorgvuldig schoof hij het door Henk geschreven papier in z'n portefeuille.

„Zeg, heb je al een kantoor?” vroeg hij, weer wat vriendelijker.

„Van de week op een advertentie geschreven,” antwoordde Henk.

„Als ze niet net met 'n ander klaar waren gekomen, had ik een fijn baantje voor je gehad bij de Levensverzekeringmaatschappij Stad en Land.”

„Dat mooie gebouw op 't Hofplein?”

„Juist. Goed salaris met tantième en geregeld opslag; kantoortijd van negen tot half vijf; vrije zaterdagmiddag; drie weken vakantie met toeslag en je hoeft je er niet dood te werken. Als ik niet zo'n goeie betrekking had, dan had ik 't graag zelf aangenomen. De directeur had me ook graag gehad, hè. Maar als ik verander, moet ik heel wat meer verdienen, zie je. Nou, daar wou de directeur voorlopig nog niet op ingaan. 't Is jammer, maar ik was juist even te laat. Anders had je, vooral op mijn voorspraak, een mooie kans

„Enfin, een volgende keer zal 't wel beter lukken.”
„Ik dank je voor je moeite,” zei Henk. „Maar ik moet nou weg hoor, 't is bij negenen.”

„Ja, ga maar gauw,” grinnikte Lagewei, „anders krijg je weer, net als zondag. Maar dinsdagavond ben je weer hier! Of anders . . .! Je weet er alles van! Ik heb je nou uit de narigheid geholpen, en . . . voor wat hoort wat.”

„Henk, daar is een brief voor je gekomen! Ja, voor jou! Daar hoef je niet zo'n ontsteld gezicht bij te zetten! Kijk liever wat er in staat!”

Toen Henk 't woord brief van vader hoorde, had hij dadelijk aan Van Pingjum gedacht.

Gelukkig: die brief was 't niet. Zenuwachtig scheurde hij 't couvert open:

Naar aanleiding van uw sollicitatie gelieve u morgen (vrijdag) ochtend om elf uur op ons kantoor te komen.

*Firma D. en H. Gompelman & Co.
Commissionairs in Olie.
Steenstraat 26.*

las Henk.

„Kerel, wat ben jij 'n geluksvogel,” lachte vader, „één sollicitatie, en meteen al een oproep. En van zo'n goede firma. Gompelman! Dat is een oude zaak met prachtrelaties. Als je daar klaar zou komen, dat zou schitterend wezen. Nou morgen je zondagse pak maar aan en je dan zo netjes mogelijk presenteren, hoor! Denk er om, je zult de enige niet zijn, die opgeroepen is.”

„Ja vader.”

„Jongen je kijkt of je 't niet eens prettig vindt, een ander zou huizen hoog springen om zo'n bof!”

Henk deed z'n best om wat vriendelijker te kijken. Maar heel erg lukte het hem niet. Weeremans, Van

Pingjum, Lagewei, dat geheimschrift, en nou nog dit briefje!

O, foei, wat 'n vreselijke dag was dat vandaag geweest! Vader praatte nog lang door over de mooie kansen, die hij zou kunnen maken, als hij bij Gompelman klaar kwam. Doch Henk luisterde maar half.

„En hoe was 't bij Smit?” vroeg vader plotseling.

„O . . . heel . . . heel best!” stotterde Henk.

Toen maakte hij maar gauw, dat hij naar bed kwam.

Henk had Bert de twee gulden gebracht. Eigenlijk had hij zin gehad eens flink tegen 'm uit te varen; hem fijn onder z'n neus willen duwen, dat 't toch reuzevals was geweest eerst te zeggen: ik heb met die centen geen haast en dan ineens te vertellen: je moet ze me toch morgen maar terug geven; zo'n gemeen eind duiveboon! Eergisteren had hij z'n mond dicht moeten houden, omdat hij zo gauw niet geweten had waar hij het geld vandaan had moeten halen, maar nou had hij lef kunnen maken met die twee gulden op zak.

't Was echt jammer geweest, dat Bert z'n moeder juist aan de deur gekomen was om de groenteman te helpen, toen hij had willen beginnen. Hij had toen niets durven zeggen. Enfin, wat in 't vat zit, verzuurt niet!

Nu slenterde hij maar zo'n beetje rond in de buurt van de Steenstraat. 't Moest nog half elf slaan en om elf uur, ja dat stond toch in het briefje — voor de zoveelste maal haalde hij het te voorschijn en las het — om elf uur verwachtten ze hem pas bij Gompelman & Co. Hij zag er tegen op, dat hij daar naar toe moest. Wat zouden ze hem vragen en wat zou hij dan moeten antwoorden? Als hij nu maar geen rare dingen zou zeggen. Je vergiste je zo licht in je verbouwereerdheid. Hij gaf er wat voor, als hij nu in eens van dat bezoek af was.

Maar zulke dingen gebeuren toch niet. „Ieder mens moet wel eens door de zure appel heen bijten,” was tante gewoon te zeggen. Nu was het zijn beurt. En zuur vond hij het. Hij had daarstraks aan het ontbijt wel tegen vader kunnen opscheppen, „dat hij er zich niet veel van aantrok,” maar in z'n hart voelde hij het wel anders.

Om de tijd te doden, bleef hij een poos voor bijna ieder winkelraam staan. Wat stonden er bij Hamerteen weer fijne fietsen. Zo een als daar in de hoek van de etalage bijvoorbeeld: echte Dunlopbanden; of waren het Hevea? Nee, er stond Dunlop op gestempeld. Moest je dat stuur zien en die kettingkast. Enig!

Hoe laat was het nu al? Kwart voor elf! Nog een kwartiertje dus. Wacht, hij zou vast eens de Steenstraat inlopen om te kijken, hoe dat kantoor er van buiten uitzag. Als hij nu de oneven kant hield, dan kon hij zo ongemerkt voorbij wandelen. Daar had je al nummer acht, een sigarenmagazijn. Nog een stukje verder dus. Zestien, achttien en twintig was een confectiewinkel. Dat schoot gauw op . . .!

Ha, daar had je 't. Onwillekeurig bleef hij even staan. Wat 'n groot huis! Allemaal koperen platen naast de deur met namen er op in zwarte letters: Leo Schoonhoven, Agentuur en Commissiehandel; Exportmaatschappij Holland; Mr. Ph. Sanders, advocaat en procureur. O kijk, daaronder stond zijn kantoor: Gompelman & Co.

Een jongen, zowat van zijn leeftijd, kwam het gebouw uit, met een portefeuille onder de arm. Zou die misschien van Gompelman wezen en hem kunnen vertellen, hoe of het er was? Zou hij hem eens nalopen en 't vragen? Ach nee, wat zou 't je geven? Als die jongen zou zeggen: 'k weet er alles van en 't is er miserabel, dan zou hij nog maar te meer tegen de kennismaking met de „firma” opzien.

Kom, hij moest doorlopen. Misschien begluurden ze hem wel. Of zou straks meneer Gompelman z'n hoofd buiten een van de ramen steken. Hij moest lachen om 't malle van de vertoning.

Nu en dan voor een winkelraam kijkend, kwam hij eindelijk de Steenstraat uit. Toen liep hij weer naar nummer zesentwintig terug.

't Was op slag van elven. Hij zou maar naar binnen gaan. Langzaam duwde hij de zware deur open, die piepend op een stootkussen terugviel.

Hij stond in een breed portaal, door een glazen deur afgesloten. Waar zou hij nu heen moeten? O wacht, buiten op de koperen platen. „Gompelman & Co.; de trap op (kamer 16)”, las hij. Voorzichtig opende hij de glazen deur. Daar was de trap. Aarzelend liep hij naar boven. Boven las hij weer op een bord: Gompelman & Co.; een pijl, daaronder geschilderd, wees naar een gang. Die moest hij dus in.

In de gang liep hij een deur voorbij met Verboden toegang er op. Dat was zeker de kamer van een chef of zo. Juist, hier moest hij wezen, „Gompelman & Co. — Binnen zonder kloppen” las hij op het matglazen bovenstuk van een volgende deur. Nog even bleef hij staan. Toen deed hij kordaat de deur open.

Een klein hokje met tegen de muur een bank, en aan de andere zijde een loketje met „Kassa” er op geschilderd scheidde hem nu nog van 't eigenlijke kantoor. Zachtjes klopte hij tegen het ruitje. Gelukkig dat hij wist, dat 't zo hoorde. Als je bij vader op kantoor kwam om een boodschap te doen, moest je ook in de grote hal aan een van de loketruitjes kloppen.

Met een ruk werd het raampje opgeschoven. Henk stond plotseling voor 't gezicht van een jongeman van 'n jaar of twintig.

„Ik zou om elf uur hier komen van . . . van die advertentie,” bracht hij er zo flink hij kon uit.

„O ja, wacht maar even,” luidde het korte antwoord. Het raampje floepte weer dicht.

Een ogenblik later werd een deur naast het loket geopend. „Of u binnen wilt komen,” klonk het gemaakt deftig. De meneer, die hij zoëven aan de andere zijde van het raampje had gezien, ging hem voor door een ruim kantoorlokaal naar een nevenkamer.

Er zaten in het lokaal een paar heren te werken.

Eén tikte er op een schrijfmachine.

Henk voelde, dat ze hem allen tersluiks aankeken, maar hij durfde niet opzien.

Hij stond nu in een vertrek, waar een meneer van een jaar of veertig-vijftig aan een groot bureau zat met heel veel papieren er op; het leek wel of ze zo maar schots en scheef door elkaar waren gesmeten.

De meneer bleef rustig doorwerken, zonder op of om te kijken. Het scheen, alsof hij in 't geheel niet wist, dat er iemand z'n kamer was binnen gekomen.

Henk durfde zich haast niet te bewegen.

Eindelijk legde de meneer z'n vulpen neer.

„Zo jongmens,” zei hij, hem scherp van het hoofd tot de voeten opnemend, „ga hier maar eens zitten.”

Meneer wees hem een stoel vlak bij z'n bureau.

„Ik heb je sollicitatiebrief gelezen,” ging hij voort.

„Wacht, waar heb ik 'm nu?” Hij rommelde wat in de talrijke papieren. „O, daar is ie!” Henk zag z'n brief uit een stapel andere brieven te voorschijn komen.

„Je heet Van Elzen, hè?”

„Ja meneer.”

„En je bent vijftien jaar?”

„Ja meneer.”

„Wanneer word je zestien?”

„In mei meneer.”

„Zo. En je bent op school geweest bij meneer Terwogt?” vroeg de meneer verder, telkens van de brief naar Henk ziende.

„Ja meneer.”

„Hm. En je weet wat van talen af?”

„Ja meneer.”

„Je kunt toch ook goed rekenen, hè, zonder fouten?”

„Ik hoop, dat ik geen fouten zal maken, meneer,” draaide Henk zich uit deze vraag.

„Rekenen komt hier dagelijks voor,” legde de meneer uit. „Dat moet je goed en vlug kunnen.”

Henk knikte.

„Wat is je vader?” ging de vrager verder.

„Op kantoor, meneer, bij De Kock & Zonen.”

„Een goeie firma,” zei meneer. „En aan welke afdeling is je vader daar?”

„Aan de boekhouding, meneer.”

„Zo, zo. En wanneer zou je hier in dienst kunnen komen? Aanstaande maandag; dat kan zeker wel, hè?”

„Aanstaande maandag . . .” herhaalde Henk langzaam.

„Ik had gedacht pas over 'n maand of zo,” had hij er bij willen zeggen. Maar de meneer viel hem pardoes in de rede: „Aanstaande maandag, dat kan dus, hè? Goed; we beginnen hier om negen uur en sluiten om half zes.”

De meneer achter 't bureau noemde nog 't salaris dat Henk zou gaan verdienen en deelde mee, dat, als hij goed z'n best deed, hij gauw meer kon gaan verdienen.”

De telefoonbel ging. Met een: „Nou, je hoort er dan nog wel van,” maakte hij een eind aan het gesprek.

„Ja, daar spreekt u mee,” hoorde Henk nog zeggen, toen hij met een „goede morgen, meneer,” de kamer verliet.

Hij was eerder van het kantoor op straat, dan zoëven van de straat op het kantoor.

Gelukkig, die sollicitatie was achter de rug. Flauw, dat hij daar nu zo tegen opgezien had. 't Had niets te be-
duiden gehad. Die meneer was helemaal niet onge-
schikt geweest. Zou het meneer Gompelman zelf ge-
weest zijn? Of misschien de Co.? Nou, dat zou hij wel
merken, wanneer hij klaar kwam op dit kantoor. Ver-
beeld je, dan moest ie maandag al beginnen. Dan zat hij
er de andere week om deze tijd al de vijfde dag.

Dat was wel jammer, zo helemaal geen vakantie. Maar
aan de andere kant: je ging dadelijk fijn verdienen. Als
vader 'm alles zou laten houden, dan had hij gauw een

„Nou, je hoort er dan nog wel van.”

nieuwe fiets. Zelf verdiend. Hè, was hij maar al zover! Wat zouden ze hem nu op dat kantoor laten doen? Hij had er eigenlijk geen idee van. „Rekenen moet je goed en vlug kunnen,” had meneer gezegd. En hij deed 't heus niet altijd goed, en vlug nog minder. Als 't nu maar ging. Als ze hem nu maar niet wegstuurden, omdat hij fouten maakte. De fiets, die hij daar straks zo dicht bij zag, leek nu weer heel ver.

Lieten ze hem maar reizen, in plaats van rekenen. Dat zou fijn wezen. Zoals meneer Dinkelaar, die iedere dag van de ene stad naar de andere spoorde met 'n abonnement tweede klas, als reiziger in ijzerwaren. 'n Mooi baantje was dat. Dan kwam je nog eens ergens. Dan zag en hoorde je nog eens wat. Kon je in de beste hotels logeren. Hij zag zichzelf al met zo'n grote tas aan z'n hand in een vreemde plaats bij de mensen komen. Hij zou wat netjes zijn woord doen: „Meneer, ik ben van de firma Gompelman & Co., handelaars in . . . olie.” Ja, in wat voor olie deden ze eigenlijk? Petroleum, slaolie, bakolie, haarolie? Hij wist 't niet. Jammer, dat

hij niet een beetje meer in het kantoor rondgekeken had. Misschien dat hij dan een vat of een kruik olie had zien staan. Maar hij had niet goed durven rondkijken. Enfin, vader kende de firma toch, had hij gisteravond gehoord, dus die zou 't wel weten.

Lieten ze hem maar reizen! Hij zou . . .!

„Rekenen moet je goed en vlug kunnen.”

't Hielp niet veel, of hij nu al zo liep te fantaseren. Hij zou moeten rekenen . . .

Goed. Dan rekenen. Henk beloofde zichzelf z'n uiterste best te zullen doen. Kom, hij moest niet zo bang wezen. Dan kwam je er nooit. Optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen was toch zo'n heksentoer niet. Als hij z'n hersens er maar bij hield en niet met andere dingen bezig was dan met z'n werk.

Nu hij er zó over ging denken, scheen het, alsof alle bezwaren van geen vakantie en „zou 't wel lukken?” ineens wegvielen. Als ze hem daar bij Gompelman nu maar namen. 't Zou toch jammer wezen, als hij er niet klaar kwam en hij weer van voren af aan moest beginnen met solliciteren.

Kom, hij zou even naar vader lopen, om te vertellen, hoe het gegaan was. Vader was zo blij geweest, toen gisteravond die brief was gekomen. Nog blijer dan hij zelf. Vader zou brandend nieuwsgierig zijn naar het verslag van z'n eerste sollicitatie. Dus nu maar gauw naar vaders kantoor.

Henk wist precies waar vader zat in het grote kantoorgebouw van De Kock op de Nieuwegracht.

In de hoge hal moest je aan het loketje kloppen, waarop „Effecten en Prolongaties” geschilderd stond. Als het raampje dan werd geopend, zag je vader al zitten aan z'n bureau in de hoek van het lokaal, vlak bij een raam, dat op een tuin uitzicht gaf. Zo gewoon tussen al die dames en heren in, leek 't net, of vader *vader* niet was. Thuis was vader natuurlijk altijd num-

mer één. Zat hij op de mooiste stoel, op de beste plaats. Als vader sprak, hield je vanzelf je mond. Maar op dat kantoor scheen vader niet hoger of lager te staan dan al die overige mensen. Alleen maar: vader zat aan 'n bureau en de meeste anderen aan lange tafels.

En vreemd, dat sommige heren daar tegen vader konden optreden! Laatst nog, toen hij in kantoortijd even een briefje had moeten brengen, had hij 't meegemaakt, dat een jonge meneer van een jaar of twintig, dacht Henk, naar vader was toegekomen en erg commandeerachtig had gezegd: „Van Elzen, de rekening van de Credietbank is toch wel bij?” Hendrik had gedacht, dat vader zou geantwoord hebben: „Vlegel, weet je wel, tegen wie je spreekt?” Maar vader had hem een heel beleefd: „Zeker meneer, dat is in orde,” tot bescheid gegeven. En toen het verwaande heertje zich ver genoeg verwijderd had, had vader verteld: „Dat is nu de jonge meneer de Kock, die met januari in de zaak gekomen is.” Henk had die mededeling voor kennisgeving aangenomen, maar toch niet kunnen begrijpen, dat iemand van die leeftijd zo tegen *zijn* vader kon spreken.

Toen vader Henk voor de balie zag, was hij dadelijk bij hem in de hal gekomen.

„En — hoe is 't gegaan?” vroeg hij nieuwsgierig.

„O, heel goed,” antwoordde Henk, „meneer was erg vriendelijk, en hij heeft me nog eens gevraagd wat eigenlijk al in de brief stond. Ik zou maandag al moeten komen.”

„Nou, ik kan je feliciteren, hoor,” lachte vader, „je bent klaargekomen. Een van de procuratiehouders hier, Van Buuren, kent meneer Gompelman van de beurs. Ik vertelde hem vanmorgen, dat je bij Gompelman ontboden was op je sollicitatiebrief, en dat je je om elf uur moest komen presenteren. „Dan bel ik 'm tegen die tijd even op,” zei hij.

„Er werd net getelefoneerd, toen ik wegging,” viel Henk in de rede.

„Juist, dat komt uit,” vervolgde vader. „Nou, en toen heeft meneer van Buuren verteld, dat je een flinke knul bent en uit een goed gezin komt. Dat hij je in alle opzichten kon aanbevelen.”

„En meneer Gompelman zei, dat je een uitstekende indruk op 'm gemaakt had. Je was beleefd geweest en je had er helemaal niet tegen op gezien om maandag al te beginnen. Alleen hij vond je nog wat te veel joggie met je korte broek aan. Maar dat is te verhelpen, hè? We gaan van de week meteen een pak met een lange broek kopen!

„O, ik ben zo blij, dat je op zo'n goed kantoor komt. Ik heb gisteravond gebeden, dat God je weg voorspoedig mocht maken. Wat is dat nu heerlijk verhoord. Maar nu flink aangepakt hoor, en goed je best gedaan. Tot vanmiddag.”

Met een stevige handdruk nam vader afscheid en verdween weer in 't grote lokaal achter de balie.

Op straat had Henk wel kunnen huilen, als het niet zo gek had gestaan voor de mensen. Die goeie, beste vader toch. Wat hield hij van hem. Nu ja, vader was dikwijls erg streng. Maar dat was toch immers veel prettiger dan dat je een vader had, die alles maar over z'n kant liet gaan? Voor zo iemand zou je toch op de duur niets meer kunnen voelen?

Wat leefde vader met hem mee! „Ik heb gisteravond gebeden, dat God je weg voorspoedig mocht maken,” had hij gezegd. Wat hijzelf niet gekund had, omdat hij voelde, dat al dat lelijke van de laatste dagen stond tussen God en hem; dat had vader gedaan. Vader had gebeden. En hij...? Hij was een gemene kerel, die loog en bedroog en naar vuile praatjes van Lagewei luisterde. O, wat had hij 't land aan zichzelf. Hoe kon hij toch zo doen!

Als vader nu naast hem gelopen had, dan zou hij alles verteld hebben. Alles! Van de moestuintjes, van die twee gulden, van Ko, die kwaad op 'm was, van dat geheimschrift. Al zou vader hem dan thuis een geweldig standje gegeven hebben, wat zou dat dan nog? Want dat had hij toch dubbel en dwars verdiend?

Als vader alles wist; wat er dan ook voor hem volgen zou, één ding was zeker: dan zou hij ook weer kunnen bidden. Dan zou hij weer naar moeders portret kunnen kijken, zonder, zoals nu, onrustig te worden. Dan zou hij tegen Lagewei kunnen zeggen: nee, ik schrijf die lijstjes niet voor je, zoek maar een ander. Dan hoefde hij ook niet meer bang te zijn voor een brief van Van Pingjum. En dan zou hij ook weer goed kunnen worden met Ko, die toch heel wat beter was dan hij en vast nooit zó zou knoeien en z'n vader een rad voor de ogen draaien. Weet je wat? Hij zou vanavond alles aan vader vertellen. Alles. Wat er dan van kwam, moest er maar van komen.

Maar 's avonds, toen hij met vader en tante in de huis-kamer zat, durfde hij toch niet. Vader zei weer bijna niets. Had het zeker weer erg druk gehad. En hoe moest hij eigenlijk beginnen? „Vader, ik wou u wel eens even alleen spreken?” Want tante hoefde dat natuurlijk niet allemaal te horen. Maar hij hoorde vaders stem al, streng en kort aangebonden: Alleen spreken . . . ? Mij . . . ? Waarvoor . . . ? En dan zou hij vast gaan stotteren en gekke dingen zeggen. Nee, hij zou er nog maar wat mee wachten. Misschien trof hij morgen bijvoorbeeld een betere gelegenheid.

Of . . . ach, als hij die twee gulden maar eerst teruggegeven had, dan zou hij van Lagewei ook af wezen. Met een maand kon dat in orde zijn. En vader zou zo vreselijk opstuiven als hij alles ging vertellen. Hij voelde z'n hart al kloppen van angst.

Kom, en zo erg was 't toch ook niet wat hij gedaan

had. Hij moest nu niet overdrijven. „Wat niet weet wat niet deert”, zei 't spreekwoord. Nu was vader goed. En vertelde hij alles, dan werd vader natuurlijk kwaad. Dus zweeg hij.

De volgende morgen lag er een briefje van de firma Gompelman in de bus, waarin H. van Elzen verzocht werd maandagmorgen om negen uur in dienst te treden. „Koop jij vanmiddag maar een nieuw pak met hem,” zei vader tegen tante.

„Bij wie moet uwe wezen? Bij Gompelman? Gunst ik heb uwe nog nooit hier gezien! O, is uwe hier vandaag voor 't eerst? Komt Bertus dan niet meer? Nee, dat zal uwe dan ook niet weten, maar Bertus was hier altijd de jongen, begrijpt uwe. Zo, dan is Bertus zeker weg. Dat had ie me toch welleris kunnen vertellen. 'k Dacht, dat ie met vekansje was, gelijk met meneer ten Boom, ziet uwe! Dat Bertus me nou helemaal niet verteld heeft, dat ie weggong. Ja, 't was altijd zo'n stiekemerd. En wordt uwe hier nou jongen? Is uwe vroeger alleris meer jongen geweest? O, komt uwe pas van school? Da's dan 'n hele verandering. Nou, je hebt 't hier niet slecht getroffen, hoor! 't Binne hier allemaal beste mensen. Meneer ten Boom is 'n echte brave man. En zo christelijk! Nou, en dan heb je meneer Wichelaar en meneer Pronk. Die zullen 't uwe ook niet lastig maken. Nou, en zeit uwe tegen mijn maar Clasien, zo hiet ik, ziet uwe. Ik kom hier 's morgens vroeg de boel schoon maken. Maar nou ben ik 'n beetje laat. 'k Dacht, 't kan wel 'n half uurtje lijden, nou meneer ten Boom met vekansje is. Dan zijn de andere heren ook niet zo precies op tijd, weet uwe. Want de patroon komt toch pas om tien uur. Ja, ja, als de kat weg is, dan dansen de muizen, hè?

Ach, gaat uwe effentjes an de andere kant staan, anders zou ik uwe nog van de benen dweilen.”

„Uwe kan ook wel gaan zitten, hoor,” praatte de werkster voort.

Henk, die precies om negen uur met kloppend hart 't kantoor van de firma Gompelman & Co. was binnengekomen, had op alles gerekend, behalve op een ontvangst door 'n oude, druk pratende werkster. Met z'n houding verlegen, bleef hij bij een van de bureaus staan. „Uwe kan ook wel gaan zitten, hoor,” praatte de werkster voort, terwijl zij de dweil uit de emmer haalde en op de grond kletste, „daar binne hier de stoelen voor. Bertus zat altijd daar, ziet uwe, an 't tafeltje bij 't loketje. Dat die jongen me nou helemaal nieteris gezegd heb, dat ie weggong. Ziet uwe, anders zou 't hier misschien wel wat voor Doris geweest zijn, de oudste van me getrouwde zuster. Die is pas van school gekomen.

Nou, en wat mot je dan met zo'n jongen, hè? Hij is niet sterk. En nou zei m'n zwager: hij most maar naar kantoor. Als Bertus nou z'n mond eris open had gedaan, dan had ie misschien hier jongen kunnen worden. Niet dat ik uwe in de wielen wil rijen, maar ieder zorgt nou eenmaal 't eerst voor z'n eigen. Dat zei m'n vader zaliger ook altijd."

„Morgen Clasiën! Ben je nog niet klaar?"

„O, goeiemorgen, meneer Pronk, ach, ik dacht uwe zal toch wel niet vroeg komen nou meneer ten Boom met vekansje is, en daarom vond ik, dat ik 't wel op m'n slofjes an kon doen."

„Daar heb je anders niks mee te maken, hoe laat of hoe vroeg ik hier kom," antwoordde meneer Pronk nijdig. Henk had dadelijk de bediende in deze meneer herkend, die hem bij z'n sollicitatie naar de kamer van de patroon was voorgegaan. „Je moet hier om kwart voor negenen vandaan wezen, en 't is nou al kwart over. Maak alsjeblieft 'n beetje voort," commandeerde meneer. „'t Is op 'n oor na gevild," zei de werkster. „Alleen dit hoekie nog."

Meneer Pronk legde een zwarte tas, die hij bij zich droeg, op 'n bureau, hing z'n hoed in een kast en verwisselde z'n jas met een vlekkerig kantoorjasje.

„Is Bertus weg?" informeerde de werkster.

„Wel, da's waar ook," zei meneer Pronk, die nu pas zag, dat Henk zich in 't lokaal bevond. „We hebben vandaag een nieuweling. Van Elzen heet je, hè," zei hij. naar Henk toekomend en hem een hand gevend. „Mijn naam is Pronk. Je kunt je tas wel in deze kast bergen. Zo. En nu ga je hier maar zitten." Meneer Pronk wees naar 't tafeltje van Bertus. „En wacht dan maar even. Ik zal je dadelijk werk geven. Ik moet eerst de post doorkijken."

Meneer Pronk haalde uit z'n tas een hele stapel brieven en begon die een voor een aandachtig door te zien.

„Morgen,” klonk 't weer.

Er kwam een meneer binnen, wat ouder dan meneer Pronk.

Zeker meneer Wichelaar, dacht Henk. Hij stond heel beleefd op om de groet te beantwoorden.

„Ook goeiemorgen,” zei meneer Pronk, zonder van z'n brieven op te kijken.

„O, dat is de opvolger van Bertus, hè? Hoe is je naam ook al weer? O ja, Van Elzen. Mijn naam is Wichelaar,” zo stelde de tweede meneer zich voor. „Heeft de post nog wat bijzonders?” vroeg hij aan meneer Pronk. „Nee, een post van niks,” luidde 't antwoord. „Korenhof vraagt, waarom ie z'n koopcontract nog niet ontvangen heeft.”

„Dat is immers zaterdag verzonden?”

„Ja, dat heeft ie al. Nou en dan 'n paar offertes, en de rest is voor de baas.”

„Zou je die jongen geen werk geven, zeg?” vroeg meneer Wichelaar, die onderwijl z'n hoed in de kast had opgehangen en 'n ander jasje had aangetrokken.

„Ja, ja, zo meteen; de dag is nog lang,” zei meneer Pronk. „'k Ben nou met de post bezig.”

„Maar als straks de baas komt en die jongen zit niks te doen, dan is 't dadelijk weer gezeur,” waarschuwde Wichelaar zacht. „Je weet, de baas is toch al zo gauw giftig, wanneer Ten Boom er niet is. Want dan heeft ie 't veel te druk naar z'n zin.”

„'k Zal 'm dadelijk helpen,” beloofde meneer Pronk.

„Als jij 'm dan geen werk geeft, dan zal ik 't doen,” klonk 't geprikkeld terug.

„Nou, 'k zal je dan maar je zin geven,” zei meneer Pronk, opstaande, en naar Henk toelopende. „Zeg Van Elzen, heb je pen en inkt op je tafel?”

„Ja, meneer.”

„En ligt hier niet een boekje? Waar heeft Bertus dat ding nou gelaten?” Meneer Pronk zocht met de ogen

over de tafel. „O wacht, zeker in 't laadje.” Hij trok de lade open. „Ha, hier is 't. Nou moet je eens even opletten: in dit boekje vind je allemaal adressen, zie je wel: firma Wed. Albers, Zaandijk; J. H. Abbendon & Co., Gouda, en dat gaat dan zo door, van A af tot Z toe. Nou moet je die adressen op enveloppen schrijven. Da's voor de marktberichten, die we aan onze klanten sturen, snap je? Begin daar nu maar mee. En als je inplaats van één, twee stel adressen klaar kunt krijgen, dan is 't nog beter, want dit karweitje komt telkens terug, en 't is goed, wanneer je 'n beetje voorraad hebt.” Meneer Pronk ging weer naar z'n plaats terug en Henk begon aan de adressen. Hij doopte voorzichtig de pen in de inkt, onderzocht nauwkeurig of er soms een haartje aan zat, en liet haar toen langzaam over 't stugge enveloppepapier glijden. Hij had een gevoel alsof hij op school aan 't schoonschrijven was, terwijl meneer Terwogt over z'n schouder stond te kijken.

„Waarom heb je hem nou aan die domme adressen gezet?” pruttelde meneer Wichelaar.

„Wel nou nog mooier, nou heeft ie werk en nou deugt 't weer niet,” gaf meneer Pronk nijdig terug. „Ik kan aan je merken, dat 't maandag is vandaag,” voegde hij er scherp aan toe.

„Die adressen hebben geen haast. Die kunnen morgen ook nog,” antwoordde meneer Wichelaar rustig, zonder op de hatelijkheid in te gaan. „De wichtlijsten, die hier liggen, moeten vandaag nog allemaal nagerekend worden. Waarom heb je 'm dat niet laten doen?”

„Als ik 't niet goed doe, ga jij dan over die jongen,” zei meneer Pronk weer. „'t Is al zo'n pretje om iemand van 't begin tot 't eind alles voor te kauwen. Je kunt dat baantje met plezier van me overnemen. En 't mooiste is, dat, als zulke jongens een beetje wegwijs worden, ze 'm smeren. Dat heb je nou aan Bertus gezien. Hij werd net bruikbaar, en weg is ie weer, omdat

ie bij Van Dorp een paar gulden meer kon krijgen." Er klonken voetstappen in de gang.

„Daar komt de baas aan," waarschuwde meneer Wichelaar. In 'n ommezien had hij z'n krant weggeborgen, en zat hij vol ijver in een groot boek te schrijven. Meneer Pronk was van z'n stoel opgesprongen en had de telefoon van de haak genomen: „Hallo, juffrouw, hallo!" riep hij. „Ja, ik sta hier al 'n uur; verbind me nou toch door . . ."

„Goede morgen heren," groette een meneer, het kantoor binnen komend.

„Morgen meneer," antwoordden meneer Wichelaar en meneer Pronk op beleefde toon, en Henk voegde er wat zachter zijn „goedemorgen, meneer" aan toe. Ja, dat was de baas, dezelfde meneer althans, die met hem gesproken had, toen hij kwam solliciteren.

„Je belt zeker Prinsen op?" vroeg de baas, die even bij meneer Pronk bleef staan.

„Ja meneer, maar die telefoniste daar schijnt 's maandagsmorgens helemaal in de war," zuchtte meneer Pronk. „Ja juffrouw, de heer Prinsen," riep hij weer. „'k Sta al minstens 'n kwartier aan 't toestel," loog hij de baas voor.

„Maar de jongen kan toch telefoneren?" vond de baas.

„O nee, we hebben vandaag een nieuwe," viel hij zichzelf in de rede.

„Zo jongmens," zei hij, zich tot Henk wendend. „Ben je al aan 't werk? Mooi. Wat hebben ze je te doen gegeven? O, adressen schrijven. Heb je er al veel af? Drie pas? Dat 's ook niet veel, als je om negen uur begonnen bent. Drie adressen in drie kwartier! Of heb je eerst nog wat anders uitgevoerd?"

Henk, die beleefd van z'n stoel was opgestaan, toen de baas tot hem sprak, zag, dat meneer Wichelaar en meneer Pronk met angstige blik zijn antwoord afwachtten. „'t Is . . . 't is . . . me nog . . . nog . . . 'n beetje vreemd,"

bracht hij er moeilijk uit, „enne . . . daarom ben ik niet zo erg opgeschoten.”

„Ja maar, je moet hier veel vlugger werken, hoor,” zei de baas tot Henk. „Drie adressen in drie kwartier, dat is te gek om los te lopen. Je moet daar eens op letten Wichelaar,” gebod hij, naar z'n eigen kamer gaande. Henk, met een kleur als vuur, probeerde wat sneller te schrijven. Wat had hij 't land; 't meest nog aan Pronk en Wichelaar, die hem eerst een groot half uur niets hadden laten doen, terwijl ze bovendien meer dan een kwartier te laat waren gekomen. Daar had *hij* nu een niet onvriendelijk standje voor gekregen. Dwaas, die hij was! Waarom had hij dan ook om de waarheid heen gedraaid? Maar ja, dan zouden die twee anderen natuurlijk in moeilijkheden zijn gekomen. Dat had hij zoëven duidelijk aan hun gezichten gezien. En hij moest toch proberen op goede voet te blijven met dit tweetal, waarmee hij dagelijks zou moeten samenwerken.

Hij deed z'n uiterste best om zo vlug mogelijk door het stel adressen heen te komen, wat oorzaak werd, dat hij een paar enveloppen verschreef, welke stiekem werden weggemoffeld. Wat bleef je toch moeilijk recht op zo'n envelop. Je pen scheen 't met alle geweld hoger of lager te willen zoeken dan je zelf wenste.

Meneer Wichelaar en meneer Pronk hadden 't nu erg druk. Er werd onophoudelijk getelefoneerd. Henk hoorde van „vliegende raapolie” en van „lijnolie september-december”, en 't was toch pas juli. Er werd gepraat over primo's, monsters trekken, vaten in 't veem, koopcontracten, „tientjes” en „achtjes”. Hij begreep er geen woord van en vreesde er nooit goed achter te zullen komen.

Kom, hij moest voortmaken. 't Volgende adres maar weer: firma G. P. Nyborgh & Zonen, Leeuwarden; A. Noolemans, Rotterdam. Gelukkig, hij schoot op. Al over de helft van 't alfabet.

Hoe laat was het nu? Kwart voor elf. Dus zat hij nu al anderhalf uur op z'n stoel. Wat een tijd. Op school kon je nog eens opstaan tussen de lessen, dan had je de vrije kwartiertjes. Hier moest je blijkbaar maar blijven zitten. Mocht hij maar eens even die hoge trap in het gebouw op en af hollen. Hij had er reuze zin in. Je werd van dat lange zitten zo gruwelijk stijf.

„Zeg Pronk!”

„Ja meneer!”

Meneer Pronk was in de tijd van een ogenblik in het kantoor van de baas, die hem geroepen had.

„Je moet die vijftien mille even naar de Hollandse Bank brengen. Neem de jongen maar mee, dan kan je 'm meteen aan de kassier voorstellen,” zei de baas.

„Zeker meneer.” Zorgvuldig telde meneer Pronk het bedrag na.

Gelukkig, zuchtte Henk zacht. Wat een bof! Hij mocht uit! Naar de Hollandse Bank. Dat was wel een kwartier lopen hier vandaan. Hij deed z'n uiterste best om niet te laten merken, dat hij al gehoord had, wat gezegd was, maar hij had wel dadelijk van z'n stoel willen opspringen. Schijnbaar kalm begon hij aan het volgende adres: N.V. v/h L. L. Nuitersdijk . . .

„Van Elzen, ga met me mee, we moeten naar de bank,” gebod meneer Pronk.

Spoedig liepen ze samen op straat.

Hè, wat 'n fijn weer was het: geen wolkje aan de lucht, en zo lekker koel. Als je nu buiten was, zoals Ko Smit, die vast languit op de Bosoordse hei lag! Hè, dat was nog eens wat anders dan adressen zitten schrijven op een kantoor.

Wat liep die meneer Pronk vlug. Hij kon hem haast niet bijhouden. Op die manier zouden ze met twintig minuten weer terug wezen. Henk vond dat jammer. Maar hij durfde het niet te zeggen.

Zwijgend liepen ze voort. Meneer Pronk had z'n jas

toegeknoot. Zeker vanwege de vijftien mille in z'n binnenzak, dacht Henk. Hij had wel een praatje willen beginnen, maar hij wist niet waarover. 'n Paar straten hadden ze nu al stommetje gespeeld. Dat voortdurend zwijgen werd pijnlijk.

Meneer Pronk scheen dit tenslotte ook te vinden.

„Ben je al lang van school?” vroeg hij plotseling.

„Sinds verleden week pas,” antwoordde Henk.

„Waar heb je school gegaan?”

„Bij meneer Terwogt in de Amaliastraat.”

„Is dat een christelijke of een openbare?”

„Een christelijke,” zei Henk.

„Ben je dan christelijk?”

„Zie je, ik ben niet christelijk,” vertelde meneer Pronk, toen Henk even met z'n antwoord draalde. „En Wiche-
laar ook niet en de patroon, meneer Gompelman, doet er ook niet veel aan. Ik meen, dat ie met Oudejaars-
avond wel eens naar de kerk gaat. Maar weet je wie wel christelijk is? Meneer ten Boom, die je nog niet gezien hebt, omdat hij met vakantie is. Ten Boom gaat iedere zondag naar de kerk, geloof ik. Nou, dat moet ieder natuurlijk voor zichzelf weten, maar ik vind, dat je even goed fatsoenlijk kan blijven, als je niet naar de kerk gaat.”

Henk begreep niet recht, wat of naar de kerk gaan met iemands fatsoen te maken had. Zou hij dat eens vragen? Maar misschien zou meneer Pronk 't hem kwalijk nemen, wanneer hij hem nu dadelijk ging tegenspreken. Beter was 't daar maar mee te wachten tot je elkaar wat meer kende.

Dus zweeg hij en luisterde naar wat meneer Pronk verder vertelde.

Ze hadden lang moeten wachten in de grote hal van de Hollandse Bank, voordat de bediende aan het kassaloket hen geholpen had. Het was er dan ook zo ver-

schrikkelijk druk: een komen en gaan van kantoor-
mensen, waarvan de meesten geld kwamen brengen of
halen. Henk had nog nooit zulke bedragen bij elkaar
gezien als hier werden uitbetaald en in ontvangst ge-
nomen, en hij kon zich maar niet begrijpen, dat die
meneer aan de kas dat allemaal uit elkaar kon houden
en aan het eind van zo'n ochtend niet een heleboel over-
hield of misschien wel te kort kwam.

Doch meneer Pronk had gezegd, dat 't allemaal routine
was. Als je er maar eerst een beetje inzat, dan was er
niets aan. Natuurlijk, je moest oppassen, dat ze je niet
vernikkelden en heel secuur wezen. Maar dan liep de
rest vanzelf.

Hij had ook van z'n eigen kantoor het een en ander
gehoord.

De baas? Ja, dat was meneer Gompelman. En wie of
dan de „Co” was? Ach, dat was maar zo'n oude firma-
naam. Dat klonk beter. Niet waar? Van Elzen bijvoor-
beeld, dat zou zo kaal staan op een briefhoofd. Maar
met Van Elzen & Co. was je dadelijk veel meer 't heertje.
Henk trof het. 't Was op 't ogenblik erg slap in zaken.
Zomer, hè? Nu zou hij zich makkelijk in alles kunnen
inwerken. Of hij veel had te rekenen. Ja nogal. „Kun
je 't goed?” Henk haalde de schouders op. „Nou, ik
zal je wel helpen, hoor,” beloofde meneer Pronk goedig.
„Als je maar niet zo gauw weer weggaat als Bertus,
onze vorige jongste bediende. Die kreeg niet vlug ge-
noeg opslag naar z'n zin. En nou zit ie in dat agentuur-
zakie van Van Dorp, waar ie een paar gulden meer
verdient en lang zulke goede vooruitzichten niet heeft.
Zo'n ezel. 'k Heb nog zó tegen 'm gezegd: „als je nou
even je beurt afwacht, dan zal de baas zich toch werke-
lijk niet laten kennen. Maar natuurlijk, hij wist 't beter.
Dan moest ie 't ook maar zelf weten.

„Wat of je werk bij ons is? Nou gewoon: de brieven
opbergen, wissels innen en geld storten, waar we op

't ogenblik mee bezig zijn, hè? Dan de wichtlijsten controleren, monsters inpakken, de postzegels beheren, de marktberichten verzorgen, waar je die adressen voor geschreven hebt. 't Was eigenlijk mijn schuld, maar ik vond 't fideel van je, dat je je mond hield. Zie je, de baas kan zo lang zeuren om zo'n kleinigheid. En tegen jou durfde hij de eerste dag, dat je er bent nog niet zo uitpakken. „Hoe lang we werken? Van negen tot vijf, behalve de eerste maandag, woensdag of vrijdag van de maand. Dan moeten we met de klanten afrekenen, zie je. En dan wordt het erg laat. Dan moet je 's avonds terugkomen. Anders zelden of nooit . . .”

„Gompelman & Co.!” riep de kassier aan de balie.

„Gelukkig eindelijk onze beurt,” zei meneer Pronk.

Toen ze op kantoor terugkwamen, zat meneer Wichelaar, rustig over z'n krant gebogen, z'n boterham te eten. De baas was niet meer in z'n kamer.

„Had ie nog wat?” vroeg meneer Pronk, naar het achterkantoor wijzend.

„Nee, hij zei alleen, dat als er moeilijkheden waren, we hem aan z'n huis konden opbellen,” antwoordde meneer Wichelaar.

„Nou, dan gaan we eerst maar koffiedrinken,” vond meneer Pronk. „Is de melk al gebracht?”

Meneer Pronk wees met volle mond naar de kleerkast. Henk mocht nu ook aan z'n boterham beginnen en aan de halve fles melk, die meneer Pronk op z'n tafel had neergezet.

Tante had z'n brood netjes ingepakt, zoals ze het ook altijd voor vader deed: zes boterhammen met een vingerdoekje.

Nu moest hij eerst bidden. Net als thuis. Hij zag, dat meneer Pronk het niet deed. Die begon zo maar. Zou hij ook . . .? Keken ze naar hem . . .? Snel boog hij 't hoofd en vouwde de handen. Even maar. Een beetje bang, dat de anderen hem zouden zien.

Toen begon hij te eten. Maar met het onbehaaglijk gevoel, dat hij toch eigenlijk niet gebeden had.

Na de koffie ging meneer Wichelaar naar de beurs en bleef Henk met meneer Pronk alleen.

Deze scheen zich echter plotseling te herinneren, dat hij nog een boodschap had te doen, waar haast bij was. Henk moest maar op kantoor blijven. „Als er getelefoneerd wordt, of als er mensen komen, zeg je maar, dat de heren om drie uur weer terug zijn,” zei meneer Pronk. Hij kon onder de hand wel eens even die lijsten narekenen. En hij kreeg een heel stapeltje papieren met allemaal cijfers onder elkaar en een totaal aan 't eind. 't Leken wel van die grote optelsommen, die de baas op school met zoveel plezier op 't bord kon schrijven, maar waaraan hij, Henk, zo 't land had.

„'t Zijn wichtlijsten,” legde meneer Pronk uit.

Henk ging weer ijverig aan 't werk en ontdekte, na veel natellen, in een van de lijsten gelukkig een fout, die hij na beurstijd aan meneer Pronk kon laten zien. Juist kwam meneer Gompelman binnen. „Je schijnt beter te kunnen rekenen dan adressen schrijven,” lachte deze, toen hij van de ontdekte vergissing hoorde. „Doe maar goed je best hoor!”

„Nou heb je de baas weer echt in z'n hum gebracht,” fluisterde meneer Pronk. „Dat vindt ie prachtig, wanneer je zo iets achterhaalt!”

Blij met z'n succes ging Henk met de lijsten verder. Meneer Wichelaar zat de hele middag in de boeken te schrijven en meneer Pronk tikte brieven, die de patroon hem had opgegeven.

„Kijk eens of er nog postzegels zijn, Van Elzen,” zei meneer Pronk, toen 't tegen vijf uur begon te lopen.

„In die grote doos liggen ze, in de la van je tafel. Nou, veel voorraad is er niet meer,” vond hij, het aantal postzegels overziende. „Maar voor vandaag kan 't nog wel. Als je er maar om denkt, dat je morgenochtend

even wat haalt. Je moet altijd waarschuwen, wanneer de postzegels opraken, zie je."

„Kijk, en dan schrijf je zo'n lijstje. Neem maar even 'n stukje papier, dan zal ik 't je wel dicteren: 300 — in cijfers hoor! — 300 à 2 ct. Dat is? Zes gulden. Juist. Daaronder: 100 à 6 ct. Dat is . . . ?

„Maar zeg, word je niet goed? — Wat scheelt er aan?"

„Ik . . . ? Nee meneer . . . Mij scheelt niets."

„O, ik dacht je beeft zo, en je wordt zo wit.

Verder dan: 100 à 10 ct . . ."

Henk probeerde zo rustig mogelijk te blijven. Maar hij voelde, dat 't bloed uit z'n gezicht wegtrok. Beefde hij nu zo maar niet!

Want hij had zich plotseling herinnerd, dat hij nog eens bijna precies zo'n lijstje geschreven had voor Lagewei, die toen had gezegd, dat 't geheimschrift was. Waarom had Lagewei hem dat laten doen? Waarom had hij toen gesproken van „voor wat hoort wat" en van: „je kunt me zo'n groot plezier doen?" Waarom had hij zo geheimzinnig gedaan en dat postzegelpapiertje, want dat was 't toch vast geweest, zo zorgvuldig weggeborgen? Zou Lagewei hem dan gebruikt hebben om een vals postzegelbriefje te schrijven?

Was Lagewei dan 'n dief? En hij zelf dan . . . ?

Maar nee, zo kwaad mocht hij niet denken. Zo iets was natuurlijk niet waar . . . !

„'t Is maar goed, dat we nu naar huis gaan," zei meneer Pronk tot Henk. „Kerel, je ziet zo wit als een tafellaken. Zeker de ongewoonte van 't kantoorleven."

11 „De kruik gaat zolang te water . . .”

Henk zat nu bijna een maand iedere dag van negen tot half zes aan z'n tafeltje op 't kantoor van de firma Gompelman & Co. 't Beviel hem er wel. Hij begon al een beetje meer gezicht op de zaken te krijgen. En daardoor liep 't werk makkelijker, hoewel rekenen z'n zwakke punt bleef. Net als op school. Maar meneer Pronk had woord gehouden en zorgde er zoveel mogelijk voor, dat de bokken, die hij schoot, binnenskamers bleven, en niet aan de klanten, zelfs niet aan de baas bekend werden.

Hij was nu ook niet benauwd meer, als de scherp ratelende telefoonbel de rust in 't kantoor verbrak. Wat had hij voor die telefoon een angst gehad, de eerste dagen, nadat meneer Pronk hem had gezegd, dat hij ook op de telefoon letten moest.

't Had natuurlijk aan hemzelf gelegen, maar in 't begin had hij de mensen aan de andere kant van de draad nauwelijks kunnen verstaan. Hij kon er nog 't land over krijgen, als hij dacht aan die keer, dat meneer Pronk en meneer Wichelaar 'm zo hadden uitgelachen. De telefoonbel was weer gegaan. Henk was opgestaan en had de hoorn van de haak genomen: „Met Gompelman & Co,” had hij gezegd. „Maasgistraweëis” had het van de andere zijde geklonken. Wat was dat? „Maasgistraweëis?” Dat kon toch niet goed zijn! „Hallo?” had hij, om 't nog eens te kunnen horen, geantwoord. „Maas-gistra-weëis” verstond hij weer. 't Werd nu luid en op bevelende toon gezegd. Hij begreep er niets van. Nog eens geprobeerd: „Met Gompelman & Co” was hij opnieuw begonnen. „Maasgistraweëis”. 't Werd 'm nu toegebulderd, zodat hij er van schrok. „Of meneer Maas hier gisteravond geweest is?” herhaalde hij aar-

zelend bij zichzelf. Iets anders had hij uit deze on-samenhangende woorden niet kunnen maken. En of die „meneer Maas” er geweest was? Nee, dat wist hij ook niet. Hij was nog maar één keer ’s avonds op kantoor terug geweest, en dat was niet gisteravond. „Wilt u even wachten?” had hij zo vriendelijk mogelijk gevraagd. En toen was hij naar meneer Pronk gelopen:

„Er is iemand aan de telefoon, die vraagt of meneer Maas hier gisteravond geweest is,” had hij overgebracht, wat hij had gemeend te verstaan.

„Wat lepel je me daar nou op? Of meneer Maas hier gisteravond geweest is?” had meneer Pronk herhaald.

„Maas —? Maas —? Wie is dat —? Ik ken geen Maas, en er is gisteravond hier ook niemand geweest. Die man zal verkeerd hebben verbonden. Wacht maar eens even!” Pronk was toen zelf gaan luisteren.

„Hallo! Hier Gompelman!

„O, meneer Maas Geestranius, is u het? Ja, ja, ik zal u met de patroon verbinden. Wat zegt u? Heeft u uw naam zo dikwijls moeten herhalen? Ach, u moet ’t maar niet kwalijk nemen. Misschien is ’t toestel wat onduidelijk.”

Hij had de telefoon naar ’t kantoor van meneer Gompelman overgezet en was toen schuddend van ’t lachen, naar Wichelaar gelopen. „Zeg, hoorde je die mop?” had hij hem, tussen twee lachbuien door, gevraagd.

„Nee nog niet; wat dan?” had Wichelaar geantwoord.

„Daar is Maas Geestranius aan de telefoon. Je weet wel, die verwaande meneer met z’n onverstaanbare kraakstem, die met de baas in een bridgeclub zit. Je raadt nooit wat die jongen van z’n naam maakt.”

„Nou . . . ?”

„Of . . . meneer Maas . . . hier . . . gisteravond . . . geweest . . . is,” bracht Pronk er proestend uit.

Wichelaar had z’n pen neergelegd, en was gaan lachen, lachen, dat de tranen hem in de ogen waren gesprongen.

„O, hij is goed zeg! Onbetaalbaar. Hoe verhaspelde ie 't ook weer? Of meneer Maas hier gisteravond geweest is? Ha, ha, ha! Je bent 'n stuk origineel, Van Elzen! Die deftige meneer Maas! Wat zal ie aangegaan hebben . . .!”

„Hij was woest,” verzekerde Pronk. „Maar ik gooide 't maar zo'n beetje op de onduidelijkheid van de telefoon.”

Henk was weer gauw aan z'n tafeltje gaan zitten. Hij had zich echt het slachtoffer van z'n onhandigheid gevoeld. Nog dikwijls zei Pronk, wanneer de telefoon ging: „Meneer Maas is hier gisteravond niet geweest, Van Elzen!”

Die dwaze vergissing had hem enige vrees voor 't telefoneren bezorgd. Doch ze had hem ook geleerd zo scherp mogelijk te luisteren. En daardoor was deze zwaarigheid weer gauw vergeten. Hij kon nu zelfs al de marktberichten door de telefoon opnemen, zonder de hulp van Pronk nodig te hebben.

Hij zou bepaald schik in 't kantoorleven gekregen hebben, als . . . Lagewei er niet geweest was. Lagewei, die hem maar telkens bij zich liet komen, en 'm nu al voor de tweede maal had gecommandeerd een lijstje te schrijven, zogenaamd voor „particuliere zaken”. Doch sinds die postzegelgeschiedenis vertrouwde Henk z'n „vriend” niet meer. Ook had Lagewei hem eens een kwitantie gedictieerd. En toen Henk gevraagd had, waarom hij dat toch doen moest en gezegd had, dat hij 't eigenlijk liever niet deed, had Lagewei met een vloek geantwoord, dat hij van die praatjes niet gediend was. „Jij doet maar, wat ik je zeg,” had hij er ruw bijgevoegd. Kon hij maar met goed fatsoen van die vent af! Dan had hij thuis ook niet telkens leugens te verzinnen van erg druk op kantoor en van 's avonds weer terugkomen, omdat Lagewei hem weer ergens had besteld.

Als ie nu maar eerst die twee gulden terugbetalen kon!

En dat hoefde gelukkig niet lang meer te duren; want met een paar dagen was 't de eerste. Dan kreeg hij z'n salaris. Fijn zou dat wezen! Zelf verdiend! Maar zou Lagewei niet veel meer van hem vragen dan die twee gulden alleen? Als ze uitgingen, meest in gezelschap van Wigmans en Van Waalen, hield Lagewei hem altijd vrij. „Dat geld krijg ik wel van je terug, als je verdienen gaat,” heette het telkens. Maar hoeveel zou 't nu samen wel wezen? Vast niet weinig. Want Lagewei en z'n vrienden keken nooit op een paar centen. Die gaven maar uit. Als grote meneren. Waar ze 't van deden? Hij begreep er niets van.

Soms vond hij 't toch ook wel weer leuk zo met de vrienden uit te gaan. Heel wat anders dan thuis te zitten blokken op de boekhoudposten en handelsrekeningen, die ze je aan de handelsavondschool „Mercurius”, waar hij al 'n paar dinsdagavonden les had gehaald, opgaven. 't Was toch wel prettig, dat Lagewei hem hoe langer hoe meer voor vol ging aanzien, en met Wigmans en Van Waalen meelachte, als hij ook eens „'n goeie mop” vertelde.

Maar 's avonds op z'n kamertje alleen, kon hij zich dan toch weer zo diep ongelukkig gevoelen. Dan leek 't, alsof moeders portret leven ging en dat hij haar stem hoorde zo in-droef: „Jongen, m'n jongen, hoe durf je toch!” O, dan kon hij 't wel uitsnikken. Hij had al eens op 't punt gestaan om weer naar beneden te hollen en alles eerlijk aan vader te vertellen. Alles!

Want hij had al meermalen gemerkt, dat vader hem aan tafel soms zo scherp kon zitten opnemen. Dat was haast niet te verdragen. Dan sloeg hij de ogen neer, of hij keek de kamer maar eens wat rond; of schonk zogenoemd alle aandacht aan z'n bord. En tante, meer spraakzaam, had hem al eens gevraagd: „Jongen, scheelt je wat? Je ziet tegenwoordig zo bleek! 't Is ook meer dan schande,” had ze er bij gevoegd, „dat iemand van

jouw leeftijd zó dikwijls 's avonds op kantoor moet werken en dan tot zo laat; als ik je vader was, maakte ik daar morgen aan de dag een einde aan."

Toen was hij plotseling woedend opgestoven, en had haar te kennen gegeven, „dat ze daar niets mee te maken had," waarop tante, op haar beurt nijdig, gezegd had, „dat ze van niemand complimenten verwachtte, en allerm minst van haar neef, al was die dan ook duizendmaal kantoorklerk."

Gelukkig was 't standje nog gesust, zonder dat vader er aan te pas had hoeven te komen.

Schijnbaar rustig zat Henk aan z'n tafeltje te werken. Maar op z'n gemak was hij allerm minst. Vanmorgen, toen hij naar kantoor ging, had Lagewei hem dicht bij huis opgewacht en hem gezegd, dat hij om 'n uur of elf in de „kattetroeg" op 't Wijdveld moest komen. „Ik heb je ergens voor nodig, zie je," had Lagewei er bij gezegd. En Henk had beloofd er te zullen zijn. Hij wist zeker, dat er vandaag weer geld naar de Hollandse Bank moest worden gebracht, en 't slippertje naar 't Wijdveld onder kantoortijd — je zei dan maar, dat ze je aan de balie zo lang hadden laten wachten — was hem niet vreemd meer.

De enkele maal, dat hij deze leugen had gebruikt, wanneer op kantoor de opmerking was gemaakt: „Zeg, kom je nog boven water?" had niemand verder gevraagd, en had Pronk, zonder het te weten, hem nog wel eens geholpen ook, door te zeggen: „Ja, 't is erg zo'n tijd als ze je daar kunnen laten wachten!" Geen mens op kantoor scheen er zelfs aan te denken, dat hij de bedrieger speelde: de baas niet, zomin als de andere heren, meneer ten Boom inclus. Die, van zijn verlof terug, was nu patroon; de baas was zaterdag met vakantie gegaan.

Een aardige man, die meneer ten Boom! De andere lui hadden niets teveel van hem gezegd, vond Henk, toen

„Hier, dat moet je maar eens aandachtig lezen.”

ze hadden verteld, dat het een „beste kerel en een heel geschikt type” was. Van de eerste dag af, dat hij hem had leren kennen, was meneer ten Boom heel vriendelijk en prettig geweest. „Zie, dat je 'm zo houdt,” had Pronk gezegd; „want als ie kwaad wordt, berg je dan!”

Meneer ten Boom wijdde hem zo langzamerhand helemaal in 't vak in, zodat hij allerlei dingen van 't kantoor hoe langer hoe beter begrijpen ging. „Hier, dat moet je maar eens aandachtig lezen,” had meneer onlangs gezegd, en hem een boekje gegeven. Als je dat goed hebt door gewerkt, ben je op 'n kleinigheid na commissienair,” had hij er lachend bijgevoegd.

Henk had nog niet in dat boekje gelezen. Nog geen tijd gehad. Als je 's avonds ook zo dikwijls uitging —!

Enfin, later zou alles beter gaan. Als hij eerst maar wat vrijer tegenover die Lagewei stond!

„Ik geloof, dat ik je vader nog ken van vroeger,” had meneer ten Boom van de week tegen Henk opgemerkt. „Informeer maar eens bij vader, of hij zich Bart ten Boom nog herinnert.”

En zowaar: vader had 'm nog voor zich kunnen halen, die blonde jongen, die zo aardig kon voordragen. En meneer ten Boom had 't echt leuk gevonden, dat vader 't nog zo geweten had. „Ik kom je vader toch eens opzoeken,” had hij beloofd.

Meneer ten Boom had hem ook verteld, dat hij in Bosoord, waar hij z'n vakantie had doorgebracht, nog een goede kennis van hem had ontmoet, Ko Smit. „Een beste jongen,” had meneer gezegd; „zo open en zo eerlijk; zo'n vriend is goud waard!”

Henk had maar zo'n beetje van ja geknikt en verder niets gezegd.

Hij voelde wel: meneer ten Boom had 't goed met hem voor; zou hem in alles terwille zijn.

En . . . hij ging straks weer liegen en bedriegen door naar Lagewei te gaan, inplaats van, zoals z'n plicht was, dadelijk van de bank weer naar kantoor te komen!

Henk zat rustig achter z'n tafeltje. Tenminste schijnbaar; want hij voelde zich lang niet op z'n gemak.

„Van Elzen!”

„Ja meneer!”

Henk liep naar het bureau van meneer ten Boom, door wie hij geroepen was. Daar had je de boodschap naar de bank.

„Hoeveel geld is dat?” vroeg meneer.

Rustig telde Henk 't stapeltje bankbiljetten na, dat hem was toegeschoven. „Altijd kalm blijven, als je geld moet tellen,” had Pronk hem geleerd. „Anders schiet je zo gauw bokken, snap je?”

„Zesenvijftighonderd gulden,” zei Henk.

„Juist. Doe dat in je portefeuille; steek 'm in je binnenzak; jasje dicht; hand er op, en breng 't naar de Hollandse Bank. Niet blijven staan onderweg; met niemand spreken; gauw doorlopen en vlug terugkomen.”

„Ja, meneer.”

Henk kende de vermaningen al uit z'n hoofd, die meneer ten Boom hem meegaf, wanneer hij geld moest wegbrengen of halen. Hij snelde de trappen af, de straat op. Nou maar hard lopen. Hoe laat was 't nu? Half elf. Als ie flink doorsjeesde kon ie om kwart voor elf aan de bank wezen; daar tien minuten wachten; desnoods aan de kassier vragen: „Helpt u me een beetje vlug?” Dat deden anderen ook wel, en soms gaf 't wat. En dan gauw naar 't Wijdveld. Daar zo kort mogelijk blijven, en dan weer op een hol naar kantoor. Niemand zou dan merken, dat hij weer een slippertje gemaakt had. Want hij kon Lagewei nu nog niet loslaten. Als hij maar eerst z'n salaris had! Dan . . .

„Zeg Pronk!”

„Ja, meneer!”

„Hoe laat heb jij 't?”

„Precies kwart vóór twaalf, meneer!”

„Ja, dat komt toch uit,” zei meneer ten Boom. „Ik dacht, dat mijn horloge wat vooringing. Maar zeg, waar blijft die jongen dan? Om half elf, toevallig lette ik er op, stuur ik 'm naar de bank, en hij is nog niet terug. Dat is toch 'n beetje al te gek!”

„'t Staat er dikwijls erg vol; je wordt er soms tureluurs van 't wachten,” verdedigde Pronk de afwezige.

„Nou ja, dat kan eens voor 'n keer gebeuren; maar die jongen schijnt er een gewoonte van te maken lang weg te blijven, als hij een boodschap moet doen. Dat kan zo niet door blijven gaan,” antwoordde meneer ten Boom kwaad.

„Hij zal wel zo komen,” suste Pronk.

„Maar nou heb ik er toch meer dan m'n bekomst van,“ viel meneer ten Boom ineens uit. „Nou is 't twaalf uur en nog is die jongen niet hier. Pronk, bel eens even de Hollandse Bank op en vraag wat dat voor een manier van doen is, om een bediende zó lang te laten wachten!”

„Ja, meneer!”

4. 3. 5. 4. 1. 9. draaide Pronk.

„U spreekt met Gompelman & Co. Meneer, we hebben onze bediende om half elf naar u toegestuurd; nu is 't twaalf uur en hij is nog niet terug. Dat is toch wel een beetje heel erg, om de mensen zó langzaam te helpen . . .!”

„Wat zegt u . . .? Zal u 't onderzoeken? Ja, dan wacht ik even.”

„Hallo? Ja? Wat . . .? Al meer dan een uur geleden vertrokken? O, neemt u me dan niet kwalijk; we maakten ons wat ongerust, ziet u . . .!”

„Dag meneer!”

„U hebt 't gehoord?” vroeg Pronk.

„Dus die jongen slamiert nu al 'n uur bij de weg? — In kantoortijd? — Zo kan je je toch in de beste vergissen; 't is eenvoudig schaamteloos,” wond meneer ten Boom zich op.

„Maar daar zullen we kort en krachtig een eind aan maken!” En met een harde klap sloeg hij een boek dicht. „O waai mir!” zuchtte Pronk zachtjes.

Met haastige stap kwam Henk 't kantoor binnenlopen. Vlug haalde hij de kwitantie uit z'n binnenzak en legde die op het bureau van meneer ten Boom.

„Alstublieft meneer,” zei hij er heel beleefd bij, en wilde naar z'n plaats gaan.

Maar z'n chef riep hem terug met 'n kort: „Hoor eens even!”

Henk stond al weer bij het bureau.

„Waar kom je vandaan?”

Wat klonk die vraag streng! Zo sprak meneer ten Boom anders nooit. Zou hij wat gemerkt hebben? Maar nee, hoe was dat mogelijk? Toch voelde Henk z'n hart bonzen, toen hij antwoordde: „Van de bank, meneer!”

„En hoe laat ben je daar weggegaan?”

Even aarzelde Henk. Hij sloeg de ogen neer voor de strakke blik van meneer ten Boom, die hem als doorboorde. Was er dan toch wat uitgekomen misschien? Maar op welke manier dan?

Nee, hij moest zich geen gekke dingen in 't hoofd halen.

„Nou, om 'n uur of twaalf zowat,” antwoordde hij snel.

„'k Heb zo lang . . .”

„Zo, om een uur of twaalf; je zegt om een uur of twaalf, hè?” greep meneer ten Boom hem bij z'n woorden, zonder de nadere verklaring af te wachten.

„J-ja, meneer,” stotterde Henk.

„Goed; ga dan maar weer zitten.”

Waarom was 't nu zo gek stil in 't lokaal? Pronk kon anders soms zo luidruchtig doen. Wichelaar begon, als 't tegen het koffie-uurtje liep, wel eens 'n praatje. Nu zei niemand wat . . . Hè, dat was haast niet om uit te houden . . .! Plotseling begon Pronk te hoesten — Net of 't niet echt was. Zo kuchelde je op school ook wel

eens als je — zonder dat de baas 't merken mocht — een jongen, die voor je zat, wilde roepen. Zou hij omkijken? Raar toch, dat hij 't nu niet durfde.

Hij hoorde meneer ten Boom geld tellen, en toen opstaan.

„Ga eens even mee, Van Elzen,” zei hij.

Henk volgde meneer ten Boom naar de kamer van meneer Gompelman.

„Doe de deur dicht!” klonk 't gebiedend.

„Van Elzen,” begon meneer ten Boom, terwijl hij vlak voor Henk ging staan en hem weer scherp aanzag:

„Van Elzen, *jij liegt!*”

„Me-ne-er!” stotterde Henk.

„*Jij liegt!*” donderde het nu door de kamer. „Je bent om vóór elven al uit de Hollandse Bank gegaan, en pas om *kwart over twaalven* kom je hier terug. Ik vroeg je zoëven waar je al die tijd gezeten hebt . . . waar je vandaan komt, en met 't onschuldigste gezicht van de wereld zeg je: van de bank! En dat *lieg je*, Van Elzen, dat *lieg je!*”

„Ik — ik — ben — ik — heb —!” probeerde Henk wat te zeggen.

„Zwijg, als ik spreek!” riep meneer ten Boom woedend.

„Dacht je, dat ik me door kwajongens als jij bent, voor de gek laat houden? Ik heb jou in de gaten mannetje; geloof dat maar gerust! Dat is niet de eerste keer, dat jij straatjes om maakt, als ik je om een boodschap stuur. Dat gebeurt geregeld. En dat door iemand, die ik vertrouwde; van wie ik dacht dat wat te maken was. Die thuis anders wordt voorgegaan, en die deksels goed weet, dat 't eenvoudig stelen is uitstapjes te maken in kantoortijd. Je moest je schamen! En nou nog eens: ben je om elf uur uit de bank gegaan, ja of neen?”

„Ik — b — ben — ik — ik — heb — niet,” stamelde Henk, die op z'n benen stond te beven.

„Met die praatjes heb ik niets te maken,” brak meneer

ten Boom Henks verwarde woorden af. „Ik vraag je: ben je om elf uur uit de bank gegaan, ja of neen?”

Henk zweeg.

„Krijg ik haast antwoord?” klonk het ongeduldig.

Henk probeerde wat te zeggen; maar hij kon niets uitbrengen. De hele kamer scheen in de rondte te draaien. 't Was, alsof hem de adem werd afgeknepen.

„Nou voor de laatste maal,” hoorde hij meneer ten Boom zeggen, en 't leek, alsof 't niet tegen hem was: „ben je om elf uur van de bank gegaan?”

„Ja — ja — me — neer,” bracht Henk er nauwelijks verstaanbaar uit.

„Wat zeg je? Duidelijker spreken alsjeblijft!”

„Ja, me — neer,” klonk 't nu luider.

„Goed, dan weet ik genoeg,” zei meneer ten Boom ijskoud. „Je begrijpt wel, dat ik jongens, die hun tijd op straat verdoen, hier niet kan gebruiken. Daar heb je het geld dat je toekomt. Je kunt naar huis gaan. Je hoeft hier niet meer terug te komen.”

Henk voelde het bloed uit z'n gezicht wegtrekken. Hoorde hij 't goed? — Werd hij weggestuurd —?

„Me — me — neer,” stotterde hij, meneer ten Boom bij de mouw van z'n jas grijpend, „ik — heb werkelijk —.”

„Je hoort wat ik zeg, hè?” klonk 't onverbiddelijk. „En nu, gauw 'n beetje alsjeblijft.” Hij stootte hem van zich af; opende de deur en liet hem in 't andere kantoor.

„En nou weg wezen. Heb je hier nog wat, dat je mee moet nemen; dat van jou is? — Niet? — Vooruit dan!” — Meneer ten Boom wees in de richting van 't loket . . .

„Ga nou maar wandelen, zoveel als je wilt!” riep hij hem nog na.

„Aan zulke dingen doe je altijd het beste maar kort en goed een eind te maken,” zei meneer ten Boom tot de beide andere bedienden, toen Henk weg was.

„Dat was nou een jongen, waar je huizen op bouwen zou; waar je gedacht had 't mee getroffen te hebben. En dan word je zó getrakteerd. 't Is wat moois! Enfin, 't is nu meteen afgelopen!”

„Zeg, Pronk,” zei meneer ten Boom, nadat 't enige minuten doodstil op 't kantoor was geweest, „wil je straks weer een advertentie voor de *Nieuwsbode* opstellen, voor een andere jongen? Zet er maar bij: om dadelijk in dienst te treden.”

„Ja, meneer,” antwoordde Pronk kort.

„'t Is wel de vraag, of we dan wat beters krijgen,” begon Wichelaar nu. „Die jongens zijn tegenwoordig allemaal eender; hoog salaris, veel praatjes, en werken . . . ho maar! Ze nemen een loopje met je.”

„Van Elzen deed z'n best,” nam Pronk het voor Henk op. „Zou u het niet nog eens . . .”

„Nee, ik kan niets met een jongen beginnen, die me beliegt,” viel meneer ten Boom in de rede. „Hij is er uit en hij blijft er uit. Dacht je misschien, dat ik zulke dingen voor m'n plezier deed? Je hoeft er heus niet verder over te praten.

„Kom, ik ga koffiedrinken. Als er wat is, kunnen jullie me straks aan de beurs bellen.”

Meneer ten Boom zette z'n hoed op en verliet het kantoor.

„Zeg, Pronk,” zei hij, even weer terugkomend; „je moet toch nog maar met die advertentie wachten. Ik weet misschien wel iemand.”

„Ja, meneer.”

„Nou, tot straks dan.”

„Dag, meneer,” groetten Wichelaar en Pronk tegelijk.

„Daar ligt z'n brood nog,” zei Pronk, naar Henks tafeltje wijzend.

„Hij zal er niet veel trek in hebben, denk ik,” glimlachte Wichelaar.

„Die stommerd,” bromde Pronk; „ik kuch nog zo'n beetje, dat ie om zal kijken; dat ik hem kan waar-schuwen, dat er electriciteit in de lucht zit; maar hij scheen niks te begrijpen.”

„Toch lam voor zo'n jongen, hoor!”

„Eigen schuld,” vond Wichelaar.

„Wie weet wat hem nog te wachten staat, als ie thuis komt,” ging Pronk voort, zonder op die opmerking in te gaan — „ik weet ten minste wel, dat als ik op zijn leeftijd met zo'n boodschap bij m'n pipa gekomen was, er dan wat had gezwaaid! — Lieve schepsel! — Zie je, daarom kan ik toch met zo'n jongen te doen hebben . . .

Wie weet wat er achter zit” — vervolgde hij zacht — „misschien had ie wel 'n heel gegronde reden, om van de bank nog even ergens naar toe te lopen. Zo'n jongen kan toch best een zieke thuis hebben of zo.”

„Dan had ie dat moeten zeggen,” meende Wichelaar.

„Ja, zeg jij eens wat terug, als Ten Boom zo woedend tegen je uitvaart. Dan hou jij ook je kaken op mekaar, mannetje. Daar weet ik alles van. Wat had jij laatst in te brengen, toen ie zo opspeelde, omdat je journaal achter was? Toen zweeg je ook in alle talen. O zo! En je kon er toch niks aan doen, want hij had je aldoor ander werk laten opknappen. Ik zeg je, ik vind 't een schandaal om iemand zo maar de straat op te jagen, zonder dat je weet, waarom of ie eigenlijk zo lang weg-gebleven is. 't Kan best de eerste maal wezen, dat ie een uurtje gesmokkeld heeft. Want je moet dikwijls wat lang aan die mooie bank wachten. Daar hoef je mij niks van te vertellen.”

Pronk zweeg even en stak 'n sigaret op.

„Behalve dan nog de last, die je een ander met zo'n ontslag bezorgt,” vervolgde hij zuchtend.

„Last?” vroeg Wichelaar.

„Ja natuurlijk, last,” antwoordde Pronk met een nijdige haal aan z'n sigaret. „Je kunt hier ieder ogenblik van

voren af aan beginnen. Eerst maak je Bertus zo'n beetje wegwijs, om van vorige jongens nog niet eens te praten, en als je hem alleen kunt laten gaan, smeert ie 'm. En nou Van Elzen weer. Hij kreeg net zo'n beetje zicht op 't werk, en in een kwaai bui smijt Ten Boom 'm zo maar op de keien."

„O . . . ! Spreek je die jongen daarom voor?" lachte Wichelaar.

„Da's niewaar," stoof Pronk op. „Ik vind Van Elzen heel geschikt en 't spijt me echt, dat ie weg is. Ik had met 'm te doen, zoals ie daarstraks 't kantoor af ging en misschien heeft ie niet eens zoveel schuld.

Maar ik laat 't er niet bij," zei hij met 'n slag op z'n bureau. „Ik zeg vanmiddag tegen Ten Boom, dat ie 'm terug moet nemen."

„Dat durf je niet!"

„Ha, ha, daar is nogal wat aan te durven. Als je dat een beetje handig inpikt, boks je 't best voor mekaar."

„Ik wed, dat 't je niet lukken zal, vadertje! Je weet heel goed, dat als Ten Boom eenmaal zegt: er uit, dan lig je er uit. En de baas vindt alles best, wat meneer de procuratiehouder doet."

„Waar wed je om?" daagde Pronk Wichelaar uit.

„Om wat je maar wilt," antwoordde deze.

„Nou, noem 's wat?"

„Om vijf en twintig van die stinkstokken, die je daar rookt."

„Stinkstokken, je ouwe nicht! Dat is echt Egyptian import," verdedigde Pronk z'n sigaret.

„Ik waag er drie kwartjes aan," deed Wichelaar royaal.

„Kon ik hem nou eerst nog maar eens te spreken krijgen, om te weten te komen, waar of ie eigenlijk zo lang gezeten heeft," zei Pronk na een ogenblik nadenken.

„Wie weet zit ie nog op de trap," veronderstelde Wichelaar, „dat ie niet naar huis durft."

„Daar zeg je zo wat; ik ga dadelijk kijken,” zei Pronk naar de deur lopend.

En ja . . . Pronk vond Henk ergens in de gang met een arm tegen de muur, snikkend dat z'n schouders er van schokten.

Weggejaagd! — weggejaagd! — het klonk als een onherroepelijk vonnis. Weggejaagd door meneer ten Boom! — Wat zou vader wel zeggen! — Daar durfde hij nauwelijks aan te denken! — Nee, hij ging niet naar huis! — Vast nooit! — Dan liever naar Amerika, stiekem op een schip! — Hij had nou toch geld! — O, die ellendige Lagewei ook! — Die was de schuld van alles! — Weggejaagd! — Hij —!

Zoëven was meneer ten Boom hem voorbij gelopen zonder zelfs naar hem om te zien. Laat ik meneer staande houden en zeggen, dat ik er spijt van heb. Dat ie met me doen mag, wat ie maar wil, als ik maar weer terug mag komen. Die gedachte was hem door het hoofd gevlogen. Maar meneer ten Boom was de trap al af geweest vóór hij moed had gevat hem aan te spreken. Weggejaagd! — O, die Lagewei! — Hij had hem kunnen aanvliegen, als hij hem in z'n nabijheid had gehad! — En straks naar huis! — Nee, hij ging niet naar huis! — Ach, wat was hij toch ongelukkig! — En opnieuw snikte hij het uit . . .

Zo vond Pronk hem.

„Wel Van Elzen,” zei hij, z'n hand op Henks schouder leggend, „sta je daar nog? Ja, 't is lam voor je, hè? Dat snap ik. Maar ga nu eens even mee naar binnen. Nee, doe nou niet zo raar, en duw me niet weg; want dat lukt je toch niet; ik meen 't goed met je; misschien, dat ik je nog helpen kan. Ga nou maar eens mee naar 't kantoor. Meneer ten Boom komt toch het eerste uur nog niet terug.”

Henk liet zich nu gewillig naar binnen loodsen.

„Toe, kijk nou niet, alsof je niet tot tien kunt tellen.”

„Daar is de zondaar,” zei Pronk tot Wichelaar.
„Zie je wel, dat ie nog op de trap zat,” merkte deze triomfantelijk op, „ik ken dat slag jongens.”
„Nou,” begon Pronk weer tot Henk, een stoel bij-schuivend, „ga hier maar eens zitten, en draai af: waar heb je de hele morgen gezeten? Nee, begin nou niet weer te snotteren; dat je dat kan, heb ik al lang gezien. Ik wil weten, waar je nog meer geweest bent behalve dan aan de Hollandse Bank. En als je me dat niet

vertelt, dan kan ik niks voor je doen, want dan weet ik niks, begrijp je dat?

Toe, kijk nou niet, alsof je niet tot tien kunt tellen," ging Pronk voort, toen Henk als wezenloos voor zich uit bleef staren. „Je kunt ons vertrouwen; we weten onze mond te houden, nietwaar Wichelaar?"

„Als Willem de Zwijger," zei deze.

„Lagewei . . . had . . . ge . . . zegd . . . dat . . . dat ik van . . . vanmorgen om elf uur op 't Wijdveld moest komen . . . enne . . ." stotterde Henk.

„Lagewei . . . wie is dat . . . Lagewei . . .?" viel Pronk in de rede.

„Laat die jongen nou toch behoorlijk uitspreken," maande Wichelaar.

„'t Is . . . een . . . vriend . . . van me," bracht Henk er moeilijk uit.

„En als die vriend van je zegt, dat je 's morgens om elf uur op 't Wijdveld moet komen, doe je dat dan maar meteen?" vroeg Wichelaar. „'n Goochemerd ben jij, hoor! Die vriend kan je morgen aan de dag wel commanderen, dat je onder een auto moet gaan liggen of hier twee hoog uit 't raam springen. Doe je dat dan soms ook?"

„Wichelaar, houd nou je mond dicht!" drong Pronk aan. „Als je er aldoor tussen in komt, dan schieten we niet op. Ga nou verder, Van Elzen!"

„Alsof je zelf niet begonnen bent met in de rede te vallen," bromde Wichelaar. „Mag jij dat soms alleen en een ander niet? 'n Mooie grap!"

„Van Elzen, ga nou verder!" zei Pronk weer. „Je hebt gezegd, dat je om elf uur op 't Wijdveld zou wezen. Waarom ben je daar naar toe gegaan? Waarom heb je niet gezegd, dat je op die tijd *natuurlijk* niet kon? En wat heb je er met die vriend uitgehaald?"

„Lagewei is m'n vriend; of eigenlijk . . . niet m'n vriend," ging Henk weer aarzelend verder. „Hij moest

geld van me hebben . . . Hij heeft me . . . een paar gulden geleend, enne . . . als we uitgaan, betaalt hij; als ik maar geld had gehad, had ik 'm laten schieten . . . Nou dacht ik: met de volgende maand, als ik m'n salaris krijg, betaal ik je alles af, en dan doe ik niks meer voor je; maar nou . . .!"

Zijn tranen beletten hem verder te gaan. Pronk liep naar 't fonteintje en kwam met 'n glas water terug.

„Daar, drink eens,” zei hij.

„Oo, oo! Nou begrijp ik er alles van; nou hoef je mij niks meer te vertellen,” begon Wichelaar weer: „die jongen, die vriend van je, heeft je aan 't lijntje, en nou laat ie je precies naar z'n pijpen dansen. Zeker ouder dan jij, die vriend, hè?”

Henk knikte.

„Natuurlijk. Zie je, Pronk, da's nou 't gewone verschijnsel: de oudere laat de jongere er in vliegen.”

„Wichelaar, ik wou, dat je nou met je eigenwijze praatjes ophield,” driftigde Pronk. „Jij maakt, dat we hier onze kostbare tijd zitten te verleuteren. Luister maar niet naar 'm, Van Elzen. Dus die vriend die . . . die Lageman, nou ja Lagewei, betaalde voor je, en dan moest jij wat voor hem doen. Wat was dat?”

„Lijstjes schrijven voor z'n kantoor en briefjes,” biechtte Henk op.

„Wat voor lijstjes?”

„Net als wij hier voor de postzegels.”

„Dus dan gebruikte die vriend jou voor oplichterijen!” zei Wichelaar.

„Laat nou toch!” weerde Pronk af. „Ik ben er zo; straks mag jij praten wat je maar wilt. En nou vanmorgen op 't Wijdveld, hè, wat toen?”

„Toen hebben we in „De Sierkan” gezeten, en toen zei Lagewei, dat ie er zo in zat. — Hij had op de beurs geld verloren, en daar was toevallig ook geld van z'n kantoor bij. — En als ik nou vanavond een briefje voor

hem schrijven wou — hij zou wel zeggen wat er in moest staan — dan zou hij uit de brand wezen, zei hij. — — En toen heb ik eerst gezegd, dat ik 't liever niet deed, want . . .”

„Een haal over z'n wang had je hem moeten geven waar alle mensen bij waren, zo'n individu!” viel Wichelaar weer in de rede.

„Kerel, schei nou toch uit!” stoof Pronk op.

„En wat ik zeg, is toch de waarheid!” hield Wichelaar vol.

„Vertel nou verder, Van Elzen,” zei Pronk zachter tot Henk.

„En toen ik zei, dat ik 't liever niet deed, toen heeft ie gezegd, dat ie dan al 't geld van me moest terug hebben; want wat ik op zijn kosten verteerd had, was ook maar geleend; 't liep samen wel in de veertig gulden, zei hij. En anders zou hij alles aan m'n vader vertellen, en me met z'n vrienden opwachten om me een pak slaag te geven. En toen” — Henk begon aldoor zachter te praten — „toen heb ik gezegd, dat ik het voor ditmaal dan nog eens doen zou . . .”

„En toen was je vriend natuurlijk weer erg vriendelijk, hè?” vroeg Wichelaar.

„Ja, en toen heeft ie me nog een heleboel verteld van z'n kantoor en zo, en toen heeft ie getrakteerd, en toen is 't zo laat geworden, en toen . . .”

Henk zweeg, alsof hij te kennen wilde geven: jullie weet de rest!

Met een ruk sprong Wichelaar van z'n stoel op en ging vlak voor hem staan.

„Die Lagewei,” zei hij, „is een ploert, een ploert, versta je, die je zo in de tuchtschool had kunnen laten draaien. Als ik die kerel tussen m'n vingers had, dan was ie nog lang niet gelukkig. Zo'n lafbek om een jongen, die van toeten noch blazen weet, zo te exploiteren! Maar jij, weet je wat jij bent? Je bent een grote lamzak! Ja, en

niks anders! Jouw fout is, dat je geen nee durft zeggen. Voel je dat? Je laat maar alles met je doen! Als je de eerste keer de beste, die mooie vriend van je, toen ie met z'n praatjes bij je aankwam, bijvoorbeeld een oog had dicht geslagen, zo bij wijze van spreken, zie je, dan was er niks gebeurd. Maar nou heb je je eenvoudig op 't hellende vlak laten brengen. Ja, en nou zit je in de rats; maar je moest eigenlijk dankbaar wezen, dat Ten Boom je zo hardhandig heeft aangepakt. Nou heb je tenminste kans, dat je van dat gemene heerschap afkomt."

Henk zweeg; hij kon niets terug zeggen om zich te verdedigen. Ieder woord, dat hij daar gehoord had, was waar. Zo had hij het eigenlijk aldoor gevoeld; van de zondagmiddag af aan, dat hij met Lagewei in de moestuintjes gewandeld had. Hij had *nee* moeten zeggen meteen toen z'n vriend met z'n mooie praatjes was komen aandragen. Van hem moeten weglopen desnoods, zoals Ko Smit gedaan had. Maar hij had zich laten meeslepen en zo was het van kwaad tot erger gekomen. O hij haatte zichzelf, nu hij z'n grote fout zag: niet *nee* durven zeggen; nu een man als Wichelaar daar nu eens niet omheen had geredeneerd, zoals hij zelf steeds had gedaan maar 't hem vierkant in z'n gezicht had gezegd. Alle narigheid, waarin hij thans zat, was tenslotte z'n eigen schuld. Een lamzak was ie . . .

„Kom, je maakt met je mooie redenering die jongen nog naarder dan hij al is," zei Pronk tot Wichelaar, die nu met grote stappen in 't kantoor heen en weer liep. „Later kunnen we over die andere dingen nog wel praten. Nu ik wat meer weet, moet ik beginnen met te proberen ongedaan te maken wat er vanmorgen gebeurd is."

„Help 'm liever eerst van dat prachtexemplaar van 'n vriend af," raadde Wichelaar.

„Dat komt natuurlijk ook; alles op z'n tijd."

„Kijk eens, Van Elzen,” ging Pronk verder, na een ogenblik te hebben nagedacht, „je gaat vanmiddag maar een paar straatjes omlopen. Wandel bijvoorbeeld de Buitenkade eens af, en dan langs 't Jaagpad naar Slootkerk. 't Is mooi weer. Maar zorg er voor, dat je tegen half zes, als we naar huis gaan, weer hier voor 't gebouw bent. Ik zal intussen zien wat ik bij Ten Boom voor je doen kan. Dat hoor je dan vanmiddag.”

Henk sprong van z'n stoel en greep Pronks hand. „Wil je dat?” vroeg hij blij. 't Was of er een zwaar pak van z'n hart werd afgewenteld.

„Wacht even,” zei Pronk, hem terugduwend, „ik beloof je niet, dat je dan weer zult mogen terugkomen. Maar je kunt nooit weten: Ten Boom is nog de kwaadste niet. En dan moet je verder beslist alles, wat er gebeurd is, van je ontslag en van die vriend, eerlijk aan je vader opbiechten.”

Henk schudde het hoofd.

„Ja, dat *moet*,” zei Pronk streng; „dat *moet*! En als je dat niet belooft, dan laat ik je eenvoudig schieten. Want verbeeld je nou, dat je ontslag werd ingetrokken! Dan had ik je maar half geholpen; want dan zat je immers nog met die vriend? Nou dan. Je zult toch niet willen dat Wichelaar of ik die veertig gulden voor je betalen? Zie je, over die vriend vooral en dat geld moet je nou met je vader praten. Ja, dat is zuur! Dat snap ik best. Maar het eind draagt nu eenmaal de last; dat is niet anders. Daar hoef je mij niks van te vertellen; ik weet er alles van. Ik herinner me nog heel goed, dat ik eens drie dagen van school gestuurd ben, omdat ik met de meester had gevochten.

Ik kreeg 'n briefje mee, dat m'n vader moest tekenen. Wat zat ik in de penarie! 'k Durfde eerst niet naar huis. Want, zie je, jouw vader is kantoormeneer, maar de mijne is machinist-bankwerker. En die heeft handen aan z'n lijf; dat verzeker ik je! Eerst bedacht ik allerlei

dingen, om me er uit te werken. Maar tenslotte schepte ik moed. Beter alles eerlijk opbiechten dan je er met allerlei leugens nog verder *in* te werken, dacht ik. Nou, daar is die avond bij me thuis wat gepasseerd! Maar ik weet ook, dat m'n vader, toen ik boven lag te snikken in bed, beneden in de huiskamer tegen m'n moeder zei: „Ik vind 't toch flink van Piet, dat ie de volle waarheid heeft gezegd en zich helemaal niet op de een of andere manier geprobeerd heeft schoon te wassen.' Sinds die tijd heb ik bij m'n vader 't volste vertrouwen. Is dat wat waard of niet?

Dus je vertelt alles thuis?”

„Ja,” zei Henk.

„Doe je 't vast?”

Henk knikte.

„Hand er op?”

Henk stak Pronk de hand toe, die deze stevig drukte.

„En nou eet je gauw je brood op, en smeer 'm dan voorlopig,” commandeerde Wichelaar.

„O nee, ik heb geen trek,” zuchtte Henk.

„Als je niet wilt, dat ik je met m'n liniaal de armen en benen kapot sla, dan begin je onmiddellijk te eten,” bulderde Wichelaar nu.

Henk propte z'n brood naar binnen en verliet toen 't kantoor. Wel enigszins verruimd. Maar — wat zou meneer ten Boom doen? En wat zou vader straks zeggen?

En dan nu wel heel zeker te weten: alles wat gebeurd is, is je eigen schuld, omdat je grote fout is, dat je geen *nee* durfde zeggen!

Dit alles bleef hem onrustig houden.

„Pronk, ik hoop, dat ik die sigaretten aan je verlies,” zei Wichelaar, toen Henk weg was.

„Nog een kop koffie?”

„Nee, dank je.”

„Een boterham?”

„Nee, 'k zal niet meer eten.”

„Je hebt er toch pas drie op, en anders neem je er altijd vier.”

„Dan moet ik vandaag maar eens een uitzondering maken; ik heb heus geen trek.”

Weer viel de stilte in de kamer.

Mevrouw ten Boom begreep maar niet, hoe haar man zo zwijzaam kwam. Anders had hij onder de koffie altijd wat te praten. Maar nu, je moest 'm de woorden haast uit de mond halen. En waarom gebruikte hij zo weinig? Wat zat daar achter? — Was er wat gebeurd? Ze moest toch proberen of ze dat niet te weten kon komen.

„Wat ben je stil,” begon ze weer.

„Stil? Ik stil . . .? Nou ja, dat kan zo gebeuren, hè!”

„Jawel, maar 'k ben 't van jou niet gewend; scheelt er wat aan?”

„Aan mij? Helemaal niet, hoor! 'k Ben zo gezond als een vis.”

„Daar twijfel ik niet aan; maar je geeft zo de indruk, alsof er wat niet in orde met je is.”

„Zo, geef ik die? Nou, maar ik ben helemaal in orde hoor, maak je daar maar niet ongerust over!” glimlachte meneer ten Boom.

Weer hokte het gesprek.

„Zeg,” vroeg hij plotseling: „die jonge Smit, met wie we in Bosoord kennis hebben gemaakt, je weet wel, die Ko bedoel ik, had die al een kantoor? Ik herinnerde me zoëven, dat hij pas van school was gegaan.”

„Welzeker,” antwoordde mevrouw, „daar heeft hij ons toch zelf nog zo leuk van verteld; eerst had hij nog vier weken vakantie, en dan in het grootbedrijf; dat kwam er zo kwasi-deftig uit. Weet je nog wel, 't was die avond, toen hij met ons in 't prieeltje zat na die grote wandeling in 't bos langs de gele tekens. Je hebt er zelf zo om moeten lachen, ik word opgenomen in de Maatschappij tot voortzetting van zaken . . . ja, hoe was 't ook weer verder? Er kwam nog een hele sliert achter.”

„Ja, nou je 't zegt . . . Nee, dan kan 't niet . . . Dan had ik die advertentie toch wel kunnen laten plaatsnemen . . . Enfin, dan morgen maar . . .”

„Wat niet? Welke advertentie bedoel je?” vroeg mevrouw nieuwsgierig.

„Ik had zo gedacht, dan zou hij mooi bij mij kunnen komen.”

„Bij jou? Jullie hebt toch niemand nodig?”

„Een goed uur geleden nog niet, nee, maar nu wel.”

„Is er dan wat gebeurd?” drong ze verder aan.

„Ja, 'k heb Van Elzen moeten wegsturen.”

„Als je me nou . . . ! Die jongen, met wie je zoveel op had? Van wie je laatst nog vertelde, dat ie zo z'n best deed? Heb je die weggestuurd?”

„Ja, en op staande voet!”

„Wel, wel, op staande voet nog wel, en waarom?”

„Omdat ie me achter m'n rug bedroog.”

„Foei, zo'n jongen! En hoe ben je er achter gekomen?”

„Nou, ik had al meer gemerkt, dat hij soms langer dan een uur wegbleef, als je hem om een boodschap stuurde, terwijl hij in de helft van de tijd terug kon wezen. Vanochtend, toevallig let ik er op, laat ik hem om half elf naar de Hollandse Bank gaan; met wat wachten mee had hij in ruim drie kwartier weer op kantoor kunnen zijn. En daar komt meneer tegen half één met een doodonschuldig gezicht aanzetten. Hij kwam zo van de bank, vertelde hij. Maar ik had laten opbellen en

gehoord, dat hij er al een uur geleden vandaan was gegaan. Zo vloog hij er in, hè? Ik heb hem toen meteen z'n congè gegeven."

„En waar had die jongen al die tijd gezeten?"

„Ja, weet ik veel!"

„Heb je dat dan niet eerst onderzocht?"

„Onderzocht? Waarvoor? Ik ben begonnen met te vragen: waar kom je vandaan en toen hij loog: „van de bank", heb ik er nog bijgevoegd: en hoe laat ben je daar dan vandaan gegaan? 'k Heb hem dus alle gelegenheid gegeven om de waarheid te zeggen. En had hij dat gedaan en verteld: ik heb op straat een beetje rondgescharreld of zo, nou dan had ik 't met een stevige uitbrander laten aflopen. Maar toen hij volhield, ja, toen schoot er niet veel anders over dan hem weg te jagen. Een jongen, die 'n andermans tijd verboemelt en dan nog liegt op de koop toe, kan ik niet gebruiken."

„'t Is zielig," zuchtte mevrouw, „ik kan met zo'n jongen te doen hebben. En hoe was hij er wel onder?"

„Nou, huilen geen gebrek, hè! Tranen met tuiten; toen ik uit 't kantoor ging, stond hij nog in de gang te snikken. Ik moet je eerlijk zeggen: 't spijt me voor de jongen, maar er zat nu eenmaal niets anders op."

„Ik vind je toch wel wat erg streng!"

„Mij? Waarom?"

„Ja, want als hij nou bijvoorbeeld een boodschap had moeten doen, waarover hij met niemand wilde spreken, en hij was daarom . . ."

„Ach, praatjes, ik zei toch immers, dat ik hem alle gelegenheid gegeven heb, om de waarheid te zeggen; maar dat drieste liegen, zie je, zo tegen alles in volhouden, dat hinderde me."

„Dat kan ik begrijpen. Maar om die jongen nu maar zo in 't ongeluk te storten; 'k moet je eerlijk zeggen, dat vind ik allesbehalve barmhartig."

„Kom, kom, een beetje minder is ook goed. In 't onge-

luk storten, en allesbehalve barmhartig! Wat een grote woorden."

„Niet groot!" hield ze vol. „Een jongen, die op zo'n manier van 'n kantoor wordt gestuurd, komt natuurlijk moeilijk ergens anders klaar. Wat moet ie dan beginnen? Tien tegen een, dat ie de verkeerde weg opgaat. Als hij nergens geplaatst kan worden, omdat ie overal moet zeggen: van m'n vorige kantoor hebben ze me weggejaagd, omdat ik zoveel tijd voor een loopje naar de bank nodig had, dan wordt hij op zijn leeftijd makkelijk onverschillig en dan loopt 't mis. En zou dat niet z'n ongeluk zijn? Behalve dan nog, dat je in een driftbui — ik weet wel, hoe m'n man dan doen kan! — iemand op staande voet de bons geeft. Ik vind dat onbarmhartig."

„Wat houden jullie vrouwen er toch wonderlijke redeneringen op na," glimlachte meneer ten Boom. „Kom laten we danken en er niet meer over praten."

Maar bij het afscheid nemen, zei ze nog eens: „Ik heb toch zo echt met die jongen te doen, zeg! Toe, probeer 't nog eens met hem; misschien had hij een les nodig; maar die je hem nu toch wel dubbel en dwars heb gegeven."

„Nou, ik zal nog eens zien," beloofde hij half.

Dat vond Ko Smit wel een van de fijnste dingen van z'n kantoor, dat je er in de middag een half uurtje uit mocht lopen, om een luchtje te scheppen. Je kon op die Buitenkade zo genoeglijk wandelen; je had er een mooi uitzicht over 't water en de drukte bij de schepen gaf aan de kade een prettige levendigheid.

Het brak de dag nog eens een beetje: want van 's morgens negen tot 's middags zes op je stoel te moeten blijven zitten, viel toch niet mee, vooral omdat je nog zo kort geleden de vrijheid van Bosoord genoten had. Hè, wat waren dat een heerlijke dagen geweest! Die

fietstochten met meneer ten Boom, die met z'n vrouw in het pension Laanzicht naast hen gewoond had, ze waren „reuze"! Een aardige man, die meneer ten Boom! En z'n vrouw, wat kon ze echt meedoen! Hij zou ze eens gauw gaan opzoeken, om alle leuke herinneringen nog eens op te halen. Dat hij ze opzoeken zou, had hij wel driemaal moeten beloven. En hij vond 't fijn, dat hij gevraagd was . . .

Bijna kon hij jaloers wezen op Van Elzen, die iedere dag met meneer ten Boom mocht samenwerken.

Van Elzen —! Hoe zou die 't toch maken? Die was nu al zowat een maand op kantoor, maar hij had nog niets van 'm gehoord. Dat was wel 'n beetje z'n eigen schuld geweest, want moeder had meer dan eens gezegd: „vraag nou Henk eens van zaterdag tot maandag, die jongen heeft anders niets!" Maar dat had hij telkens maar zo'n beetje afgepoeierd. Na dat gevalletje met die Lagewei —! Nou, enfin, Henk zou dat heer nu ook wel door hebben. En dan — dan was er voor hem geen reden meer om kwaad te blijven. Van Elzen was toch 'n beste kerel. Je kon er soms spijt van hebben. — Nou, hij zou maar afwachten. Dat zaakje met Henk kwam wel weer voor elkaar. Als hij bij meneer ten Boom was, zou hij wel eens zo langs z'n neus weg vragen: „Heeft u niet een jongste bediende op kantoor, die Van Elzen heet?" En dan zou hij wel wat te horen krijgen. Tot nu toe had hij nog niet aan meneer ten Boom laten merken, dat hij Henk kende. 't Ene woord haalde zo licht 't ander uit . . .

Maar . . .! Hè, dat was toevallig . . .! Daar kwam Van Elzen aan . . .!

Nee, toch niet . . .! Henk liep niet zo als een zoutzak in elkaar . . .

Toch nog eens goed kijken . . .!

„Maar Henk, ben jij 't . . .!" riep hij plotseling. Zo-
waar, 't was Van Elzen!

„Hoor eens,” zei hij en hij legde z'n hand op Henks schouder.

„O, dag . . . Ko . . . dag . . . Smit . . . ik . . .”

„Kerel, wat is er met jou gebeurd . . .? Wat zie je d'r akelig uit . . .! Ben je niet lekker . . .? Heb je gehuild?” vroeg Ko verschrikt.

„Ik . . . ben . . . weg-gejaagd!” bracht Henk er moeilijk uit.

„Wat zeg je me daar, ben je weggejaagd . . .? Toch niet van je kantoor?”

„Lagewei . . ., nee,” verbeterde Henk snel, „ik heb schuld . . . ik ben . . .”

„Laten we een eindje oplopen,” zei Ko zacht.

En langzaam wandelende, vertelde Henk aan z'n vriend in 't kort alles, wat er gebeurd was.

Even kwam 't bij Ko op om te zeggen: zie je nou wel, dat m'n broer Thijs gelijk heeft gehad? Wat deed je dan ook met zo'n kerel om te gaan? Maar hij hield die woorden in. Want er kwam een gevoel van grote genegenheid in hem voor Henk op. 't Was toch wel echt z'n vriend! Nu moest hij vergeten wat er gebeurd was. Nu moest hij z'n vriend helpen!

„Hoor eens,” zei hij en hij legde z'n hand op Henks schouder, „ik ken meneer ten Boom; ik heb in Bosoord vaak met hem gefietst, en ik weet vast, dat, als je hem alles precies vertelt en je belooft beterschap, en je laat die Lagewei opvliegen . . . dat ie je dan terug neemt!”

Henk schudde 't hoofd.

„Vast, hij doet 't,” hield Ko vol. „Weet je wat?” vervolgde hij na een ogenblik nadenken. „Blijf hier op me wachten; ik vlieg naar je kantoor . . .! Ik ga 't hem zelf vragen . . .!”

En voordat Henk iets antwoorden kon, was Ko al verdwenen.

Henk voelde zich nog ongelukkiger dan zo even . . . Ko, die hij zo lelijk behandeld had, ging nu spreken bij Ten Boom . . . voor hem . . .!

Er heerste die middag op 't kantoor van de firma Gompelman een gedrukte stemming. Meneer ten Boom keek heel strak en zei niet meer dan nodig was. De anders nogal spraakzame Wichelaar scheen nu alleen aandacht voor z'n boeken te hebben. Alleen zag hij soms tersluiks naar z'n vriend Pronk, die nu 't lopende werk van de weggejaagde jongen ook nog bij te houden had, en in z'n hart niet al te vriendelijk dacht aan z'n chef, die hem dit kooltje gestoofd had. Pronk begreep z'n collega wel. In z'n kijken naar hem, lag de vraag opge-

sloten: wanneer vang je nu je pleidooi aan voor Van Elzen?

Hij had al wel driemaal willen beginnen. Maar nu eens had de telefoon, en dan weer 't strakke gezicht van meneer ten Boom hem weerhouden.

Eindelijk vatte hij moed; 't was nu juist een ogenblik stil ook.

Hij stond op en liep kordaat naar het bureau van de procuratiehouder.

„Meneer,” zei hij, „mag ik u eens wat vragen?”

Hij zag, dat Wichelaar nu slechts deed, alsof hij druk aan 't werk was.

„Zeker, wat had je?” vroeg meneer ten Boom.

„U hebt vanmorgen Van Elzen weggestuurd, en ik geloof, dat . . . dat niet helemaal goed is geweest . . .”

„Laat dat maar aan mij over, of 't goed is geweest of niet,” klonk 't stugge antwoord.

Meneer ten Boom maakte weer aanstalten om aan 't werk te gaan.

Maar Pronk hield vol.

„Van Elzen heeft natuurlijk verkeerd gedaan,” zei hij.

„Maar hij heeft kennis gemaakt met een andere jongen, die hem blijkbaar helemaal in z'n macht heeft. En nu doen we beter hem van dat individu af te helpen, dan dat we hem de keien op sturen. Wichelaar en ik hebben in 't koffieuurtje dat gevalletje eens onderzocht en we vinden, dat, als u nou Van Elzen van de wal in de sloot wilt jagen, u hem dan zeker niet moet terugnemen. U hadt 'm moeten zien huilen vanmiddag: kapot was ie ervan! 'k Had zo te doen met 'm. Toe, praat u nog eens met Van Elzen, of met z'n vader. U mag toch iemand zo maar niet aan z'n lot overlaten?”

Meneer ten Boom keek Pronk strak aan, maar deze ging voor z'n blik niet opzij.

„'k Dacht bij mezelf,” ging Pronk voort, „als ik op die leeftijd met zo'n boodschap was thuisgekomen, dan zou

er wat gezwaaid hebben, hoor! En daarom kan ik me 't verdriet van die jongen zo goed begrijpen . . . En hij deed z'n best . . . ! Uzelf vond hem toch ook niet ongeschikt, wel?"

Meneer ten Boom keek wat vriendelijker.

Dit gaf Pronk moed om voort te gaan.

„U weet, ik ben nooit gewend om een blad voor m'n mond te nemen, en daarom zeg ik u precies wat ik meen: als u die jongen d'r uit zet, zonder dat u nagaat waarom hij zo lang is weggebleven, dan doet u onrechtvaardig . . . En dat doet u nooit," voegde hij er snel aan toe.

Pronk zag Wichelaar goedkeurend knikken.

„En wat is er dan gebeurd?" vroeg meneer ten Boom. Nu stond Wichelaar op en mengde zich in 't gesprek: „Meneer, 't is de oude geschiedenis! Van Elzen is een beste jongen, maar vreselijk zwak. Hij laat zich te veel op sleeptouw nemen. Nu heeft ie een vriend, die 'm met centen zowat helemaal in z'n macht heeft. Zegt die vriend: om zo laat daar, dan is ie er. Zegt die vriend: spring in de gracht, dan doet ie 't ook. Nou had die vriend hem gecommandeerd: om elf uur vanmorgen in dat melksalonnetje op 't Wijdveld. En dat heeft ie gedaan. Die vriend schijnt 'm zelfs in oneerlijkheden te betrekken. Maar ziet u, die Van Elzen kan blijkbaar geen *nee* zeggen, en 't is heel goed, dat u 'm eens flink hebt aangepakt. Dat is een goeie les voor hem. Maar nou moet u niet verder gaan! Anders raakt ie misschien helemaal in handen van dat mooie produkt. En als we hem van die vriend afhelfen, dan bewijzen we hem een weldaad, en dan kan u 'm best weer hier terugnemen." Meneer ten Boom zweeg.

Daar werd op 't loketraampje getikt.

Pronk liep er heen, om te zien wie er was.

Er stond een jongen voor de balie, die, hijgend van 't

harde lopen, vroeg: „of meneer ten Boom op kantoor was?”

„Jawel,” antwoordde Pronk.

„Dan moet ik meneer dadelijk spreken,” zei de jongen.

„Zeg maar, dat ik Ko Smit ben, dan weet meneer 't wel!”

„Laat 'm maar binnenkomen!” riep meneer ten Boom, die de stem had herkend.

Een ogenblik later stond Ko bij het bureau van de chef.

„Wel Ko, kerel, hoe maak je 't?” begroette deze hem.

„Kom je me soms voor een fietstocht halen? Daar heb ik nu geen tijd voor! En, vertel eens, hoe gaat 't thuis?”

Ko ging op geen een vraag in. „Meneer,” zei hij nog wat hijgend, „ik heb gehoord, u hebt Van Elzen weggejaagd, en Van Elzen is m'n vriend, ziet u, of eigenlijk niet zo erg meer, sinds die Lagewei er tussen is gekomen. Maar vroeger toch wel. En heus meneer, Henk heeft er niet zo erg veel schuld aan. Maar hij moet die Lagewei laten schieten. Dat heeft m'n broer Thijs al lang gezegd. Toe, neemt u hem alsjeblieft terug! Henk heeft er zo'n spijt van.”

Nu begon meneer ten Boom te lachen.

„Jij bent de derde advocaat al,” zei hij.

„De derde?” vroeg Pronk.

„Ja, de eerste had ik bij me thuis al onder de koffie.”

„Als u nou Van Elzen eens bij u liet komen,” opperde Ko, „om alles te vertellen. Ziet u, hij wacht op me op de Buitenkade.”

Meneer ten Boom klopte Ko op de schouder. „Je bent 'n fidele kerel,” zei hij, „dat je 't zo voor je vriend opneemt, zelfs nu hij zo erg je vriend niet meer is. En ik wil voor niets ter wereld, dat Pronk, en iemand bij me thuis me onrechtvaardig zouden noemen. Dus Ko, loop jij naar Van Elzen en zeg, dat ik hem na kantoortijd spreken wil. Bij wie is z'n vader ook weer op kantoor? O ja, bij De Kock. Laat Pronk dan even meneer Van

Elzen opbellen en hem met mijn complimenten beleefd vragen, of meneer om zes uur hier wil komen of dat ik anders vanavond wel even bij hem thuis kom . . . Dan zal ik zien wat ik doen kan."

„O, nou is 't in orde," lachte Ko. „Ik ga Van Elzen dadelijk de boodschap overbrengen!" Hij drukte meneer ten Boom stevig de hand en was in een ommezien verdwenen.

„Kom nou op met je sigaretten," fluisterde Pronk tot Wichelaar, toen ze weer aan 't werk togen.

„Alsof jij, ventje, 't klaar gespeeld zou hebben zonder mijn hulp," deed Wichelaar hoog.

Henk schrok wel heel erg, toen hij 's middags op kantoor niet alleen meneer ten Boom, maar ook z'n vader aantrof. Meneer ten Boom zei, dat hij nu, in zijn eigen belang, alles vertellen moest van a tot z, en dat hij niets mocht achterhouden.

En toen, in 't begin met horten en stoten, en verder wat rustiger, vertelde Henk van die vreselijke maand, die hij had doorgemaakt; hoe hij wel eens op 't punt had gestaan alles aan vader te vertellen, maar 't tenslotte niet had gedurfd, en hoe 't zo al maar verder de verkeerde weg op was gegaan.

„En wie heeft er nu de meeste schuld aan al die narigheid?” vroeg meneer ten Boom.

„Ik . . .” antwoordde Henk zacht en hij durfde niet opkijken.

„En waarom is dat zo . . .?”

„Omdat ik tegen Lagewei . . . had moeten zeggen . . .”

„Nou, wat?”

„Ga weg, ik doe 't niet . . .!”

„Juist, als je je dat nu maar goed bewust bent.”

„Weet je, jongen, wat ik nu 't ergste van alles vind?” vroeg vader. „Dat ik je niet meer vertrouwen kan. Zeg Henk, heb je, als je zo bezig was, nooit eens aan je moeder gedacht?”

Henk bedekte z'n gezicht met z'n handen en snikte: „Als . . . moeder er nog was geweest . . . dan . . . was 't . . . niet gebeurd . . .” bracht hij er eindelijk moeilijk uit.

„Laten we, met Gods hulp, samen doen wat we kunnen,” zei vader, „en alles zal weer goed worden.”

Henk voelde nu weer, hoeveel hij van z'n vader hield. 't Was een ogenblik stil na deze woorden. Toen stond hij op en stak vader de hand toe.

„Wilt u 't mij vergeven?“ vroeg hij.
En vader nam z'n hand aan en drukte die lang.
„Ik heb . . . verkeerd . . . gedaan,“ zei Henk tot meneer ten Boom. „Maar wilt u mij terugnemen?“
„Ik zal 't nog eens met je proberen,“ luidde het antwoord, „want ik veronderstel, dat je nu een nieuwe weg zult volgen. Je gaat vanavond natuurlijk niet naar Lagewei; die krijgt bezoek van een ander. Maak 't maar liever weer in orde met Smit!“
„Dat is al in orde,“ zei Henk.
„Prachtig!“ prees meneer ten Boom. „Want Smit is 'n vriend uit duizend!“
Vader en Henk liepen samen naar huis en hadden die avond nog heel wat te bespreken.
„'t Is goed, dat je nu zo met 'm doet, broer,“ prees tante, toen Henk naar bed was, „want je moet toch nooit vergeten, dat dat kind geen moeder meer heeft om mee te spreken.“
En Henk kon op z'n kamertje nu weer zonder schaamte naar moeders portret kijken en hij kon nu ook weer met 'n eerlijk hart bidden om vergeving, voor wat hij zo heel goed geweten had, dat verkeerd was geweest.

Die avond kreeg Lagewei iemand aan de deur, die zich voorstelde als Pronk.
„Wat wenst u?“ vroeg hij.
„Dat je met me meeging.“
„Mee . . . ? Met u . . . ?“
„Ja, met mij!“
„Waarvoor? Ik kan niet, ik verwacht een vriend.“
„Van Elzen zeker?“
„Ja.“
„O, maar die komt niet!“
„Komt die niet . . . ? Daar zal ie spijt van hebben!“
„Dat zal nog wel meevallen. Maar hoor eens, waarde heer, ga nu met mij mee, anders zou het wel eens

kunnen gebeuren, dat je morgen met een paar rechercheurs mee naar 't hoofdbureau moest!"

Lagewei begon te lachen.

„Dat zou ik nou maar niet doen, mannetje," raadde Pronk, „want hoor eens, die jongen van Elzen, die bij ons op kantoor is, bij Gompelman & Co., die heeft ook door jouw schuld vanmorgen z'n ontslag gekregen, omdat jij hem voor je lelijke zaken exploiteerde. En nu is ook uitgekomen, dat jij op je kantoor oneerlijke dingen doet. Denk er om, dat ze dat allemaal daar morgen aan de dag zullen weten!"

Pronk zag tot z'n voldoening, dat Lagewei van kleur verschoot.

„Als ik jou een goeie raad mag geven," vervolgde hij, „ga dan met mij mee naar 't huis van m'n procuratiehouder, naar meneer ten Boom. Dan heb je misschien een lauw kansje, dat de zaak nog een beetje in je voordeel afloopt, en anders weet je morgen onherroepelijk, hoe een cel er van binnen uitziet. Meneer ten Boom heeft mij opgedragen je dit te komen vertellen. Hij wacht je vanavond, want al die gore affairetjes van je moeten nu eens voor de dag komen."

„Ik weet van niks," loog Lagewei.

Maar hij ging toch mee.

Meneer ten Boom was even de deur uit en Henk moest boodschappen doen. Wichelaar en Pronk waren dus alleen op 't kantoor.

Wichelaar liep dadelijk naar de lessenaar van Pronk.

„Kerel, ik ben toch zo nieuwsgierig," begon hij, „vertel eens gauw, hoe is 't toch afgelopen?"

„'k Wou, dat je d'r bij geweest was," antwoordde Pronk. „Ten Boom heeft die Lagewei . . ."

„Hoe ziet die er uit, zeg?"

„Nou, ik vind, dat ie een onbetrouwbaar uiterlijk heeft."

„En wat zei Ten Boom?"

„Die heeft eigenlijk niets anders gedaan, dan 'm zó op z'n gemoed werken, dat ie wel alles vertellen moest. Hij liet notabene Van Elzen valse lijstjes en briefjes schrijven, dan herkenden ze op z'n kantoor het schrift niet, snap je? Nou en al die gemene dingen heeft Ten Boom hem eens goed aan z'n verstand gebracht. Hij is nu naar Lagewei z'n kantoor toe, want die heeft een hele brief aan z'n directeur moeten schrijven, waarin hij alles bekende. Daar heeft Ten Boom toen nog wat onder geschreven. Hij gaat ook naar Lagewei z'n vader. „We moeten 'm redden!” zei Ten Boom tegen me, toen dit onbetrouwbare mannetje weg was. Hij moet iedere week een avond bij 'm komen, om zo onder controle te blijven, snap je?

Weet je wat ik gisteravond gemerkt heb . . . ?”

„Nou?” vroeg Wichelaar.

„Dat Ten Boom 'n echte christen is. Kerel, wat sprak ie ernstig met die jongen. Je kon je d'r haast niet goed bij houden! Zo'n Ten Boom maakt je jaloers! Wat moet zo'n man toch meer hebben dan ik . . . ! Dat is toch wel echt christelijk, zie je: 't kwaad helemaal niet te verbloemen, maar dan ook te willen helpen!

„Ik moet hem over die dingen toch nog eens hebben,” zei hij zacht.

Daar kwam Henk 't kantoor weer binnen.

„Wat ben jij gauw terug!” prees Pronk.

En Wichelaar glimlachte en zei: „Bravo, dat is de eerste stap op de nieuwe weg!”

I N H O U D

1	Laatste dag	7
2	Over vakantie. — Is 't „een opschepper?“	13
3	Moeders portret	21
4	Is het moeilijk?	27
5	Wat hij te vertellen had	33
6	Een vlek op het schrift	41
7	De sollicitatie	52
8	Twee gulden	57
9	Voor wat hoort wat	70
10	Hoe kon hij toch!	80
11	„De kruik gaat zolang te water . . .“	103
12	„ . . . tot ze breekt“	112
13	Advocaten	126
14	Een nieuwe weg	137